HOL ÁLL A PERC-MUTATÓ?

avagy

az EU-destruktívoktól a föderalistákig:

a pártok viszonya az Európai Unióhoz

3.

A Magyarországi Európa Társaság
kutatócsoportjának jelentése
2018. március

MAGYARORSZÁGI EURÓPA TÁRSASÁG
HUNGARIAN EUROPE SOCIETY

HOL ÁLL A PERC-MUTATÓ?

avagy

az EU-destruktívoktól a föderalistákig:

a pártok viszonya az Európai Unióhoz

3.

A Magyarországi Európa Társaság
kutatócsoportjának jelentése,
2018. március

MAGYARORSZÁGI EURÓPA TÁRSASÁG
HUNGARIAN EUROPE SOCIETY

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETŐ 7

A PERC-MÓDSZERTAN 9

A VIZSGÁLT FORRÁSOK KIVÁLASZTÁSA 9

A PERC-MUTATÓ 9

A PERC-mutató kategóriái és definíciói 10

FIDESZ – MAGYAR POLGÁRI SZÖVETSÉG 13

Bevezető 13

Felszólalások az Európai Parlamentben 14

Felszólalások az Országgyűlés szakbizottságaiban 19

Felszólalások az Országgyűlés plénumán 22

A miniszterelnök a magyar parlamentben 22

Kormánypárti politikusok a magyar parlamentben 23

Orbán Viktor médiaszereplései 25

Kormánypárti politikusok a médiában 31

A Fidesz PERC-mutatója 36

MAGYAR SZOCIALISTA PÁRT (MSZP) 38

Bevezető 38

Felszólalások az Európai Parlamentben 38

Felszólalások a magyar Országgyűlésben 42

Megnyilvánulások a médiában 45

A 2018-as országgyűlési választási program 49

Az MSZP PERC-mutatója 52

DEMOKRATIKUS KOALÍCIÓ (DK) 54

Bevezető 54

Felszólalások az Európai Parlamentben 55

Megnyilvánulások a médiában 59

Programdokumentumok 61

A Sokak Magyarországa 61

Összehozzuk Magyarországot! 62

A DK PERC-mutatója 63

PÁRBESZÉD MAGYARORSZÁGÉRT (PM) 65

Bevezető 65

Felszólalások az Európai Parlamentben 65

Felszólalások az Országgyűlésben 68

Megnyilvánulások a médiában 68

Programdokumentumok 69

A PM PERC-mutatója 71

EGYÜTT – A KORSZAKVÁLTÓK PÁRTJA 73

Bevezető 73

Felszólalások a magyar Országgyűlésben 73

Megnyilvánulások a médiában 74

2018-as országgyűlési választási program 77

Az Együtt PERC-mutatója 79

LEHET MÁS A POLITIKA (LMP) 81

Bevezető 81

Felszólalások az Európai Parlamentben 81

Felszólalások az Országgyűlésben 83

Megnyilvánulások a médiában 87

2018-as országgyűlési választási program 89

Az LMP PERC-mutatója 91

JOBBIK MAGYARORSZÁGÉRT MOZGALOM (JOBBIK) 93

Bevezető 93

Felszólalások az Európai Parlamentben 94

Felszólalások az Országgyűlés szakbizottságaiban 97

Felszólalások az Országgyűlés plénumán 99

Megnyilvánulások a médiában 102

2018-as országgyűlési választási program 104

A Jobbik PERC-mutatója 105

MAGYAR LIBERÁLIS PÁRT 107

Bevezető 107

Felszólalások az Országgyűlésben 107

Megnyilvánulások a médiában 108

MOMENTUM 110

Bevezető 110

2018-as országgyűlési választási program 110

Megnyilvánulások a médiában 112

ÖSSZEGZÉS: A PERC-MUTATÓ ÁLLÁSA 114

A pártok PERC-mutatói (PERC–3) 115

A pártok elhelyezkedése uniós attitűdjük szerint a PERC-skálán (2018) 116

A pártok PERC-mutatóinak változása 116

BEVEZETŐ

A Magyarországi Európa Társaság immár harmadik alkalommal hozza nyilvánosságra aktuális PERC-jelentését (a „PERC" betűszó a kutatás angol nyelvű címének – Party EU-attitude Report Card – kezdőbetűiből származik). A 2012-ben indított sorozat célja, hogy időről időre felmérje: miként változik a hazai politikai pártok Európai Unióhoz fűződő viszonya egymáshoz és önmagukhoz képest. Az első PERC-tanulmány elkészítésének az adott lökést, hogy Magyarország nagyon széles körű politikai támogatással megvalósult 2004-es uniós csatlakozását követő években, különösen pedig a Fidesz-kormány 2010-es kétharmados választási győzelme után az EU-ról való diskurzus korábban jellemző pozitív hangneme elhalványult, és markánsan felerősödött az unióval kritikus, sőt ellenséges tónus.

Ahhoz, hogy az egyes pártok felelősségét e folyamatban pontosan megállapíthassuk, kidolgoztuk a PERC-indexet, vagyis azt a minősítési rendszert, amelynek segítségével az egyes pártok és politikusaik EU-val kapcsolatos megnyilvánulásait elhelyezzük egy tíz kategóriát tartalmazó, emelkedő skálán, ahol az 1. kategóriába az integrációt maximálisan elvető, azt lerombolni szándékozó, a 10.-be pedig egy teljes kiépült föderáció víziójával aktívan egyetértő politikai szervezet kerül.

A második PERC-tanulmány publikálása idején, 2014 márciusában az Európai Unió évtizedek óta nem tapasztalt súlyos gazdasági, pénzügyi válsággal és az ennek nyomán felmerült egzisztenciális krízissel küzdött, a hazai politikai szféra pedig nagymértékben megváltozott környezetben készült az aktuális választásokra: a kormánypárt időközben átírta az alkotmányt és megkezdte a jogállami fékek és egyensúlyok rendszerének lebontását. Mostanra, a 2018-as országgyűlési választások küszöbén, amikor a harmadik PERC-tanulmányt útjára bocsátjuk, csaknem teljesen kiépült Magyarországon az illiberális állam, rendszerszintre emelkedett a korrupció, a Fidesz-kormány állandó retorikai harcban áll uniós partnereivel, baráti kapcsolatot ápol antidemokratikus posztszovjet országok és Kína vezetőivel, az ellenzék pedig széttöredezett.

Eközben, a válságon túljutva, az Európai Unió évtizede nem tapasztalt gazdasági konjunktúrát élvez, az Egyesült Királyság kilépési szándéka pedig új egységbe látszik kovácsolni a tagállamok többségét. A következő két évben az integráció fontos döntések elé néz: egyebek között az eurózóna megszilárdításáról és esetleges kiterjesztéséről, az EU-polgárok szociális helyzetének közösségi segítéséről, a menekült- és bevándorláspolitikáról, a globalizáció közepette szükséges védelmi politikáról, nem utolsósorban a 2021-ben induló új hétéves közösségi költségvetésről. Már napvilágot láttak az uniós intézmények és egyes tagállamok vezetőinek elképzelései arról, hogy e feladatokat az integráció kiterjesztésével és mélyítésével, vagy ellenkezőleg, a nemzeti szuverenitás védőbástyái mögé való visszavonulással, netán e két stratégia valamiféle kombinációjával lehet és célszerű megoldani. Az egész kontinenst átfogó politikai és társadalmi vitába Magyarországnak is be kell szállnia, ezért a Magyarországi Európa Társaság (MET) nagyon fontosnak tartja, hogy a magyar választók úgy döntsenek a

2018-as országgyűlési választásokon, hogy tisztában vannak az általuk preferált politikai párt(ok) e kérdésekről alkotott véleményével is. Elsősorban az ő tájékozódásukat kívánja szolgálni a PERC-kutatás.

Míg az első PERC-jelentésnek az akkor parlamenti mandátummal rendelkező pártok voltak az alanyai, a másodiknak pedig azok, amelyeknek az akkori közvélemény-kutatások alapján reményük volt az 5 százalékos küszöb elérésére, most – tekintettel az időközben megváltozott választójogi törvényre is – azokat vettük be, amelyeknek a kutatás elindításakor (2017 őszén) esélyük volt országos listán való megjelenésre, önállóan vagy választási szövetségben. A vizsgált pártok tehát a következők: Fidesz–KDNP, Magyar Szocialista Párt, Lehet Más a Politika, Jobbik, Demokratikus Koalíció, Párbeszéd Magyarországért, Együtt, Magyar Liberális Párt, Momentum. (A pártszövetségek változékonysága következtében minden pártot önmagában értékeltük.) A korábbiakhoz hasonlóan ezúttal sem a ciklus egészét, csupán a második felét vizsgáltuk. Négy területen – európai parlamenti felszólalások, országgyűlési felszólalások, szereplés a nyomtatott sajtóban és választási pártprogramok – kerestük ki a 2016 elejétől 2017 végéig terjedő időszakban nyilvánosságra került, az EU jövőjével kapcsolatos érdemi politikusi megnyilvánulásokat, és végeztük el azok kvalitatív értékelését a PERC-index szerint (ez utóbbi részleteit lásd a Módszertan című fejezetben). A fő cél most is ugyanaz volt: kijelölni egy parlamenti párt helyét a PERC-skálán úgy, hogy közben kiderüljön egy párt EU-val kapcsolatos retorikájának belső koherenciája, a belpolitikai küzdelem mögött meghúzódó érdemi álláspontja (netán annak hiánya) is, vagyis a felszín mögött a valóság.

A kutatócsoport tagjai:
Bársony Fanni, Gothár Emma, Hegedűs István, Kocsis Györgyi, Nagy Kata, Németh Zsuzsanna, Pál Monika, Schweitzer András, Tófalvi Zselyke, Uszkiewicz Erik, Végh Zsuzsanna.
Kutatásvezető: *Kocsis Györgyi*

A PERC–1 jelentés itt található:
http://europatarsasag.hu/sites/default/files/open-space/documents/hungarian-europe-society-percweb.pdf
A PERC–2 jelentés itt található:
http://europatarsasag.hu/sites/default/files/open-space/documents/hungarian-europe-society-PERC–2web.pdf

A PERC-kutatás a (MET) égisze alatt készült. A MET 2000-ben bejegyzett civil, politikai pártoktól független szervezet, kiáll az egységesülő Európa eszméje mellett, és szorgalmazza Magyarország európai integrációjának elmélyítését. A MET elutasítja az emberek helyi, regionális, nemzeti és európai identitásainak egymás ellen fordítását, a nacionalista önzést, az EU-szkeptikus populizmust, a liberális demokrácia értékeivel való szembefordulást, a jogállam intézményeinek lebontását. Ennek szellemében lép fel Magyarországon, valamint a nemzetközi politikai és szakmai közéletben, kapcsolatokat épít és együttműködik más olyan magyar és külföldi civil szervezetekkel, amelyek osztják alapelveit.

A PERC-MÓDSZERTAN

A VIZSGÁLT FORRÁSOK KIVÁLASZTÁSA

Az egyes pártok európai parlamenti megnyilvánulásait a harmadik PERC-kutatás során elsősorban az EP-képviselőik saját honlapjain fellelhető dokumentumok alapján elemeztük. Ezeken az EP által fenntartott felületeken a képviselőknek az adott ciklusban végzett valamennyi tevékenysége hozzáférhető. Utóbbiak közül alapvetően azok a megnyilvánulások – saját jelentések, a plenáris ülésen elhangzott szóbeli hozzászólások – képezték elemzés tárgyát, amelyek (az átfogott, 2016–2017-es időszakban) a legrelevánsabbak voltak annak megítélésére, hogy az adott képviselő milyen álláspontot foglal el az integráció távlati fejlődését illetően. Mivel a 21 magyar EP-képviselő közül 12 a kormánypártokhoz tartozik, utóbbiak közül csak azok működését tettük nagyító alá, akik a Fidesz–KDNP politikai arculatának meghatározásában vezető szerepet játszanak.

Hasonlóképpen, a magyar Országgyűlés internetes oldalán található plenáris és szakbizottsági ülések jegyzőkönyvei, valamint a képviselők saját honlapjai szolgáltak forrásként a parlamenti pártok országgyűlési megnyilvánulásainak vizsgálatához. A szelekció fő szempontját ebben a körben is az európai integráció mélyítéséhez-szűkítéséhez való viszony jelentette, ami olykor csak konkrét szakpolitikai témák vitája kapcsán volt kitapintható. A nagy létszámú frakciók – különösen a Fidesz – esetében a vizsgálat a témánk szempontjából vezető politikusok megnyilvánulásaira szorítkozott. Ugyanígy jártunk el a pártpolitikusok médiaszerepléseinek kiválasztásakor is, annyival tovább szűkítve az elemzés alapanyagát, hogy csak a kijelölt két évben a hazai nyomtatott sajtóban megjelent interjúkat, cikkeket vettük számításba. Mindezek mellett a harmadik PERC-kutatás fontos alapanyagát képezték a pártok által a 2018-as választásokra készített programok, amelyekben ugyancsak az Európai Uniót és annak jövőjét érintő részleteket értékeltük.

A PERC-MUTATÓ

A kutatócsoport a 2012-ben készült első tanulmány alkalmával dolgozta ki a 10 fokozatú PERC-mutatót. Ez a minősítési rendszer azt a célt szolgálja, hogy a kiválasztott politikusi megnyilvánulásokat be tudjuk sorolni az EU-hoz való viszonyuk szempontjából. A PERC-skála a nemzetállami szuverenitást mindenek fölé helyező politikai attitűdtől az efféle önállóságot elhanyagolható jelentőségűnek tekintő integrációfelfogásig terjed. Célját tekintve az európai föderalizmus jövőjéhez való viszony intenzitását kívánja meg-

ragadni, nem pedig egyszerűen a „szereti-nem szereti az EU-t" dimenzióban működik. A mutató szempontjából közömbös, hogy az adott politikusi kijelentés hol helyezkedik el a baloldali-jobboldali mezőben, illetve hogy szűk szakpolitikai értelemben milyen álláspontra helyezkedik. Az értékelés tárgya kizárólag a kijelentés integrációs logikája.

A PERC-mutató kategóriáinak hat évvel ezelőtt részletesen kidolgozott definícióit sem a 2014-es második, sem a mostani harmadik tanulmány esetében sem módosítottuk. Jóllehet időközben az európai és hazai politikai környezet, az integrációs közbeszédben előtérbe került, illetve háttérbe szorult témák némileg változtak, úgy ítéltük meg, hogy a mutatórendszer jelenleg is alkalmas kutatásunk fő céljának elérésére, lehetőséget teremtve ezzel az egyes PERC-tanulmányok eredményeinek időbeli összehasonlítására is. Miként a korábbiakban, az egyes értékelt szövegrészek után ezúttal is zárójelben tüntetjük fel a PERC-mutatót. Minden párt esetében kimutatjuk az egyes vizsgált területek átlagindexét, végül pedig a párt összesített értékelését, és – ahol lehetséges – azt is, hogy az utóbbi hogyan változott az időben.

A PERC-mutató kategóriái és definíciói

1. kategória: **EU-DESTRUKTÍV**
Definíció: Tagadja az EU létjogosultságát és bármiféle előnyeit. Működését elvi alapon, intenzíven bírálja, minden eszközzel akadályozza, hátráltatja. A kilépés mellett/a belépés ellen agitál. Az EU puszta létét is fenyegetésnek tekinti egy kívülálló ország szuverenitására nézve. Nacionalista, izolacionista, antiglobalista, antiliberális. Nem indul az EP-választáson, mert ezzel legitimálná az intézményt. Az uniót felszámolná, koherens víziója van ennek módjáról és az utána következő helyzetről.

2. kategória: **EU-FÓB**
Definíció: Geopolitikai megfontolásokból belenyugszik az EU létezésébe, de ártalmasnak tartja a nemzeti szuverenitás szempontjából. Hasznát elhanyagolhatónak ítéli a károkhoz képest. Nacionalista, antiliberális. Megfogalmazza a jövőbeni kilépés szándékát. A közös politikák lebontásáért küzd, újak kialakítását gátolja. Minden uniós tevékenységet bírál. Belpolitikai megfontolásokból részt vesz az EP-választásokon, elveivel ellentétben legitimálva az uniót. Az EU bővítését birodalmi agresszivitásként értelmezi.

3. kategória: **KEMÉNY EU-SZKEPTIKUS**
Definíció: Történelmi kényszerként elfogadja az integráció létezését, az ország tagságát, de intenzíven küzd azért, hogy az EU minél kevésbé korlátozza a tagállami szuverenitást. Nacionalista. Csak azokat a közös politikákat támogatja, amelyekből közvetlen materiális haszon származik, a többit visszanacionalizálná. Ragaszkodik a nemzeti vétó intézményéhez, és alkalmazza is. Számára semleges ügyekben hajlamos hátráltatni az egységesülést. Az uniónak csak a hátrányairól beszél.

4. kategória: **PUHA EU-SZKEPTIKUS**
Definíció: Az EU létezését elfogadja, de nyűgnek és korlátnak tekinti, amely csak szelektíven értelmezett nemzeti ügyekben hasznos. Legfőbb szempontja az uniós pénzforrások megszerzése. A közösségi szabályok minimumát teljesíti. Egyes közösségi politikákat (például agrártámogatások) visszanacionalizálna, egyes alapszabadságokat (például termőföldvásárlás) korlátozna. Mérsékelten nacionalista. Az EU működésének ellentmondásait hangsúlyozza. Az eurót elutasítja, a közös külpolitikát nem létezőnek tekinti.

5. kategória: **EU-PESSZIMISTA**
Definíció: Az EU-t történelmi szükségszerűségnek tekinti. Elfogadja az európai értékeket, de szelektíven érvényesíti. Az integrációt a rövid távú praktikum és közvetlen anyagi haszon alapján kezeli. Hajlamos a protekcionizmusra és a közösségi előírások tudatos megszegésére. Egyes közösségi szabályokat visszanacionalizálna. A tagállami adóverseny híve. Retorikájában fontos szerepet kap az állam szuverenitása. Az integráció további mélyítésének szükségességét és lehetőségét tagadja.

6. kategória: **EU-PRAGMATIKUS**
Definíció: Az uniót adottságnak tekinti, amelyhez alkalmazkodni kell, de nem szentel neki túl sok figyelmet. Az európai értékeket nyugtázza, de az EU-t pusztán gazdasági integrációként kezeli. A „hasznos" dolgokra koncentrál (például kohéziós és agrártámogatások, belső piac kiaknázása), a „mit tesz értünk az EU?" felfogás jegyében. Az euróbevezetést „elvben" elfogadja, de a beláthatatlan jövőbe tolja. Néhány közös politikát (például környezetvédelem) elfogad. Nem ellenzi az unió globális szerepvállalását. A politikai uniót elveti.

7. kategória: **PUHA EU-PRAGMATIKUS**
Definíció: Fontosnak tartja az integrációs status quo megőrzését, a benne rejlő lehetőségek minél teljesebb kiaknázását. Súlyt helyez az uniós jogszabályok betartására. A szakpolitikák tartalmi fejlesztésére koncentrál, további egységesítést akkor támogat, ha nem jár sok konfliktussal. Nem ellenzi az euróbevezetést, de a többsebességes EU sem riasztja el. Fontosnak tartja az európai értékeket és kulturális hagyományt. Híve a globális szinten aktív EU-nak. A politikai unió felé való előrelépés szükségszerűségében kételkedik.

8. kategória: **EU-KONSTRUKTÍV**
Definíció: A tagállami együttműködés elkötelezett híve, a szakpolitikák (például energiapolitika, környezetvédelem, bel- és igazságügyek) közösségiesítésének motorja. Szorgalmazza a mihamarabbi euróbevezetést, minden belső akadályt elhárítana az egységes piacról. Erőteljesen bővítésparti. Kezdeményezője és támogatója a később jövők számára is nyitott megerősített együttműködésnek. Növelné az EU közös költségvetését új közös politikák támogatása érdekében. Támogatja a fiskális uniót, az adózás egyes elemeinek közösségiesítését. A nemzeti szuverenitást nem tekinti önmagában való értéknek. Az

unió pozitívumait hangsúlyozza. Az EU-t nem a szuverenitás korlátozásáért, hanem az állami önkény szabadjára engedéséért kritizálja.

9. kategória: **EU-OPTIMISTA**
Definíció: Távlati célként kezeli Európa föderalizálását. Ennek érdekében támogatja a közös fiskális, adó- és járulékpolitika létrehozását, szorgalmazza a szociálpolitika (például minimálbér, nyugdíjrendszer) több elemének uniós szintű harmonizációját. Kiterjesztené az Európai Bizottság és az Európai Parlament hatáskörét, új szupranacionális intézményeket hozna létre. A szubszidiaritás híve, a régiók Európája elv jegyében kiiktatná a kormányzati szintet a szupranacionális és lokális erők közötti kapcsolatból.

10. kategória: **FÖDERALISTA**
Definíció: Az EU-t civilizációs fejleménynek, önmagában való értéknek tekinti. Az elérendő cél a teljes föderalizmus, az Európai Egyesült Államok, közös kormánnyal, költségvetéssel, valamint külpolitikával és hadsereggel, amelyben a jelenlegi kormányok szerepe a regionális döntéshozó és végrehajtó funkciókra korlátozódik. A föderális unióról koherens vízióval rendelkezik. A jelenlegivel szembeni kritikája mindig konstruktív, az EU kiteljesítése irányában működik.

FIDESZ – MAGYAR POLGÁRI SZÖVETSÉG

Bevezető

A Fidesz–KDNP (a továbbiakban az egyszerűség kedvéért és a tényleges viszonyokat kifejezve: Fidesz) 2014-es újabb választási győzelme után hajszállal ugyan, de ismét kétharmados többséggel rendelkezett a magyar Országgyűlésben. Az ezt követő európai parlamenti választáson a párt a Magyarországnak jutó huszonegy képviselői helyből tizenkettőt szerzett meg. Noha Orbán Viktor miniszterelnök az Európai Néppárt jelöltje, a „Spitzenkandidat" Jean-Claude Juncker európai bizottsági elnöksége ellen szavazott az Európai Tanács ülésén, a fideszes delegáció tagjai továbbra is pártcsaládjuk politikai csoportjához csatlakoztak.

2015 februárjában és áprilisában két pótválasztás (a veszprémi és a tapolcai megmérettetés) eredményeként a Fidesz elveszítette azt a lehetőségét, hogy a nemzeti szinten egyedül alkotmányozzon tovább. A népszerűség csökkenése és az ellenzéki csoportok támogatottságának növekedése minden bizonnyal hozzájárult ahhoz, hogy a kormánypárt új mozgósító kampányba kezdett, célkeresztjébe most már a bevándorlók és menekültek különböző csoportjait egységes masszává gyúrt, dehumanizált „migránst" állítva, összemosva a háború és kilátástalanság következtében az életveszélyt is vállaló embereket a Nyugat-Európában ekkor aktivizálódott fundamentalista iszlám terroristákkal. Kutatásunk időszakában már egyértelműen a korábban távoli problémának tekintett migráció témája uralta a magyar politikai életet. Az ország túl volt ugyan a 2015 nyarán Magyarországon átvonuló menekülthullám izgalmain, már állt a nemzetközi közvéleményt is felbolygató kerítés – az „ideiglenes déli határzár" –, és a kormányzat új jogszabályok révén kriminalizálta az illegálisnak minősített határátlépést, de a Fidesz tovább ütötte ugyanazt a vasat. A folyamatos plakátkampányolás, a kormányhű médiában minden skrupulus nélkül ömlesztett propaganda sikeresen játszott rá a választók félelmeire, aminek hatására a magyarok idegenellenessége a korábbiakhoz képest is megnőtt. A népszerűség visszaszerzése után Orbán Viktor helyzete pártján belül, ha lehet, még megingathatatlanabbá vált, amit a menedékkérők egy részére kidolgozott európai uniós elosztási mechanizmus – a „kvóta" – elutasítására kiírt 2016. októberi népszavazás kudarca sem veszélyeztetett. Sőt az eredménytelen referendumot a nagymértékű távolmaradás/bojkott és érvénytelen szavazat ellenére a miniszterelnök győzelemként ünnepelte a 98 százalékos támogató szavazatarányra hivatkozva.

2016–2017-ben folytatódott a konfliktussorozat az európai uniós intézményekkel az álkérdéseket tartalmazó és tudatosan félrevezető újabb és újabb nemzeti konzultációk, különösen az „Állítsuk meg Brüsszelt!" kampány torzításai nyomán, valamint a Közép-európai Egyetemet és a magyar civil szervezetéket ért kormányzati támadások és korlátozó törvények miatt. Az Európai Parlament legutóbb 2017 májusában fogadott el a magyar helyzetet értékelő és a kormányt elítélő határozatot, amelyet ezúttal a fideszeseket

is maguk között tudó néppárti politikai csoport tagjai közül is igen sokan, hatvanheten megszavaztak. A döntéssel az EP-képviselők megtették az első lépést az uniós szerződés 7. cikkének alkalmazása felé. Orbán Viktorék európai elszigetelődése ugyanakkor nem teljes. Egyrészt a magyar miniszterelnök véd- és dacszövetséget kötött a 2015 végén hatalomra került lengyel kormánypárttal, amelynek bárdolatlan, Európa-ellenes politikája újabb ideológiai frontot nyitott az Európai Unión belül, másrészt a néppárti frakcióban még mindig maradtak Fidesz-támogatók. Harmadrészt pedig az európai, sőt nemzetközi politikai életet megrázó – jelentős részben a menekültválsággal magyarázható – populista előretörés 2016-ban, beleértve a Brexit győzelmét hozó brit népszavazást, politikai hangulatváltást hozott a földrészen – így a „magyarkérdés" is más perspektívába került. Mindez átmeneti jelenség is lehet: az új lendületet vett európai reformelképzelések értelemszerűen szembekerülhetnek a regionális-kulturális visegrádi ellenállást 2017-ben már egyre kevesebb sikerrel szervező orbáni illiberális törekvésekkel.

A Fidesz és Orbán retorikája az elmúlt két évben fokozatosan még élesebbé vált: a muszlim inváziókról szóló fejtegetések mellett az amerikai–magyar Soros Györgyöt fő ellenségnek kikiáltó összeesküvés-elméletekkel megállás nélkül tüzelték a közvéleményt, gyakorlatilag az Európai Bizottság tagjait is a filantróp üzletember ügynökeinek nevezve, míg a kormánytól független magyar civil szervezeteket nemzetbiztonsági kockázatként kezelik, tovább sulykolva a háborús logikát tükröző „Magyarországot külföldről támadják" narratívát. Mindazonáltal újbóli hatalomra kerülése, 2010 óta Orbán személyesen óvakodott az Európai Unióból való kilépés lehetőségéről beszélni – ezeket a megfelelő pillanatban felbukkanó gondolatkísérleteket meghagyta párttársainak. Akik, ismerve a Fidesz teljesen centralizált belső szerkezetét, aligha engednének meg maguknak ekkora önállóságot felülről jövő jóváhagyás nélkül. Így nyitva maradt a legfontosabb kérdés: Magyarország hosszú távú uniós tagságának jövője a közös európai értékekkel mind látványosabban szembeforduló Fidesz 2018. tavaszi választási győzelme esetén.

Felszólalások az Európai Parlamentben

„Egy-egy tagállam demokratikus döntését nem lehet felülírni sem Brüsszelben, sem Strasbourgban."

A Fidesz tizenkét európai parlamenti képviselője közül kutatásunk elsősorban Schöpflin György és Szájer József 2016–2017-es munkáját vizsgálja részletesen. Mindketten Magyarország uniós csatlakozása óta töltenek be európai parlamenti képviselői funkciót a Fidesz színeiben. A vizsgált időszakban Schöpflin György tagja az Alkotmányügyi Bizottságnak, az EU–Kazahsztán, EU–Kirgizisztán, EU–Üzbegisztán és EU–Tádzsikisztán Parlamenti Együttműködési Bizottságokba delegált küldöttségnek, valamint a Türkmenisztánnal és Mongóliával fenntartott kapcsolatokért felelős küldöttségnek. Ezenfelül póttag a Külügyi Bizottságban, a Kulturális és Oktatási Bizottságban, a Biz-

tonság- és Védelempolitikai Albizottságban és az EU–Oroszország Parlamenti Együttműködési Bizottságába delegált küldöttségben. Szájer József európai parlamenti pályafutása kezdetétől az Európai Néppárt (Kereszténydemokraták) képviselőcsoportjának alelnöke. 2014 óta tagja a Jogi Bizottságnak, 2009 óta az Amerikai Egyesült Államokkal fenntartott kapcsolatokért felelős küldöttségnek, valamint a vizsgált években póttag a Nemzetközi Kereskedelmi Bizottságban. Megítélésünk szerint parlamenti szereplésük iránymutatónak tekinthető a Fidesz többi képviselője számára. Mindemellett tapasztalatuk és pozíciójuk magyarázza, hogy Schöpflin György és Szájer József plenáris üléseken elhangzott felszólalásainak, valamint a szavazáshoz fűzött írásbeli indoklásainak elemzése került kutatásunk fókuszába.

Míg Schöpflin György plenáris üléseken elhangzott felszólalásainak nagy részét szóban fejtette ki, Szájer József inkább írásban fűzött véleményt az aktuális témákhoz. Mindketten különös figyelmet szenteltek a Brexit és a migrációs válság előidézte kihívások kezelésére, illetve az egységes piac és a négy alapszabadság zavartalan működésének előmozdítására. Véleményük szerint míg az Európai Uniót ért külső, biztonsági kihívásokkal szemben egységesen, a belső politikai problémákat illetően elsősorban tagállami szinten kell fellépni. Álláspontjuk zömmel EU-pragmatikus, de ettől olykor fölfelé vagy lefelé is jelentős mértékben eltértek. Az EU-szkeptikus „kilengésre" jellemző példa a 2016. eleji, a lengyelországi helyzetet tárgyaló vita, ahol Schöpflin kiemelte, hogy mivel a lengyel kormány demokratikusan került hatalomra, joga van olyan politikai döntéseket hozni, amilyeneket szeretne, attól függetlenül, hogy az uniós intézmények elfogadják-e az adott politikai irányvonalat. Mint fogalmazott: „Ez a demokrácia." (3) Vele egyetértésben Szájer úgy érvelt, hogy „egy-egy tagállam demokratikus döntését nem lehet felülírni sem Brüsszelben, sem Strasbourgban". Ezzel az álláspontal Schöpflin és Szájer azt az uniós alapelvekkel szöges ellentétben álló véleményt vallják, hogy egy demokratikus választáson hatalomra jutó tagállami kormány bármikor felrúghatja a közös európai értékeket és érdekeket. A nemzeti szuverenitás mindenekfelettisége a szuverenitásmegosztáson alapuló integrációban fogalmi ellentmondás, kemény EU-szkeptikus nézetnek minősül. (3) A két vezető fideszes képviselő véleménye szerint egyébként Európa előtt ennél sürgősebb, az egész integráció jövőjét meghatározó kihívások állnak. Példaként a migrációs válságot, a terrorveszély növekedését, a görög gazdasági válságot és az Egyesült Királyság EU-ból való kilépését említették, felhíva a figyelmet az európai megoldások hiányára. Bizonyos területeken szükségesnek látják tehát a közös európai fellépést, de hangsúlyozzák a tagállami szuverenitás fontosságát. (6)

A Brexittel kapcsolatban Schöpflin elsősorban a négy alapszabadság, azaz a munkaerő, áru, tőke és szolgáltatások szabad áramlásának fontosságát emelte ki, ezek esetleges sérülését vagy korlátozását határozottan elítélte. Az Egyesült Királyság döntését az Európai Unióból való kilépésről a szabadság hamis illúziójának minősítette, és hangsúlyozta, az EU-nak a kilépési tárgyalások folyamán arra kell törekednie, hogy saját érdekeit eredményesen érvényesítse. Emellett azonban, Szájerrel összhangban, a nemzeti érdekek érvényesítésének fontosságára is felhívta a figyelmet. (5) Az Egyesült Királyság döntésének

apropóján Schöpflin úgy fogalmazott, hogy „az EU nem más, mint egy értékközösség" (5), míg Szájer az alkalmat kihasználva azokra az okokra koncentrált, „amelyek a kilépni akarók győzelméhez vezettek, mint az unió elhibázott bevándorláspolitikája, a szubszidiaritás uniós intézmények általi gyakori megsértése, működőképes európai megoldások hiánya, a késlekedés az uniós döntéshozatalban, a nemzeti parlamentek szempontjainak gyakori figyelmen kívül hagyása". (5) A vizsgált két év során Schöpflin gyakran tárgyalta az uniós polgárok és intézmények kapcsolatát. Szerinte „a negatív eredmény Brüsszelnek, az Európai Uniónak, illetve a Brüsszelben felhalmozódott hatalomról, hatalomgyakorlásról is mondott véleményt… A restrikciós gazdaságpolitika, a túlszabályozás és legújabban a migráció, a bevándorlás kérdésének kezelése mind egy egyoldalú hatalmi helyzetre mutatnak. Az elmúlt évekre visszapillantva nagyon úgy néz ki, hogy az integrációs folyamat valahol utat vesztett." Nem vetette el ugyan az európai integrációt, de azért kritizálta az EU-t, amiért „túl nagy hatalommal rendelkezik". A probléma forrásaként az EU gyenge legitimációját nevezte meg. (5) Véleménye szerint több információra, jobb kommunikációra és a részvétel ösztönzésére lenne szükség, valamint az Európai Polgári Kezdeményezés megreformálására, amely jelen formájában Schöpflin megfogalmazásában sikertelennek mondható. (7) Éppen ezért Schöpflin és Szájer is támogatta az Európai Parlament eljárási szabályzatának 2016-os általános felülvizsgálását és a Lisszaboni Szerződésnek megfelelően valódi társjogalkotóvá válását (7), amelynek révén hatékonyabbá, átláthatóbbá és kiszámíthatóbbá válhat a polgárok szemében. Az állampolgárok és a politikai intézmények közötti demokratikus kapcsolat erősítése érdekében mindketten az e-demokrácia eszközeinek szélesebb körű alkalmazása mellett érveltek. (7)

Az európai integrációt illetően Szájer elsősorban a gazdasági együttműködés fontosságát hangoztatta. Ebben a viszonylatban a vizsgált években elsősorban a tőke szabad mozgását és a pénzügyi rendszer stabilitását ítélte döntő jelentőségűnek, melynek biztosításához a nemzetek feletti szinten elfogadott magatartási normák és szabályok kialakítását, valamint azok betartását szorgalmazta. Mint mondta, számára „rendkívül fontos az egységes piac szabályozásának átültetése és végrehajtása", hiszen az erős és dinamikus egységes piac hozzájárul Európa fejlődéséhez. (6) Szorgalmazta az euróövezeten belüli, illetve azon kívüli országok kohéziójának előmozdítását és az Európai Unión belüli uniók kialakulásának elkerülését. Az egységes piacot illetően pedig kijelentette: „a kettős mércék és a kivételek azonban semmilyen körülmények között nem engedhetők meg", elutasította a többsebességes Európa gondolatát. (6) Az európai gazdasági integráció ösztönzése érdekében Szájer felszólalásaiban nagy jelentőséget tulajdonított a szabályozási területen a még meglévő akadályok lebontásának, mondván, az Európai Uniónak hatékony, átfogó és előretekintő közös stratégiára van szüksége. A kereskedelmi kapcsolatok előremozdítása érdekében Szájer támogatta azt a jelentést, amely felszólította az Európai Bizottságot, vegye fontolóra a vámhatósági feladatok nemzeti szintről uniós szintre történő áthelyezését – tehát bizonyos tagállami hatáskörök közösségi szintre emelését. (7)

Mindkét fideszes európai parlamenti képviselő sokat foglalkozott a menekültválsággal. Schöpflin 2016. októberi felszólalásaiban elsősorban a baloldalt kritizálta, amiért

szerinte figyelmen kívül hagyja az európai polgárok aggodalmait a migrációval kapcsolatban. (A képviselő ugyanakkor kommentárjában megemlítette, hogy valaha ő maga is menekült volt.) A közel-keleti válság és a terrorizmus kontextusában elengedhetetlennek tartotta a közös biztonság- és védelempolitika előmozdítását. (8) Szájer 2017 elején a menekültválsággal kapcsolatban nemcsak a baloldalt, hanem saját pártcsaládját is kritikával illette: „továbbra sem értünk egyet azzal a kijelentéssel, hogy a menekültek és menedékkérők érdemben hozzá tudnak járulni a munkaerőpiac javulásához". (5) Míg Schöpflin a menekültek elosztásáról nem sok szót ejtett, Szájer 2016-ban élesen bírálta a kvótarendszer bevezetését, mivel szerinte az „tisztességtelen" és alkalmatlan a probléma kezelésére. Felszólalásaiban a kvóták szerinti kötelező elosztási mechanizmus mielőbbi felfüggesztése és a nem érintett tagállamok mentesítése mellett érvelt. Mivel a menekültügy a tagállamok és az európai szint közötti megosztott hatáskörbe tartozik, a kötelező elosztási mechanizmusról szóló döntés elutasítása a közös uniós szakpolitikát kétségbe vonó kemény EU-szkeptikus pozícióként értelmezhető. (3) Megoldásként Szájer a külső európai határok megvédését javasolta, Magyarországot említve követendő példaként, és egyetértett az Európai Határ- és Parti Őrség és az Európai Unió külső tengeri határainak megerősítésére irányuló törekvésekkel. Mint fogalmazott, „támogattam a döntést, mert az Őrség felállítása egy olyan konkrét, gyakorlati lépés, amely állampolgáraink védelmére és az unió belső biztonságának biztosítására szolgál". Álláspontjában tehát keveredtek a közös menekültpolitikát elfogadó és tagadó elemek: „Ahelyett, hogy a menekülteket akár közvetve is Európába csalogatná, a helyben segítés hosszú távra is megoldást jelentő stratégiáját kell kidolgoznia." (5) Schöpflinnel egyetértésben támogatta a közös biztonság- és védelempolitika szorosabbá tételét, különös tekintettel az állandó strukturált együttműködés megerősítésére. 2016 őszén egyenesen úgy fogalmazott, hogy „az eddig példa nélküli kihívásokat egyetlen tagállam vagy szervezet sem képes egyedül kezelni… Az uniós tagállamok biztonsága szorosan kapcsolódik egymáshoz, ám a tagállamok mégis összehangolatlanul és erőforrásaikat szétaprózva reagálnak a közös fenyegetésekre és kockázatokra. A koordináció effajta hiánya az uniós fellépés egyik sebezhetősége." (8) Mint mondta, támogatja az Európai Védelmi Unió létrehozását, amit kiváltképp „az Európai Unió határainak egyre romló biztonsága" tesz sürgőssé. Szerinte „a védelmi uniónak hatékony finanszírozást kell kapnia, és össze kell hangolni azt a NATO-val. Mindezek mellett a Tanács keretében létre kell hozni a védelmi miniszterek ülését, hogy az biztosítsa az állandó politikai vezetést, és koordinálja az európai védelmi unió kialakítását." Az Európai Védelmi Unió megteremtése lehetővé tenné az Európai Unió globális szerepvállalásának fokozását. (8) Emellett Szájer 2016 májusában különösen időszerűnek minősítette a Bűnüldözési Együttműködés és Képzés Európai Ügynökség (Europol) megerősítését és annak minden szükséges eszközzel való felruházását a szervezett bűnözés és a terrorizmus elleni küzdelemben és a hatékony tagállami együttműködés érdekében. (7)

Szájer 2016 májusában a kohéziós politika végrehajtásának felgyorsítását hangsúlyozta: „Rendkívül fontos, hogy a 2020 utáni kohéziós politikáról való közös gondolko-

dás mielőbb kezdetét vegye." (6) Ugyanezen év decemberében sikerként értékelte, hogy a migrációs válság kezelésére mozgósított forrásokat nem más, már működő EU-s programok rovására vonják el. Indoklásában Szájer a kohéziós és agrárpolitika elsőbbségét fejezte ki a közös menekültpolitikával szemben, ami puha EU-szkeptikusnak értékelhető, hiszen legfőbb szempontja csupán az uniós pénzforrások hazai lehívása. (4) Szájer hasonló logikát követve örült annak, hogy bár „a szocialisták és liberálisok egy olyan költségvetési mechanizmust javasoltak bevezetni, amely pénzbüntetéssel sújtaná azokat a tagállamokat, amelyek a kötelező betelepítési kvótarendszer ellenére nem fogadnak be illegális bevándorlókat az országukba, ezt a támadást a 2017-es költségvetés elfogadása során sikerült elhárítani". (3)

Más szakterületeken Szájer konstruktívabb álláspontot képviselt, és egyetértését fejezte ki a hatékonyabb uniós rendőrségi és igazságügyi együttműködést illetően. Úgy érvelt, hogy mivel a személyek szabad mozgásának fontos feltétele az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés védelme, támogatja a tagállamok polgári igazságszolgáltatási rendszereinek további harmonizációját, igaz, csak minimumszabályok megállapításával és a szubszidiaritás, illetve az arányosság elvét betartva. Mint 2017. áprilisi írásbeli indoklásában kifejtette, az Európai Unió nem rendelkezik világos képpel arról, hogyan működne egy közös polgári eljárásjog az európai jogrendben. Ennek ellenére a tagállamok igazságszolgáltatási rendszerei közötti kölcsönös bizalom erősödése a belső piac és az alapvető uniós szabadságok jobb működéséhez vezet majd. Szájer szerint „a közös minimumszabályok sem teljes mértékben, de még részlegesen sem helyettesítik a tagállami eljárási rendszereket, ám nagyobb szintű védelmet nyújtó és hatékonyabb nemzeti eljárási szabályokat tesznek lehetővé". (6)

Szociális kérdésekben Szájer általában ellenezte az európai szakpolitikai szabályozás kiterjesztését új területekre. 2016 februárjában ugyan a be nem jelentett munkavégzés visszaszorítását célzó európai platform létrehozása mellett érvelt, és úgy fogalmazott, hogy a „feketemunka elleni küzdelem közös ügyünk, de a házi feladatát mindenkinek otthon kell megcsinálnia, és ezt a leghatékonyabban a szubszidiaritás elve alapján lehetséges csak elvégezni". (6) A szociálpolitika, a gyermekek képzésébe történő befektetés, illetve a gyermekszegénység elleni küzdelem kapcsán már úgy vélte, hogy ezek egyértelműen tagállami hatáskörök. (5)

Schöpflin 2016. októberi felszólalásában a demokráciáról, a jogállamiságról és az alapvető jogokról szóló vitában úgy érvelt, hogy egyensúlyt kell tartani a helyi szokások és az európai gyakorlat között, csak éppen az utóbbit egyenesen a jakobinus diktatúrával hozta párhuzamba. (3) Egyik korábbi, 2016. tavaszi, a magyarországi helyzetről szóló vitában Schöpflin írásban hasonlóképpen a tagállami hatáskörök érinthetetlensége mellett érvelt: a Közép-európai Egyetem kormányzati vegzálásával kapcsolatban azt állította, hogy a – szerinte egyébként soha nem is létezett – egyetemi autonómia kizárólag egy-egy tagállam által diktált keretek között funkcionálhat. (4)

Az európai politikai pártok és alapítványok jogállásáról és finanszírozásáról szóló vitában Schöpflin nem tagadta az európai szintű politika létjogosultságát. Szerinte ezért

olyan szabályozásra van szükség, amely a hatékony működés érdekében nem segíti az európai értékeket és az európai integrációt ellenző politikai erőket. Ez az integrációpárti véleménye puha EU-pragmatikusként értékelhető. (7) A magyarországi kontextus fényében paradox módon, 2016 novemberében az Európai Néppárt álláspontjának megfelelően fideszes képviselőtársaival együtt Schöpflin és Szájer is támogatta azt a jelentést, amely az EU-ellenes propagandával szembeni uniós stratégiai kommunikáció megerősítését szorgalmazta. Szájer döntését azzal indokolta, hogy a jelentés „hangsúlyozza a színvonalas újságírás, -oktatás és -képzés fontos szerepét a minőségi elemzések magas színvonala érdekében, és felszólítja a Bizottságot, hogy terjesszen elő jogalkotási kezdeményezéseket annak érdekében, hogy hatékonyabban fel lehessen venni a harcot a célzatos félretájékoztatással". Az EU-ellenes propaganda elleni fellépés és annak érdekében a jogalkotási kezdeményezés támogatása EU-konstruktív álláspontot tükröz. (8)

Összességében elmondható, hogy az előző évekhez hasonlóan a 2016 januárjától 2017 decemberéig terjedő időszakban a Fidesz két befolyásos európai parlamenti képviselője a magyar kormány számára nem kiemelt ügyekben jellemzően az összeurópai érdekeket is tekintetbe véve pragmatikusan politizált. A „magyar ügyek" vitáiban a kormány politikájának védelmében elhangzott, gyakran támadó hangnemű felszólalásaikban azonban rendre EU-szkeptikus hangnemet ütöttek meg. Az Európai Unió jövője szempontjából pedig nyilvánvalóvá tették, hogy hívei ugyan az egységes piac és a kohéziós támogatások fennmaradásának, de hevesen ellenzik az integráció kiterjesztését minden társadalompolitikai területre, valamint a demokrácia, a jogállamiság védelmét szolgáló közösségi szabályokra. A vizsgált időszakban így az európai parlamenti fideszes felszólalások pontszámának átlaga 5,6. Ez kerekítve EU-pragmatikus besorolást jelent, ami a korábbi kutatásainkkal összevetve – a PERC–1 során szerzett 6,5 és a PERC–2 időszakában mért 7-es részmutatónál – alacsonyabb értéket jelez.

Felszólalások az Országgyűlés szakbizottságaiban

„Legyen világos az Európai Unió számára, hogy akármennyire is szeretné, akkor sem lesz Európai Egyesült Államok."

A PERC–2-es vizsgálat szerint a 2012–2013 közötti időszakban közeledett egymáshoz az Országgyűlés plénumán és a bizottságokban megjelenő kormánypárti retorika, mivel mindkettőben az EU-kritikus és EU-pesszimista megnyilvánulások kerültek túlsúlyba. A PERC–3 által vizsgált időszakra is érvényes, hogy a szakbizottságokban elhangzott felszólalások igazodtak a PERC–2 elemzés óta még EU-ellenesebbé váló kormányzati stílushoz. A bizottsági munka során a vizsgált időszakban jellemző volt, hogy a képviselők részéről a korábbiakhoz képest is kisebb szerep jutott az uniós szakpolitikákat érintő konkrét kérdéseknek, a felszólalásokat inkább a kormány által a nyilvánosságban is napirenden tartott ügyek és az Európai Unióval szembeni destruktív attitűd uralta.

Szinte mindegyik szakbizottságban a tagállami szuverenitás és annak védelme volt a leggyakoribb téma a vizsgálatunk szempontjából releváns kormánypárti megnyilvánulásokban. Ezen az attitűdön belül a pragmatikusabb álláspontot képviselte Hörcsik Richárd, az Európai Ügyek Bizottságának fideszes elnöke 2016. június 6-ai felszólalásában, amikor a tagállamok és az Európai Bizottság egységéről beszélt: „Egy csónakban evezünk, ahol, ahogyan államtitkár úr mondta, a Bizottság feladata, hogy az iránytűt kitegye, mi pedig evezzünk rendesen abba az irányba, de az evezők csapásgyorsaságát azért mégiscsak mi határozzuk meg, és nem a Bizottság. (6)" Gyopáros Alpár, az európai ügyek bizottságának tagja erősebben fogalmazott: a soros holland elnökség kapcsán üdvözölte a nemzeti parlamenteket „helyzetbe hozó" intézkedéseket, melyek szerinte adott esetben a brüsszeli jogalkotást hivatottak nehezíteni vagy megakadályozni. „A nemzeti parlamenteket helyzetbe kell hozni, hogy a tagállamok számára egyébként kedvezőtlen brüsszeli jogalkotást meg tudják akasztani, vagy meg tudják akadályozni adott esetben. Ezt mindenképpen üdvözöljük", jelentette ki 2016. február 29-én. (5) A nemzeti parlamentek és a Tanács erősítésének, valamint az Európai Bizottság „leépítésének" kívánalma több fideszes képviselő felszólalásában megjelent. Így Németh Zsolt az Európai Ügyek Bizottságának ülésén 2017. október 16-án azt mondta: „Meg kell erősítenünk a nemzeti parlamentek szerepét, hiszen a nemzeti parlamentek tudják igazán biztosítani a brüsszeli döntések feletti nagyobb demokratikus kontrollt." Ez az álláspont nem kíván tudomást venni arról, hogy az Európai Bizottság feletti demokratikus kontrollt az uniós alapszerződés szerint a tagállamok polgárai által közvetlenül választott Európai Parlament gyakorolja. (5) Az Európai Bizottságot több felszólaló is pusztán a szerződések őreként emlegette. Hörcsik Richárd közölte: „…az Európai Bizottság pedig intézi az unió ügyeit, nyilván szoros együttműködésben a Tanáccsal, és őrködik az uniós jog érvényesülése felett." 2016. szeptember 19-én az európai ügyek bizottságában Molnár Balázs, az európai uniós ügyekért felelős helyettes államtitkár azt állította, hogy „a tagállami vezetőket, a demokratikusan megválasztott tagállami vezetőket tömörítő Európai Tanácsnak meg kell őriznie a vezető szerepét, míg a Bizottságnak a szerződések őre szerepet kell ellátnia". A kormánypárti képviselők tehát szívesebben látnák az Európai Bizottságot passzív szerepben, figyelmen kívül hagyva, hogy az uniós alapszerződés szerint az európai jogszabályok betartatásán túl az intézmény feladata többek között az integráció fejlődését szolgáló kezdeményezések megtétele is. (5)

Az Európai Bizottsággal szemben megfogalmazott kormánypárti kritikák a szakbizottságokban nem tartalmaztak konkrét javaslatokat, ráadásul gyakran pontatlanságokon és félrevezető általánosításokon alapultak. Hörcsik Richárd a menekültkvóták kapcsán az Európai Bizottságot hatáskörátlépéssel vádolta 2016. szeptember 19-én: „azt látom, hogy az Európai Bizottság egy rendkívül veszélyes vízre evez: amikor látja, hogy az ügyek nem mennek át az egyhangú döntést kívánó Európai Tanács-ülésen, akkor kvázi lopakodó jogalkotással egy alacsonyabb szinten kétharmados döntéssel át tud verni bizonyos dolgokat. Ilyen például a »kötelező betelepítés«." Ez a kijelentés, amely ráadásul

hamisan úgy állítja be, mintha az Európai Tanácsnak jogalkotó hatásköre lenne, minimum puha EU-szkeptikusnak minősíthető. (4)

2016. november 28-ai meghallgatásán a külügyi és gazdasági bizottság összevont ülésén Szijjártó Péter külügyminiszter a Brexit kapcsán az Európai Unió megújításának szükségességéről beszélt. Amellett, hogy az Egyesült Királyság kilépéséért felelősként az Európai Unió intézményeit és elsősorban az Európai Bizottságot nevezte meg, erős kritikát fogalmazott meg az Európai Unió egészéről és a föderalizmus irányába mutató elképzelésekről: „Úgy látjuk, hogy megbukott az a koncepció, amely úgy szólt, hogy minél gyengébbek a tagállamok, annál erősebb az Európai Unió. Úgy látjuk, hogy erős Európai Uniót csak erős tagországokra lehet alapozni, és a Brexit után, ha jól értjük, a két kudarcot szenvedett entitás közül az Európai Unió intézményei nem, csak a brit kormány vonta le a személyi konzekvenciákat." (4) Hasonló állítások hangoztak el Balla Györgytől is a törvényalkotási bizottságban 2016. május 9-én: „Legyen világos az Európai Unió számára, hogy akármennyire is szeretné, akkor sem lesz Európai Egyesült Államok, hanem nemzetállamok szuverén közössége lehet az Európai Unió." A kijelentés mindenképpen kemény EU-szkeptikusnak számít, nem csupán azért, mert ellenzi a föderális fejlődést, hanem azért, mert sommásan „Európai Unióról" beszélve lényegében kívül helyezi Magyarországot a teljes integráción és annak intézményein. (3)

Jóllehet a PERC-kutatás nem értékeli az államigazgatási szakapparátus álláspontját, az országgyűlési szakbizottságok uniós témájú megbeszéléseinek közegét meghatározta, hogy a hamis/téves tényállításokra alapozott EU-kritika a kormányzati apparátusra is jellemző volt. Takács Szabolcs európai uniós ügyekért felelős államtitkár 2017. június 7-én a Külügyi Bizottság ülésén a kormány álláspontját így képviselte: „A többsebességes Európa koncepciója akkor lehet számunkra elfogadható, ha egyrészt nem jelent további hatáskörelvonást a tagállamoktól, másrészt szemben a sajnos jelenlegi tendenciával, amely nem tartja tiszteletben a belső piac egységét és a négy alapszabadságot, tehát ha ez a többsebességes Európa-koncepció ezt tudja nekünk garantálni."Az euró bevezetésével kapcsolatban – képviselői elképzelések hiányában – szintén a helyettes államtitkár, Molnár Balázs 2017. október 16-ai szavaira alapozhatjuk a kormánypárt álláspontját: „Nekünk van törvényi kötelezettségünk arra, hogy bevezessük az eurót, mint minden 2004 óta csatlakozott tagállamnak, de azt gondolom, hogy az a lényeg, hogy azt vizsgálja meg a kormányzat, és ezt teszi Varga miniszter úr, folyamatosan dolgozik ezen, hogy mikor szolgálja a magyar gazdaság és mikor szolgálja a magyar versenyképesség érdekét az euró bevezetése." Kiderült, hogy a kormány semmiféle jövőképpel nem rendelkezik az egységes valuta magyarországi bevezetésének ütemezését illetően.

Felszólalások az Országgyűlés plénumán

„Térjünk vissza a nemzetek Európája koncepcióhoz."

A miniszterelnök a magyar parlamentben

Orbán Viktor miniszterelnökként számos alkalommal szólalt fel a magyar Országgyűlés plenáris ülésén az Európai Unióval kapcsolatos aktuális ügyekben, ugyanúgy politikai és kommunikációs értelmezési keretbe ágyazva az általa felvetett kérdéseket, mint interjúiban és a kormánypárti sajtóban megjelentetett írásaiban. Így fogalmazott 2017. szeptember 18-án, amikor kétfelé osztotta az Európai Unió tagállamait: „Vannak a bevándorlást elfogadó, helyeslő, sőt időnként szervező országok, s vannak olyanok, mint Magyarország, amely ragaszkodik a biztonságához, életformájához, nemzeti, vallási, kulturális identitásához. Európa jövője azon múlik, hogy a két országcsoport tiszteletben tartja-e egymás demokratikus népakaratát." Mint rendesen, most is keresztény-muszlim ellentétpárban ragadta meg a menekültproblémát, mondván, nyugaton „a keresztény elemek száma csökken, a nem keresztény elemek száma nő", pedig „mi magyar Magyarországot akarunk" és „egy európai Európát is szeretnénk". (4) Viszont a „kvótaperben" kiderült – amikor a magyar kormány szlovák partnerével együtt benyújtott keresetét a tanácsi döntéssel szemben az Európai Unió Bírósága elutasította –, hogy a „bevándorlóországok" ebben az ügyben „megerőszakolnak és rákényszerítenek minket" akaratuk elfogadására. (2) A „brüsszelezés" sem hiányozhatott parlamenti beszédeiből: az Egyesült Királyságnak az Európai Unióból való kilépését támogató népszavazást így interpretálta: „Nekünk nem London okozza a fejtörést, hanem Brüsszel. A Brexit a mi számunkra és a mi értelmezésünkben az európai politika kudarca, Brüsszel csődje", mondta 2016. szeptember 12-én (3), noha korábban maga a magyar kormány fizetett hirdetéssel kampányolt a britek bent maradása mellett… Az uniós intézmények és a hagyományos liberális elitek ezúttal is a menekültválsággal kapcsolatos politikájuk miatt kapták a legkeményebb bírálatot a magyar kormányfőtől: „A modern kori népvándorlás eredményeként Nyugat-Európában az élet részévé vált a terror és az erőszak. Amióta nem találkoztunk, a terror beköltözött Európába. Nizza és egy sor németországi kisváros áll itt előttünk mementóként. Megint csak azt mondom, ne dugjuk homokba a fejünket. Ami Belgiumban, Franciaországban, sőt Németországban megtörténhetett, az bárhol megtörténhet az Európai Unióban. Nem véletlenül recseg Európa hagyományos politikai ácsolata. A bajt azok a pártok és kormányok okozták, amelyek naivitással válaszoltak a bevándorlás által támasztott kihívásokra." A migrációt Orbán közvetlenül összekapcsolta a terrorizmussal, ahogy óriásplakátokon és a médiában közölt állami hirdetésekben a kormányzat már évek óta folyamatosan megtette. (3) Viszont amikor Demeter Márta, az LMP politikusa rákérdezett Orbán Viktor személyes kapcsolatára Ghaith Pharaon szaúd-arábiai üzletemberrel, aki az Egyesült Államokban körözés alatt állt, a miniszterelnök 2017 decem-

berében válasz helyett boldog karácsonyt kívánt. A szellemesnek szánt és a fideszes padsorokban sikert arató reakció a már amúgy is lezüllött parlamenti vitakultúrát ismerve is meghökkentően arrogánsnak számított, miközben igyekezett elfedni azt az ellentmondást, ami a letelepedési kötvények körüli manipulációk során tetten érhető volt: a kormány anyagi haszon esetén meglehetősen pragmatikusan állt a bevándorlás ügyéhez. (2)

Orbán már idézett 2016. szeptember 12-ei parlamenti beszédében ugyanakkor hitet tett Magyarország uniós tagsága, a kormányközi alapon működő lazább integráció, gazdaságilag és védelmi képességeit tekintve viszont erős Európa mellett: „Mivel az unió alapját a tagállamok adják és nem a brüsszeli intézmények, ezért Európát a tagállamok szintjén kell felerősíteni… térjünk vissza »a nemzetek Európája« koncepcióhoz. Azt is mondjuk, hogy gazdaságilag is fel kell erősíteni Európát… Azt is mondjuk, hogy Európának vissza kell szereznie versenyképességét. Ezt az álláspontot képviselik a visegrádi négyek. Érdemes megjegyezni, hogy ma a magyar és a lengyel nemzet polgárai hisznek leginkább az Európai Unióban… Mi nem vagyunk angolok sem. Mi nem kilépni akarunk, hanem meg akarjuk javítani azt, ami van, és ami nekünk fontos. Eljött az ideje annak is, hogy komolyan megfontoljuk egy európai hadsereg felállítását." A kormányfő szavai ezen a téren sajátos ellentmondást tükröznek, hiszen a „nemzetek Európája" fogalom nehezen egyeztethető össze a nemzetek feletti „európai hadsereg" életre hívásával. (6) Aznap meglepően mérsékelt hangot ütött meg menekültügyben is: „A civilizációs különbségek miatt félünk a népvándorlók áradatától, ugyanakkor humanitárius szempontból sajnáljuk is azokat, akik ideigyekeznek. Nincs kő a szívünk helyén, ugyanakkor az Európát veszélyeztető bevándorláspolitikának is véget kell vetni." (6) Ez a megjegyzése inkább csak szokatlan kilengésnek számít a kijelentései sorában, de jelzi, mennyire hajlékonyan használhatja egy populista politikus az ellenérveket saját döntései igazolására. Aztán gyorsan visszatalált a megszokott hangnemhez: „Az Európai Unió naponta erősödő dezintegrációját meggyőződésem szerint az illegális bevándorlás megfékezésével lehet megakadályozni", majd hozzátette: „Brüsszelben cselre készülnek. Ha nem boldogulnának az egyes nemzetállamokkal, akkor majd boldogulnak a baloldali városokkal, hogy majd azok befogadják a migránsokat. Ha nem boldogulnak Magyarországgal és Budapesttel, akkor majd leboltolják Zuglóval, Salgótarjánnal vagy Szegeddel. Ezt hirdette meg az Európai Parlament elnöke. Most fog eldőlni, lesznek-e és ha igen, hol lesznek migránstelepek." (3)

Kormánypárti politikusok a magyar parlamentben

Lázár János a Miniszterelnökséget vezető miniszterként a vizsgált időszakban gyakran került az ellenzéki képviselők által feltett kérdések keresztüzébe, felszólalásai nagy részét a miniszteri válaszok tették ki. Kivételt jelentenek „előterjesztő nyitóbeszédei", melyeket negyedévente a Magyarországnak járó uniós források felhasználásáról szóló vitanapokon tartott. Ezekben a beszédekben Lázár rendszerint kifejtette véleményét az uniós forráselosztás és -ellenőrzés rendszeréről. Nyitóbeszédeinek visszatérő eleme,

hogy Magyarország nem egyértelmű nyertese az uniós támogatásoknak, azokért komoly áldozatokat kell hoznunk: „Az uniós forrásokra nem ajándék pénzként kell tekinteni", jelentette ki 2016. november 28-án, míg Magyarország a lehívható forrásokért „korlátozta saját gazdasági és társadalmi mozgásterét", állította 2017. március 27-én, valamint „az EU segít Magyarország felzárkóztatásában a jó munkaerővel nyert előnyökért cserébe", közölte 2017. december 4-én. (3)

A miniszter „elvi" alapon is kritizálta az uniós felzárkóztató támogatási rendszert: „az eszme, ami szervezi a pénz útját, nincs köszönő viszonyban a magyar valósággal", vélte 2016. november 28-án (3), ugyanakkor nem magyarázta meg, hogy a kormány miért törekszik minél több uniós támogatás gyors lehívására. Máskor, 2016. november 28-án felhívta a plénum figyelmét arra a szerinte semmiképp sem pozitívan értékelendő fejleményre, miszerint az Európai Bizottságnak „erős a törekvése", hogy „kivegye a nemzetek kezéből a célok felhasználását", és 2020-tól a nemzeti intézményrendszer helyett Brüsszelben felelnének a támogatások elosztásáért. (3) Azzal is vádolta az Európai Uniót 2016. március 29-én, hogy „megnehezített bürokratikus akadályokat görget elénk" és korlátozza Magyarországot saját pénzének lehívásában. (3)

Lázár nemcsak az uniós támogatások kapcsán, hanem általánosságban is egyértelműen kemény EU-szkeptikus politikusnak mutatkozott. Egyik országgyűlési válaszában Magyarország és az Európai Unió viszonyát úgy jellemezte, hogy „alapvetően ellenzékben vagyunk Brüsszelben". „Nagy a hübrisz és kevés az alázat" – jelentette ki az Európai Uniónak a Brexit-tárgyalások során tanúsított fellépéséről 2017. február 27-én, hozzátéve, hogy jelenleg „ideológiai diktatúra" van, aminek csakis az erős nemzetállamok képesek útját állni. (3) A Római Szerződés 60. évfordulója kapcsán felvetett kérdésre válaszolva a miniszter összességében sikeresnek értékelte az európai országok együttműködését, mivel sikerült a kontinensen egy újabb világháború kitörését megakadályozniuk. A „nagyívű gazdasági fejlődést" is felhozta érvként 2017. március 27-én amellett, hogy „a szövetséget fönn és meg kell tartani, úgy, hogy az alapértékek erősítésére sor kerüljön. Ez csak akkor lehetséges, ha a tagállamok képesek a saját lábukon megállni, képesek az érdekeiket képviselni, erős gazdaságuk van, és képesek saját magukat megvédeni." Ez a jövőkép a szuverén nemzetállamok laza „szövetségévé" redukálná az EU-t. (4)

Gulyás Gergely országgyűlési felszólalásaiban gyakori fordulat az Európai Unió elsősorban a migrációs válság kezelése kapcsán megmutatkozó inkompetenciájának bizonygatása: „sikertelen és végrehajthatatlan a kvótadöntés", jelentette ki 2017. szeptember 18-án. A fideszes politikus nemcsak bírálta az uniós döntéseket, de le is értékelte fontosságukat: „Ez már a sokadik határozata az Európai Parlamentnek, és a jelentősége éppen annyi, mint az eddigieknek volt", vélte 2017. október 30-án. (3) Az Európai Unió rendre a magyar nemzetállami szuverenitást fenyegető szervezetként jelent meg Gulyás beszédeiben. Amint az Európa Bizottság vagy az Európai Parlament állást foglalt a magyar helyzettel kapcsolatban és ezek a vélemények nem voltak hízelgőek a ma-

gyar kormányra nézve, Gulyás „durva hatáskörátlépésről", illetve a tagállamok belpolitikai ügyeibe való kéretlen beavatkozásról beszélt. Németh Zsolthoz hasonlóan Gulyás is felhozta az uniós tagállamok megosztottságát, de nem csak regionális alapokon nyugvó különbségekről, hanem hagyományos és nem hagyományos európai értékeket képviselő tagállamokról szólt, Magyarországot természetesen az előbbiek közé sorolva 2017. szeptember 18-ai napirend előtti felszólalásában. (3)

Németh Zsolt parlamenti szereplése során, összhangban a PERC–2 kutatás megállapításaival, továbbra sem kérdőjelezte meg Magyarország uniós tagságát, mégis, elsősorban a biztonságpolitikával és migrációval összefüggésben, igen kritikus hangot ütött meg az Európai Unióval szemben. Németh megnyilvánulásaiban a többi fideszes politikushoz képest nagyobb szerepet kaptak a visegrádi országok, amelyek Magyarországhoz hasonlóan Brüsszellel élesen szembehelyezkedve harcolnak a „migrációs háborúban". A brit népszavazás előtti egyik felszólalásában 2016. február 22-én Németh Zsolt az Egyesült Királyság uniós kilépése kapcsán egységes közép-európai „vízióról" beszélt, és a Brexitet azért tartotta károsnak, mert a visegrádi országok a szuverenitásukért folytatott harcban komoly szövetségest veszíthetnek el. (3) Amikor az uniós szervek és a magyar kormány közötti konfliktusokról esik szó, Németh Zsolt a magyar kormányt józan, jogkövető és kezdeményező szereplőként állította be. 2016. március 29-ei napirend előtti felszólalásában a jogállamiság lebontása kapcsán felmerülő uniós aggályokat azzal verte vissza, hogy Magyarországot a karakán kiállása és bevándorláskritikus politikája miatt érik támadások. (3)

A magyar parlamenti bizottságokban és a plenáris ülésen elhangzott fideszes hozzászólások PERC-index-részértéke 3,7, ami (alulról közelítve) még puha EU-szkeptikusnak számít. Ugyanakkor igen komoly változást jelent az első vizsgálatnál kimutatott 6,3 és a második elemzés során szerzett 5 ponthoz képest.

Orbán Viktor médiaszereplései

„Brüsszelt meg lehet zabolázni, a pénzügyi spekuláns tervét meg lehet lékelni."

Mint korábban is, Orbán Viktor nyilatkozatai, beszédei, interjúi – külföldön és Magyarországon – a szűkülő magyar nyilvánosságban zajló viták és küzdelmek meghatározó dokumentumai. A pártelnök-miniszterelnök nézetei nemcsak a kormányzó Fideszen belül megkérdőjelezhetetlen kinyilatkoztatások, hanem a kritikai elemzés számára is meghatározó jelentőségűek, hiszen a szövegekből az ország sorsát alakító, hosszú távon érvényes attitűdöket és politikai szándékokat kísérelhetünk meg kiolvasni. Az európai uniós politika esetében ráadásul továbbra is az a megszokott felállás érvényesült, hogy a kormányfő maga alakította a politikai diskurzus kereteit és témáit, míg a vele szemben állók az orbáni politikai logika mentén és a populista kommunikációs-nyelvi környezetben tudtak csak reagálni és visszatámadni.

Természetesen a fideszes felfogásban a 2015-ös menekülthullám után továbbra is állandó veszélyként értelmezett „migránsválság" uralta Orbán megnyilatkozásait, sőt a pártelnök szinte minden egyéb fontos európai szintű fejleményt és uniós politikai vitát ebből az egyetlen szemszögből ragadott meg. A visszatérő sémák lényegében nem változtak két év alatt, noha a saját „tábor" híveinek folyamatos mozgósítása a retorika fokozatos élesedésével, további leegyszerűsítésével, illetve mind durvább kampánymódszerek (és nem mellékesen törvényhozási lépések) alkalmazásával volt csak lehetséges.

A Magyar Időkben 2017. április elsején jelent meg „Európa jövője árnyékot vet Európa jelenére" címmel Orbán Viktor nemzetközi visszhangot is kiváltó felszólalása az Európai Néppárt máltai kongresszusán. Mivel itt elsősorban nem a hazai közönséghez szólt, érdemes megfigyelni, vajon a 2010-ben kezdődő új korszak elején még tapasztalt kettős beszédből megmaradtak-e elemek vagy elemi részecskék. Tudvalevő, hogy ekkorra már a Fidesz és Orbán személyes helyzete az európai pártcsaládon belül megváltozott: az évtized első felében még jellemző „ugyan Viktor egy *»enfant terrible«*, de azért a mi kutyánk kölyke" megközelítés lassan elhalványult. A Fidesz politikájának újabb és újabb húzásai (valamint a lengyelországi populista fordulat) egyrészt növelte a felháborodást a néppárti politikusok körében, ami a (kötelezőnek, de egyre inkább kényszernek tartott) belső szolidaritást is kikezdte, másrészt viszont kirajzolódott az a csoportosulás is, amelyik az európai politikai színpadon és a világsajtóban jelentős szereplővé előlépett Orbán politikai vonalvezetésében nem látott drámai problémát.

Orbán beszédét nyilvánvalóan mindezek tudatában tartotta meg. Noha szavakban először kiállt az Európai Unió mint történelmi léptékű alkotás mellett, mondván, „hálásak vagyunk a Jóistennek, hogy visszacsatlakozhattunk Európához", azonnal rátért a megszokott kommunikációs vágányra, a válságoktól sújtott és sötét jövő elé néző Európai Unió intenzív korholására, illetve a fideszes percepciónak megfelelően tálalt menekültkérdésre: „A migrációról kiderült, hogy a terrorizmus trójai falova. A migrációról kiderült, hogy nem megoldás a munkaerőhiányra. A migrációról kiderült, hogy egyre inkább NGO-biznisz." A populista pártok jellegzetes vádjait felhozva közölte: „a liberális politikai korrektség nyelvezete már a veszélyek azonosítására is képtelen", majd történelmi-regionális köntösbe bújva folytatta: „Mi, közép-európaiak úgy számolunk, hogy ha így mennek tovább a dolgok, még a mi nemzedékünk megéli, hogy meghatározó muzulmán jelenlét lesz Európa nyugati felén." A muszlim vallásúakkal szembeni ellenszenvét egyértelművé téve – szintén visszatérő panelként – a baloldali politikai erők nyomását és a Nyugat bűntudatát okolta a „muzulmán migráció inváziójáért". Mentalitásának lényegét feltáró mondatait a közösen vallott és az uniós szerződés második cikkében megfogalmazott értékekkel összevetve kísérelhetjük meg osztályozni: a kirekesztő retorika messze túlment az európai politikai spektrum jobbközép pártjaiban is egyre hangsúlyosabbá vált „meg kell védeni Európa külső határait" érvrendszerén, miközben az emberi jogi szempontok tudatos negligálásával kicsit sem ellenpontozta mondanivalóját. Orbán kongresszusi felszólalásának erre a fontosabb részére gyenge négyest (4) adhatunk pontszámként.

A Fidesz elnöke ugyanakkor kiállt a közös európai külpolitika megerősítése mellett (amiről Magyarországon alig szokott beszélni), igaz, mondandójában a globális stabilitás megteremtését sürgette, s ez a gondolat ismét a nemzetközi migrációval szembeni ellenérzéseiből táplálkozott: „Fel kell ébrednünk és új európai külpolitikát kell hirdetnünk, amely a stabilitást helyezi a középpontjába. És ez érvényes Erdogan Törökországára is. Ha újra migránsok milliói masíroznak a Balkánon, a stabilitást nem lehet fenntartani – majd hozzátette: – Üdvözlöm az Európai Unió további bővítéséről szóló határozatot." (7)

A miniszterelnök szokásos pénteki interjújában, amelyet a közszolgálatinak „csúfolt" Kossuth rádiónak adott, 2017. december 22-én is az európai „bevándorláspolitikával" foglalkozott – a menekült szó véletlenül sem hagyta el a száját –, mondván, az Európai Tanács ülésén az új szétosztási rendszer bevezetését „kellett megakadályozni", miközben „újabb támadás előtt állunk, hiszen akik kötelező betelepítési és bevándorlási kvótát akarnak, azok márciusban ismét próbálkozni fognak". A közös menekültügyi rendszer és a szolidaritási alapon működő allokációs mechanizmus kőkemény elutasításával, blokkolásával Orbán nyíltan destruktív magatartást tanúsított az Európai Unió leginkább válság sújtotta politikai területén. (3) Kifordítva a menekültválság következtében megnövekedett terhek megosztását szorgalmazó, nyugat- és dél-európai kritikákat a magyar kormánnyal szemben, Orbán azzal érvelt, hogy „ők szolidaritásról beszélnek, de nem szolidárisak velünk, hiszen Magyarország a déli határainál nemcsak Magyarországot, hanem egész Európát védi". Sőt „ők azért ülhetnek viszonylagos kényelemben és nyugalomban a kontinens belsejében, mert mi itt, a szélén védjük őket" – mintha a magyar „ideiglenes" határzár ellenére a menedékkérők nem jutottak volna el kerülővel akár Németországig az ellentmondásos, de hatékony 2016. márciusi EU–Törökország-megállapodás megkötéséig. A bombasztikus szólamok mellett ugyanakkor közölte, hogy „jelentős pénzügyi támogatást adott a négy visegrádi ország Olaszországnak" tengeri határainak védelmére, ami elmozdulás a teljes bezárkózással kevert pénzkövetelestől. Így erre a gondolatmenetre végül az adott osztályzat négyes. (4)

Orbán nyíltan beszélt az Európai Bizottsággal súlyos konfliktusba keveredett lengyel kormánnyal való különleges viszonyáról: „Amikor tehát valaki megtámadja Lengyelországot, mint ahogy ez most Brüsszelből történik, akkor megtámadja egész Közép-Európát", elfedve, hogy az Európai Néppárt politikai csoportja az Európai Parlamentben támogatta az uniós szerződés 7/1-es cikkének megfelelő eljárás megindítását Lengyelországgal szemben. Egyértelműsítette ugyanakkor, hogy „semmilyen Lengyelországot megbüntető európai döntés nem tud létrejönni, mert Magyarország élni fog azzal a lehetőségével, hogy azt megakadályozza". Megint használta a vétóval való fenyegetődzést – ezúttal a demokrácia és a jogállamiság alapvető értékeinek közös megvédésével szembehelyezkedve. (2) Amire azért is lenne szükség szerinte, mert „ma van egy lopakodó hatáskörelvonás a nemzetektől Brüsszel, a brüsszeli bürokrácia irányába", s hogy az összeesküvés-elméletek hirdetése nem áll tőle távol, jelzi, ahogy „beazonosított összefüggéseket" emlegetve eljutott „a brüsszeli európai parlamenti képviselők Soros-gépezetbe való bekötéséig". (3)

Fokozódó ellenszenve az európai politikai intézményekkel és elitekkel szemben az euróövezetre vonatkozó megjegyzéseiből is kisugárzott: „Van egy javaslat arra nézve, hogy akik az eurózónához csatlakoznak, azok kapjanak a belső reformjaikhoz segítséget, de ezt én porhintésnek tartom." Ráadásul „amikor ők úgy lépnek fel, mint hogy ha adományokat nyújtanának Közép-Európának, akkor csak azért nem nevetek, mert a tisztelet ezt nem teszi lehetővé, de valójában ők keresnek rajtunk". Igaz, megengedően hozzátette: „az egész EU-s pénzügyi rendszer, ideértve a Magyarországra érkező pénzeket is, közös és kölcsönös érdekeken nyugszik". Az előnyök mérlegelése alapján legalábbis úgy tűnik, hogy Orbán nem kívánja egyelőre felmondani Magyarország uniós tagságát, noha megemlítette: „A magyar gazdaságot lehet működtetni uniós források nélkül is." Aztán hozzátette: „Én nem javaslom." Ez az „egy ide, egy oda" típusú kacskaringós nyilatkozat kifejezi azt az ambivalenciát, amit Orbán a tagállamok gazdasági szuverenitását „korlátozó"uniós intézmények, az európai szinten elfogadott közös gazdaságpolitikai szabályrendszer iránt érez. (4)

Az Európai Parlamentben az elmúlt években többször is, legutóbb 2017. április 26-án bonyolódott Orbán heves szócsatákba az európai pártcsaládok vezető politikusaival. A plenáris ülésen elmondott felszólalásában szinte már nyoma sem volt a korábbi kettős beszédnek: ugyanazokat a Brüsszelben még képtelenebbnek tűnő fals állításokat ismételte meg, mint amiket a magyarországi kormánypropaganda otthon zakatolt: „Világos az álláspontunk, hogy nem szeretnénk, és nem tartjuk az uniós alapító szerződésekkel összeegyeztethetőnek, hogy kötelezően telepítsenek be a mi országunkba migránsokat. Fontos információ, hogy Soros György és NGO-i évente egymillió migránst akarnak az EU-ba szállítani."(3) A magyarországi központi PR-kampányokat ugyanakkor az Európai Unió reformjával és a mélyebb integrációs törekvésekkel szembeni küzdelemmé stilizálta át: „Nem szeretnénk, ha az adó megállapítás jelenleg nemzeti hatáskörben levő joga az unióra szállna, mert ez véleményünk szerint rontaná a versenyképességünket. Azt sem értjük, hogy a bizottság minden évben az éves jelentésben bírálja a magyar közmunkarendszert, ami a kiépített munkaalapú és nem segélyalapú társadalom fontos eleme. Ezek aktuális vitakérdések. A mi álláspontunk az, hogy nem akarunk változást, nem akarjuk a nemzeti és az uniós jogkörök átcsoportosítását ezekben az ügyekben, vagyis a jelenlegi közös uniós akarattal kialakított status quót védjük. Innen az »Állítsuk meg Brüsszelt!« megnevezés is." Orbán tehát a meglévő európai döntéshozatali struktúra és kompetenciamegosztás híveként beszélt, kifejtve: „a mi Európa-víziónk erős tagországok erős Európájára épül", ami amolyan De Gaulle-i álláspontta szelídítette retorikáját. (5)

Mindenesetre véleménye az európai polgárok által választott intézményről a viták hatására sem változott: az Echo TV „Napi aktuális" című műsorában 2017. december 7-én kifejtette, hogy „az Európai Parlament a leginkább politikailag motivált része ennek a brüsszeli gépezetnek, és hogyha Magyarországon olyasmi történik, ami nagyhatalmaknak, nagy cégeknek vagy nagy embereknek az érdekét sérti, akkor a parlament az első, amelyik ugrik, és megtámadja Magyarországot". (3) Általában véve pedig állást

foglalt a döntéshozatali kompetenciák minél nagyobb mértékben tagállami szinten tartásáról, vagy akár renacionalizálásáról. „Európában zajlik egy olyan folyamat, amelynek az a lényege, hogy a nemzetek megpróbálják az ő életük szempontjából fontos döntéseket lépésről lépésre visszavenni. Mi is ebben a küzdelemben vagyunk, nem akarjuk átadni a jogainkat, és ott, ahol pedig kettős mércét alkalmazva velünk szemben bele-belecsippentenek a mi jogainkba, azokat vissza akarjuk szerezni." (3) 2016-os évente szokásos tusnádfürdői nyári beszédében az Európai Bizottságot sem kímélte: „Jelenleg az Európai Bizottság magát politikai bizottságnak tekinti, ezzel elveszi azt a munkát az Európai Tanácstól, vagyis az európai miniszterelnökök gyülekezetétől, amelyet egyébként az alapszerződés oda rendel." (3) Márpedig „Magyarország teszi a dolgát, megvédi a határait, megvédi a polgárait, és közben a brüsszeli bürokraták bosszút akarnak állni Magyarországon", közölte egy évvel később a Kossuth rádióban 2017. július 21-én, megismételve nemzetközi botrányt kiváltó politikai öndefinícióját: „Mi az illiberális megközelítés hívei vagyunk, a demokrácia az demokrácia, nem kell hozzá jelzőt fűzni." (2)

Az európai fősodorral szemben Orbán a menekültkérdésben a visegrádi országok különutas magatartását védve és a régió kulturális-történelmi eltéréseit hangsúlyozva – rasszista ízű nyelvezeten – érvelt az elutasító álláspont mellett: „Két különböző karakterű országcsoport van az unióban. Nem szeretik, amikor én azt mondom, hogy van a migránsmentes övezet, ez Közép-Európa, és vannak azok az országok, amelyek bevándorlóországokká alakították magukat", fejtegette 2017. október 27-ei hosszú rádióinterjújában. Az egységes belső piacon belül is igyekezett Orbán önálló regionális érdekvédelemre sarkallni a visegrádi blokk államait, csak kevésbé sikeresen: „Nekünk meg kell védeni a magyar fuvarozók, a magyar kamionosok, a magyar áruszállítással foglalkozó szállítmányozóink érdekeit. A V4-ek jól küzdöttek. Ezt a munkát, mint mondtam, én hangoltam össze, egészen addig együtt maradtunk, amíg volt értelme együtt menni, és utána pedig azt mondtuk, hogy most már lehet külön is szavazni. És akkor ez úgy történt, hogy ketten mentünk ide, ketten pedig oda; ennek nincs jelentősége, a szállítmányozás ügyében ugyanúgy egységesen fogunk majd föllépni." Noha az intézményi döntéssel nem kívánt szembeszegülni ezúttal, a magyar miniszterelnök világos célja kompromiszszumkeresés helyett az unión belüli kelet–nyugati ellentét percepciójának erősítése. (5)

Visszatérően újra és újra ugyanazok az európai témák uralták Orbán Kossuth rádiónak adott „királyi" interjúit. 2016. március 5-én egyenesen így fogalmazott Angela Merkel német kancellár közös menekültpolitikai fellépést sürgető szavaira: „Jobb külön-külön cselekedni, mint együtt tétlennek maradni." (4) Hosszabban kifejtve: „Teljesen nyilvánvaló volt az első pillanattól kezdve, hogy a határt hagyományosan nemzeti alapon szokták védeni Európában, és ha a nemzetek nem védik meg Európa külső határait, akkor beszélhetünk mi órák hosszat is európai megoldásról, nincs se ember, se mechanizmus, se joganyag, amely ezt a feladatot át tudná venni egyik napról a másikra a nemzetállamoktól. Ez a brüsszelizmus", magyarázta 2016. január 22-én. Később is kizárólag a politikai napirenden tartott migrációs válság és a Soros Györggyel, a civil szervezetekkel, valamint külföldi ellenfeleivel szembeni kormányzati kommunikációs

támadássorozat szemszögéből nézve reagált az európai eseményekre. Bár az uniós szinten zajló vitákat önmagukban szükségesnek tekintette, a Fidesz első embere gúnyosan közölte 2017. október 6-ai nyilatkozatában: „Ha az ember elolvassa a brüsszeli bürokratáknak a magyar civiltörvénnyel kapcsolatos beadványát, akkor csak annyit mondhatunk, hogy az közröhej tárgya mindenhol Európában. Tehát azt értelmes jogász még kézbe se veszi, mert megégeti a kezét, tehát azon annyira szaglik, hogy egy politikai megrendelésre készült dokumentum." (3) Elitellenességét nem rejtette véka alá, és a populista kommunikációs nyelvezetnek megfelelően a népre hivatkozva könnyedén általánosított: „Az egész Európai Unió eszméjét támogatják az emberek, az unió vezetését meg ki nem állhatják." (3)

Orbán interjúiban szakpolitikai kérdések leginkább a kormányzati sikerek magabiztos ismertetésével összefüggésben kerültek elő. A tallinni informális uniós csúcstalálkozó után – kivételesen – a telekommunikáció területén kiállt az egységes európai szabályozás mellett: „Az 5G-s rendszer kiépítése zajlik. Tehát azt gondolom, Magyarország az élbolyban van, mert mi eddig nemzeti erőforrásokból fejlesztettük ezt az iparágat. Itt lehetnek javaslatok arra nézve – ezt egyébként Deutsch Tamás is szorgalmazza, mint a Digitális Jóléti Program magyarországi gazdája –, hogy legyen közös uniós politika, esetleg közös pénzügyi alapokkal. Ez szolgálná Magyarország érdekét" – igaz, a legfontosabb indok számára az új uniós források megteremtése és a hazai fejlesztés külső megfinanszírozása. (6) Az uniós költségvetésből érkező támogatásokra pedig továbbra is igényt tartott, és elutasította, hogy a jogállamiság vagy a közösségi szolidaritás problémakörét összekapcsolják a kifizetésekkel. Mint azt 2017. szeptember 8-ai rádióinterjújában megjegyezte: „Olyan nincs, hogy a bevándorlás kérdését előfeltételként támasszuk bármilyen európai uniós pénzügyi alap megítélésében vagy szétosztásában. Tehát a fennálló szerződésekkel, jogszabályokkal ellentétes álláspont, amit Juncker elnök úr képvisel." (4) Ráadásul „az Európai Unió pénzügyei átláthatatlanok", magyarázta 2016. március 5-ei rádióinterjújában. (3)

Orbán gyakran nem fogalmazott ennyire visszafogottan. „Régi jó barátunk és hívünk, Schulz elvtárs, aki már az Európai Parlamentben is igazi brüsszelitaként kiütést kapott tőlünk", gúnyolódott a német szociáldemokraták kancellárjelöltjén az „Álljunk ki Magyarországért!" elnevezésű rendezvényen 2017. június 27-én. Ekkor is kedvenc veszszőparipáin lovagolt hosszasan: „Teljes a magyar egyetértés abban, hogy Brüsszelt meg kell állítani, az integrációra képtelen migránsok elosztása pedig kizárólag Soros György érdekeit szolgálná." (3) Meglehetősen frivolan hozzátette: „A multikulti dugába dőlt, ennek árát most az összes európai uniós tagállammal, köztük Magyarországgal akarják megfizettetni." (3) Nyíltan Európa-ellenes történelmi narratívát épített fel az 1956-os forradalomra emlékező ünnepi beszédében: „A gőg vezette bele Európát abba a gazdasági, politikai és szellemi zűrzavarba, amelyből ma minden ország menekülni akar." (2) A Magyar Időkben 2017. február 13-án publikált cikkében kijelentette, „mi, a szuverén országok állunk szemben az unionistákkal, és a választók állnak szemben a brüsszeli bürokratákkal". (2) Néhány hónappal korábban, a 2016. október 2-ai menekültellenes nép-

szavazás előtt Orbán Viktor megjelentetett egy mozgósító hangvételű írást a kormányhoz hű lapban: „a balliberálisok ágálnak a nemzeti érdek ellenében. Brüsszel kottájából játszanak" – a populista vezetőkre jellemző módon európai szintű összeesküvésként állította be politikai és civil szervezetek tiltakozását és ellenkampányát, miközben „a brüszszeli elit egyik embertelen szándékát kell megvétóznunk". (2)

Kormánypárti politikusok a médiában

Kövér László házelnök, a Fidesz országos választmányának elnöke, a párt korábbi „főideológusa"ma is befolyásos politikus, akinek „szókimondó" stílusa a fideszes vezetők politikai gondolkodásmódját, stratégiai kombinációit és közös hitrendszerét többnyire leplezetlenül kifejezi. Így van ez az európai uniós politikai kérdésekben is. A kormánypárti Magyar Hírlapnak 2017. október 7-én adott interjújában felvetette azt a kérdést, hogy „vajon nem az a cél, hogy a közép-európai országokat a Nyugaton nem kellő migránsok egyfajta »lerakatává« tegyék? Vajon nem erről szól-e az Európai Bizottság kötelező, felső határok nélküli kvótát erőltető terve is?" (3) Az éppen aktuális, erősen moralizáló összeesküvés-elméleten túl regionális történelmi-kulturális magyarázata is alátámasztja a Nyugat alkonyát sugalló tézisét: „Nekünk, a lengyeleknek, a cseheknek, a románoknak és a többi, a volt szocialista blokkhoz tartozó országnak talán éppen a történelmi lemaradásunkból meg az ötvenévnyi kommunizmus elzártságából fakadóan váratlanul lett egy olyan előnyünk, amit a nyugatiak talán már elveszítettek. Lehetőségünk van megőrizni az identitásunkat. Úgy tűnik, a demokrácia és a jólét, társulva a korlátlan – s ekként már önmaga paródiájába forduló, abszurditásig vitt – szabadsággal, vagy inkább totalitárius liberalizmussal, aláásta a nyugati társadalmak természetes védekező mechanizmusát, immunrendszerét." Figyelemre méltó az új fogalomban, a totalitárius liberalizmusban érezhető koncepcionális feszültség, ami elrejti, hogy Kövér valójában az Európai Unió értékrendjét kérdőjelezte meg. (3) Szerinte persze éppen ellenkezőleg, a hagyományos konzervatív európai identitás van veszélyben. „Napjainkban a kontinensen ideológiai és politikai támadás célpontjai mindazon intézmények – a nemzeti államok, a keresztény egyházak és a családok –, amelyek az európaiak identitásának legtermészetesebb alkotóelemeit hivatottak oltalmazni, erősíteni" (3), vélekedett az Európai Régiók Bizottsága néppárti csoportja előtt tartott beszédében 2017. szeptember 9-én.

Mivel Kövér rendszerint identitáspolitikai küzdelmet folytat és nem szokott uniós szakkérdésekkel foglalkozni, inkább az európai intézményeket vette célba Orbán Viktorhoz hasonló megfogalmazásban: „Magyarország közvetlen ellenfele a brüsszeli bürokrácia, az Európai Bizottság, amely felhatalmazás nélkül a politika alakítójává akar válni." (3) Ami az Európai Unióról vallott általános felfogását illeti, messzebb ment, mint a miniszterelnök-pártelnök: „Az Európai Unió hosszú távú fennmaradására nem kötnék fogadásokat", s indokként azt hozta fel, hogy „az Európai Unió a saját erkölcsi alapjainak felszámolását kezdi meg". (2) Mindazonáltal mégsem tartotta kívánatosnak az integráció teljes szétesését: „Nem tartom kizártnak, hogy az Európai Unió még az én

életemben megszűnik, de nekünk ez nem áll érdekünkben, ez újabb európai tragédia lenne." Az esetleges összeomlásért a felelősség most is a Fidesz megszokott ellenségképébe illeszkedik: „Az európai demokratikus intézményeket meghatározó elitek jelentős része annak a globális háttérhatalomnak a megvásárolt, függőségben tartott ügynöke, amelynek a most zajló folyamat az érdeke." (3) Kövér egy másik interjújában, amit 2016. július 2-án a Magyar Hírlapnak adott, újabb törésvonalat fedezett fel az EU-n belül, a kisebb és nagyobb tagállamok közötti ellentétekkel magyarázva az uniós intézmények viselkedését: „A brüsszeli bürokráciát a régi tagállamok tartják a kezükben, ők hozták őket abba a helyzetbe, hogy kikényszerítsék a saját elitcsoportjaik törekvéseinek megfelelő döntéseket Brüsszelben a kis tagállamokkal szemben." (3) Ami pedig Magyarország hosszú távú uniós tagságát illeti, Kövér 2017. június elsején a Figyelőben megjelent nyilatkozata, amellett hogy kizárólag összmagyar szempontból – és nem közös európai nézőpontból – volt képes megragadni a kérdést, tág teret ad a szabad értelmezésnek: „Számunkra az unión belüli határnélküliség – amely épp most került a legnagyobb veszélybe – létkérdés, hiszen a szabad mozgás máshogy nem lenne biztosítható a határon túli magyar területekre. Nekünk elemi érdekünk, hogy a saját nemzetrészeinkkel való kapcsolatot fenntartsuk. Emellett rövid távon nagyon fontos számunkra, hogy hozzájussunk a felzárkóztatáshoz szükséges uniós forrásokhoz. Hosszabb távon az állna az érdekünkben, hogy ezekre a forrásokra már ne legyen szükségünk. Ahhoz viszont, hogy az EU legalább középmezőnyéhez felzárkózzunk, nem egy-két kormányzati ciklus kell." (3)

Magyarország megkérdőjelezhetetlen uniós tagsága egyfelől, másfelől Brüsszel kétszínűsége vagy jobb esetben „kettős mércéje", illetve rosszindulata és inkompetenciája jelöli ki azokat a kereteket, amelyek között Szijjártó Péter sajtónyilatkozatai az aktuálpolitikai fejlemények hatására hullámoztak. Mint azt a Magyar Hírlapnak 2015. november 23-ai interjújában kifejtette: „a paksi beruházás megtámadásával az Európai Bizottság a hosszú távon fenntartható rezsicsökkentésnek üzent hadat", márpedig „a rezsicsökkentés sok gazdasági érdeket sért, de a magyar emberek érdekeit szolgálja". (3) Elfogultságot és kettős mércét detektált a brüsszeli állásfoglalásokban a Déli Áramlat „megfúrásával" kapcsolatban is, hiszen a hasonlóan Ukrajnát elkerülő Északi Áramlat II. megkapta az engedélyt: „Ez is azt bizonyítja, hogy az Európai Bizottság politikai alapon dönti el, hogy melyik energetikai beruházásba köt bele." (3) Egy évvel később a gondolatmenet hasonló, Brüsszel bűnlajstromán azonban immár a „bevándorlás" elősegítése ugrott az első helyre. A Magyar Nemzetnek 2016. május 13-án adott interjúban újfent kemény szavak hangzanak el: „A kvótával kapcsolatos büntetésről szóló előterjesztés szimpla zsarolás." A félreértések elkerülése végett hozzáteszi, hogy a konfliktus nem állítja szembe Magyarországot az európai érdekekkel, avagy az európai jogszabályokkal. Épp ellenkezőleg: „A javaslat ellentétes a józan ésszel, az európai szabályokkal, és ellentétes Európa érdekeivel is. Érthetetlen és elfogadhatatlan, hogy az Európai Bizottság továbbra is azon munkálkodik, hogy minél több illegális bevándorló érkezzen Európába." (3)

Magyarország európaisága még inkább megerősítést kapott Szijjártó egyik 2016. június 2-ai interjújában, ami a Figyelőben jelent meg. A Brexit kapcsán feltett újságírói kér-

dés a magyar kiválás, a Huxit esélyeit firtatta, amelyre Európa legfiatalabb külügyminisztere egyértelműen állást foglalt az Európai Unió mellett: „Nem tudom, hányszor kell még elmondanunk, hogy Magyarország jövője az EU-ban van." (6) A Népszabadságnak adott 2016. szeptember 29-ei interjújában ismét a brüsszeli ügyetlenkedés és a Magyarország elleni nemtelen támadás dominált a „kényszer-betelepítésként" is aposztrofált kvótajavaslattal kapcsolatban, a Magyar Hírlapban 2016. szeptember 16-án pedig kijelentette: „Az Európai Unió nincs felkészülve az újabb migránsinvázióra, tényleges megoldás helyett a brüsszeli aktatologatók diktálnak, akik az eddigi önigazoló nihilista semmittevést folytatnák." Merthogy az „Európai Unió jelenlegi vezetői (…) mintha egy másik, képzeletbeli világban élnének". Az uniós intézményeknek tulajdonított inkompetencián túl itt is érzékelhető a rosszindulat vélelme: a „fű alatt" keresztülvitt kvótaszabályozás megakadályozása érdekében fontos, hogy „a népszavazáson minél többen mondjunk nemet, hiszen az ilyen sunyi kültelki megoldásokat csak így lehet megakadályozni". (3)

Szijjártó nyilatkozataiban ügyelt arra, hogy Magyarország érdeke és célja semmiképpen sem az Európai Unió teljes lebontása, hanem éppenséggel a jobbá tétele – persze a nemzeti érdekek figyelembevételével. Mint az a Figyelőnek 2017. július 13-án adott interjúban a Brexit kapcsán elhangzott: „Az unió kisebb lesz, ezért kisebb bürokráciára van szükség. A brüsszeli vízfej csökkentésével jelentős összegeket lehetne megtakarítani ahelyett, hogy az EU alapját és lelkét jelentő közös politikáknak a finanszírozását vágnák meg." (4) Maradna tehát a közös agrárpolitika, a kohéziós és a strukturális alapok, egyrészt mert ezek fontosak „Magyarországnak és a térségnek". (5) Ámde a fenntartás melletti igény igazolásaként egy elvi megfontolás is elhangzik: „Az európai egységnek és integrációnak ezek a politikák adják a lelkét, ezekben fejeződnek ki a közösségi elvek." (7) A Brüsszellel folyó migrációügyi perpatvar és az EU jövőjének kérdése szépen összekapcsolódott a két olasz napilapnak, a Corriere della Sera és az Il Sole 24 Ore számára 2017. október 13-án adott interjúban. A Magyar Időkben is megjelent szöveg szerint közölte, hogy egyfelől „senki sem veheti el a jogunkat arra, hogy mi döntsük el, kit engedünk be nemzeti területünkre", másfelől „Magyarország együttműködik az Európai Unióval, ám föderációs megközelítés helyett szuverenista hozzáállást részesít előnyben, amellyel önálló társadalmi, családi, népesedési politikát tud folytatni". Ennek részeként „Magyarország nem fogja elfogadni a közös adópolitikát, és soha nem fog keresztény múltja miatt szégyenkezni". (4)

Szájer József európai parlamenti képviselő médiaszereplései hasonló mintát követtek. A megnyilatkozások egyik vonulata a „Brüsszel", illetve a „nyugati országok" által elkövetett hibák bemutatása. Ezek tükröződnek szerinte a bevándorlási válság kezelésében, illetve vezettek a Brexithez. „Az EU, illetve a tagországok nem tudtak megbirkózni például a bevándorlás kérdésével", és „valóban nagyon súlyos hibákat követtek el az unió vezetői, hogy idáig jutott a helyzet. Hagyták, hogy a társadalmi támogatás kiolvadjon az unió mögül. Egy demokratikus rendszerben, ahol minden tagország demokrácia, a népakarattal szemben nem lehet politizálni", állította a Magyar Időknek adott interjúban 2017. március 13-án. (4) Ugyanakkor vannak az EU-nak értékei is. „Én jónak tartom a

szabad mozgást az Európai Unióban; Magyarország célja az, hogy ez a helyzet lényegesen ne változzon" – mondta ugyanebben az interjúban a Brexit-tárgyalások kapcsán. (6)

A hibák mögött Szájer szerint a népakarattal szembeni politizálás, annak hátterében pedig a „demokráciafóbia" áll. Ez a fő gondolatmenete a Magyar Időkben „Előre, demokraták!" végszavakkal 2017. december 2-án megjelentetett cikkének. Ebből megtudható, „az európai demofóbok többször is támadást indítottak a magyar nemzeti konzultációk ellen. A legutóbbi két, bevándorlással kapcsolatos kérdőívvel szemben pedig már egyenesen inkvizíciós eljárás folyik. Az Európai Parlament által Magyarország ellen elfogadott határozatok sosem felejtik el ezt az intézményt reszelni, pedig akár dicsérhetnék is, mint egy igazi politikai innovációt." (3) A magyar kormány (és a visegrádi csoport) fő célja a kudarcos brüsszeli politikával szemben valójában a nemzeti szuverenitás megőrzése Szájer szerint, mint a Magyar Hírlapnak 2017. október 14-én adott interjúból kiviláglik: „Láthatóan elképesztő zűrzavar uralkodik a fejekben. Magyarország és a V4-ek csak akkor vetik fel a nemzeti szuverenitás kérdéseit, amikor Brüsszelben egyesek több hatalmat akarnak adni az európai uniós intézményeknek. Mi nem szeretnénk, hogy lopakodó törvényhozással, szerződésmódosítás nélkül átkerüljön az unióhoz egy csomó olyan kompetencia, amely eddig nemzeti hatáskörben volt. Ennek tipikus példája a menekültjog kérdésének szabályozása. Az uniót alapító szerződés szerint a menekültkérelmek elbírálása tagállami hatáskör, most egyesek mégis azzal próbálkoznak, hogy ezt áttegyék az uniós intézményekhez." (3) Az interjúból kiderül, mindez nem jelenti azt, hogy Magyarország és a visegrádi országok ki akarnának lépni az EU-ból: „Aki azt feltételezi, hogy a kelet-közép-európai országok nem akarnak az unióban maradni csak azért, mert nem akarnak további jogköröket átadni Brüsszelnek, az tévedésben van. Bár sok problémánk van az EU-val, de Európa része vagyunk, a magyarok eldöntötték ezt a kérdést egy népszavazáson." Ráadásul – ismételt meg Szájer egy korábbi interjúkban is megjelent gondolatot – „amikor bírálunk, azért tesszük, hogy jobbá tegyük Európát". (6) Ennek érdekében a kudarcos (nyugat-)európai politika ekézése mellett – az Európai Parlament például „eljátszotta összes hitelét", amikor a magyar médiaszabályozást kettős mércével ítélte meg – még az integráció mélyítésének tekinthető ötletek is előkerültek. A Magyar Hírlapnak adott interjújában 2016. április 23-án azzal állt elő, hogy „igenis legyen része az európai közös politikának egy erősebb határvédelem, egy szigorúbb beléptetési rendszer a schengeni területre, amely képes jobban megvédeni az állampolgárok biztonságát". (6)

Frakciótársa az Európai Parlamentben, Schöpflin György látott pozitív értékeket az Európai Unióban, azonban határozottan elutasította a „szuperállam" gondolatát. Úgy érzékelte, hogy Brüsszelben liberális dominancia figyelhető meg, sőt „papagájkórus" működik. Mint a Heti Válaszban 2016. július 7-én saját felfogásának változásáról elmesélte: „A föderalista Európa álmának vége. A kormányok közötti együttműködés, a tagállamok szava fog dominálni. Amivel én együtt tudok élni, és már nem vagyok föderalista. Harminc évvel ezelőtt még az voltam, de rá kellett jönnöm, hogy nincs realitása, mert nem jött létre az európai nép, a nemzeti identitások pedig fennmaradtak." (5) Schöpflin ugyanott úgy vélte, az európai integráció legfőbb jótéteménye a megbékélés, ő

maga pedig a brit referendumon „természetesen a maradásra" szavazott volna. (6) Egy másik alapmotívumnak látszó, többször ismételt gondolata, hogy „az elmúlt évtizedben a liberális áramlat képviselőit rabul ejtette az Egyesült Európa gondolata", illetve hogy „a föderalisták erősen centralizált, kizárólag baloldali Európában látják a jövőt". Így „a brüsszeli elittel szemben folyó küzdelem ma Európában valójában lázadás a felvilágosodás jelenlegi eltúlzott, torz formája ellen". (4) A Heti Válaszban 2017. március 23-án azt állította, hogy „az eurózóna válsága csak megerősítette azt a vélekedést, hogy nem szabad mindenáron ráerőltetni mindenkire a magasabb integrációs fokozatot", miközben a migrációs válság kezelésében Európa szerinte csődöt mondott, ugyanakkor a „mobilitás és a szabad munkavállalás komoly érték". (5)

Egészen más az elsődleges közönsége és a kommunikációs stratégiája Németh Szilárdnak, aki a sorosozás, migránsozás mellett a brüsszelezésben is élharcosnak bizonyult. Szerinte a rendszerváltás előtti „egyik diktatúrából a másikba eshetünk": „Brüszszel" a magyar szabadságot fenyegeti. Mindez a 168 Órának 2017. március 23-án adott interjúban is megjelent: „A brüsszeliek ki akarják terjeszteni a hatalmukat. Ők nemzetiségekben és egyesült államokban gondolkodnak, mi a szabad nemzetek együttműködésében. A csatlakozáskor úgy nézett ki, magyar nemzetként a soknemzetű Európa szabad közösségének a tagja lehetünk. Európa a mostani politikával épp ezt az európaiságot ássa alá." (3) Az európai politika ráadásul meglehetősen nyersen zajlik, a tét a pénz és a hatalom. „A nyugati országok már húsz éve megerősítették saját nemzeti cégeiket, és most nem akarják, hogy a magyar vállalatok európai szinten versenyképesek legyenek. Ezért ekkora a mellény. Az a jó nekik, ha maradunk a gyarmatbirodalmi hátsó udvar." Hiszen „Brüsszelben nem széplelkek dolgoznak, kőkemény érdekharc folyik, minden a lóvéról meg a hatalomról szól. Mint a kocsmában, a sör-virsli szkanderpartiban", fogalmazott egyszerűen Németh Szilárd. (3)

Másutt is felmerült nála, hogy az Európai Unió Magyarország ellensége. „Mivel az EU vezetése olyan tervvel állt elő, ami veszélyezteti biztonságunkat és szuverenitásunkat, és ezek érintik a bevándorlást, a rezsicsökkentést, az adó-, bér- és foglalkoztatáspolitikát, illetve a külföldről pénzelt szervezetek átláthatóságát, arra kérjük az embereket, hogy foglaljanak állást ezekben a kérdésekben" – hangzott el a Magyar Demokratának adott interjúban 2017. április 26-án. „Az előttünk álló héten Brüsszelből minden eddiginél nagyobb támadás érheti hazánkat", jövendölte. (2)

A vezető fideszes politikusok, köztük a miniszterelnök-pártelnök médiaszerepléseinek átlaga 3,6, azaz kerekítve 4, puha EU-szkeptikus.

A Fidesz PERC-mutatója

A kormánypárt európai uniós attitűdjeit vizsgáló részmutatók a Fidesz-politikusoknak az Európai Parlamentben és a magyar Országgyűlésben elemzett felszólalásait, illetve a médiában megjelent interjúikat és írásaikat tekintve egyaránt csökkenő értékeket fejeznek ki. A párt fokozódó Európai Unió-ellenes retorikájának keményedése most már évek óta tartó egyenletes tendencia. A 2010-ben újra hatalomra jutott politikai erő ugyan illiberális politikája következtében hamar konfliktusba keveredett az uniós intézményekkel, majd „szabadságharcot" hirdetett a „külső befolyásolási kísérletekkel" szemben, ám vizsgálatunkból most jól látszik, hogy ennek a folyamatos küzdelemnek, valamint a hazai szavazóbázis állandó feszültségben tartásának logikája az évek során mind vadabb kampányszólamok és egyre radikálisabb kommunikációs klisék bevetését kívánta meg. Míg a PERC–2 kutatás végén megállapíthattuk: „Orbán Viktor interjúinak elemzése kimutatta, hogy az Európai Unióval szembeni attitűdök felerősödése kulturális, ideológiai és geopolitikai doktrínává kezdett érlelődni", most hozzátehetjük, hogy az európai alapértékekkel szembeni erősödő világnézeti támadások, illetve a menekültválság kapcsán a közös európai megoldáskeresést elutasító kormányzati magatartás mostanra a magyar, némely esetben pedig a regionális különutasság nyílt megtestesítéseként értékelhető.

Még mindig érzékelhető ugyanakkor az európaiság átélésében jelentős különbség az európai parlamenti és a magyarországi politikai színtér között – utóbbi esetében viszont az országgyűlési munka és a médiaszereplések érvrendszere teljesen összenőtt. A Fidesz PERC-indexe a három mutató egyesítése nyomán 4,3, ami kerekítve 4, azaz puha EU-szkeptikus. Valóban, a definíciónak megfelelően a párt „az EU létezését elfogadja, de nyűgnek és korlátnak tekinti, amely csak szelektíven értelmezett nemzeti ügyekben hasznos. Legfőbb szempontja az uniós pénzforrások megszerzése." Hozzá kell tennünk ezúttal is, hogy akárcsak 2014-ben, alig egy hónappal az újabb nemzeti parlamenti választások előtt a Fidesz nem jelentette meg programját, így nem ismerhetjük az Európai Unióval kapcsolatos távlatos elképzeléseiket. A korábbi gyakorlatnak megfelelően ezért fél pontot levonunk az értékből: a 3,8 nem módosít a besoroláson, ami továbbra is 4, csak persze alulról közelítve hozzá.

A PERC–1 és a PERC–2 kutatásokhoz mért adatokhoz képest a Fidesz pontszáma tehát folyamatosan esett. Míg a 2009-es európai parlamenti választási program 7-es, a 2010-es országgyűlési választási program 5-ös osztályzatot kapott, 2014-ben és 2018-ban nem született hasonló pártpolitikai kifejtés. A PERC–1 idején az európai parlamenti felszólalásokért 6,5, a PERC–2 során 7, most 5,6 járt. A magyar parlamentben a plenáris és bizottsági üléseken elhangzott beszédekért először 6,3, majd 5, a jelenlegi PERC–3 vizsgálat során 3,7 lett a pontszám. Végül a médiaszereplésekért így alakult a trend: 5, aztán 4, és ezúttal 3,6. Vagyis minden területen a 2016–2017-es időszak hozta a legalacsonyabb értékeket. Ami pedig az átlagokat illeti, a visszaesés itt is folytatódott: a legelső 6,0-t követő 5,3 után most tehát 4,3-on állt meg a mutató; pontosabban a szubjektív kor-

rekció nyomán mindhárom esetben fél pontot le kellett még vonnunk, így az 5,5 után 4,8, majd most 3,8 a végleges érték. A felkerekítéseknek megfelelően az EU-pragmatikus kategóriát először felváltotta az EU-pesszimista, míg a besorolás a PERC–3-index alapján egészen a puha EU-szkeptikusig süllyedt.

A Fidesz PERC-mutatója	PERC–1	PERC–2	PERC–3
EP-választási program	7	nem készült	–
OGY-választási program	5	nem készült	nem készült
Felszólalások az EP-ben	6,5	7	5,6
Felszólalások az OGY-ben (plenáris és bizottsági együtt)	6,3	5	3,7
Médiaszereplés	5	4	3,6
Átlag	**6,0**	**5,3**	**4,3**
Szubjektív korrekció	–0,5	–0,5	–0,5
Összesen	**5,5**	**4,8**	**3,8**
Kerekítve	**6 (EU-pragmatikus)**	**5 (EU-pesszimista)**	**4 (puha EU-szkeptikus)**

MAGYAR SZOCIALISTA PÁRT (MSZP)

Bevezető

A Magyar Szocialista Párt (MSZP) magyarországi szociáldemokrata párt, 1990 óta jelen van az Országgyűlésben. 1994 és 1998, illetve 2002 és 2010 között Magyarország kormányzó pártja volt, a 2010-es választás óta ellenzékben politizál.

A 2010-es parlamenti választáson még 59 mandátumot szerzett MSZP a 2014-es választáson az öt pártot (MSZP, Együtt, DK, PM, MLP) magában foglaló Összefogás baloldali választási pártszövetség részeként az együttesen szerzett 38 mandátumból 29 helyhez jutott, ezzel az új választási törvény értelmében – 386 főről – 199 fősre csökkentett Országgyűlésben a legnagyobb ellenzéki frakciót alakíthatta meg. 2017 januárjában egy képviselőjük – Demeter Márta – kilépett a frakcióból, s az Országgyűlés őszi ülésszakától az LMP színeiben politizál.

A 2014. évi európai parlamenti választások eredményeként a szocialisták EP-jelenléte is lecsökkent, az előző ciklusban 4 fős frakció létszáma a felére apadt. Ujhelyi István és Szanyi Tibor EP-képviselő a baloldali Szocialisták és Demokraták Progresszív Szövetsége (S & D) képviselőcsoport tagja.

Az MSZP vezetőségét 2014 óta erős fluktuáció jellemzi. A választást követően lemondott teljes MSZP-vezetőség pótlására 2014 nyarán került sor; Mesterházy Attilát Tóbiás József váltotta az elnöki székben, őt 2016 júniusától Molnár Gyula követte ezen a poszton. Az országos választmány élén 2016-ban Hiller István váltotta fel az addigi elnököt, Botka Lászlót.

2016 végétől az MSZP és több ellenzéki párt egyeztetésekbe kezdett a lehetséges választási összefogásról és ellenzéki miniszterelnök-jelöltről, majd 2017 januárjában váratlanul az MSZP önálló miniszterelnök-jelöltet mutatott be Botka László személyében. Botka azonban 2017 októberében visszalépett a jelöltségtől, mivel nem sikerült elérni a célját, hogy minden demokratikus ellenzéki erőt egy oldalra állítson. Nyilatkozata szerint ebben pártján belüli és kívüli erők is megakadályozták.

2017 végén az MSZP elnöksége bejelentette, támogatja Karácsony Gergelyt, a Párbeszéd Magyarországért társelnökét, hogy legyen a baloldal közös miniszterelnök-jelöltje. A két párt közös listát állít, melyet Karácsony Gergely vezet.

Felszólalások az Európai Parlamentben

„Vizsgálják a magyar jogállamiság helyzetét, de egyelőre ne büntessék Magyarországot!"

A 2014-es EP választásokat követően a korábbi 4 fős frakcióhoz képest az MSZP – miként a DK is – két mandátumot szerzett, s mindkét posztra új képviselőt delegált. Az egyik a jogász végzettségű, s a parlamenti alelnöki pozíciót követően több tárca élén is ál-

lamtitkári posztot betöltött Ujhelyi István, a párt akkori alelnöke, a másik a közgazdász végzettségű Szanyi Tibor, akinek az EU-csatlakozás előtt az agrár-, majd a gazdasági minisztérium államtitkáraként lehetett rátekintése az uniós ügyekre.

Mindketten igen aktívan és sokrétűen kapcsolódtak be az EP munkájába. Ujhelyi István a Közlekedési és Idegenforgalmi Bizottság alelnöke, ebben a témakörben előadóként egy jelentést, árnyékelőadóként két további jelentést jegyzett. Tagja a Kínai Népköztársasággal fenntartott kapcsolatokért felelős küldöttségnek is, továbbá póttag a Külügyi Bizottságban és Közép-Amerikával fenntartott kapcsolatokért felelős küldöttségben. Szanyi Tibor az EU–Ukrajna Parlamenti Társulási Bizottságba delegált küldöttség alelnöke, továbbá póttag a Környezetvédelmi, Közegészségügyi és Élelmiszerbiztonsági Bizottságban, valamint a Gazdasági és Monetáris Bizottságban. Ez utóbbi minőségében előadóként a versenypolitika témájában, árnyékelőadóként további más makrogazdasági témákban is három jelentésért volt felelős az adott időszakban.

Az EP-bizottsági pozíciójuk, különböző további tagságuk, korábbi hazai szakmai tapasztalataik, valamint a „magyar helyzet", azaz a magyar demokrácia és jogállamiság európai üggyé emelése mentén a szocialista képviselők láthatóan hiperaktivitással igyekeznek ellensúlyozni frakciójuk szerény méreteit. Míg az előző 5 éves időszakban az aktívként számon tartott MSZP-s képviselők átlag 150-200 plenáris szereplést produkáltak, addig a jelenlegi mandátum kétharmada után Szanyi Tibor 1035, Ujhelyi István pedig 639 plenáris felszólalást regisztrált az EP honlapján. Igaz, a hozzászólások többsége nem hangzott el az ülésteremben, lévén az rövid írásos összefoglaló, illetőleg indoklás – főként Ujhelyi esetében. Gyakori köztük a képviselők egymás közötti csörtéjéhez szükséges ún. kékkártyás kérdés is, amelyet főleg Szanyi Tibor használ. Az EP-képviselők számos tényező – bizottsági pozíció, tagság, közreműködés, jelentések, kérdések, részvétel, stb. – alapján számított aktivitási rangsorában (http://www.mepranking.eu/) mindkét képviselő vitathatatlanul az átlagnál tevékenyebbek közé tartozik.

Mindketten sokat szerepelnek gazdasági, mezőgazdasági, közlekedési, energetikai, környezetvédelmi kérdésekben. A föderatív irány megnevezése nélkül, de a szakpolitikák mélyítését, kiterjesztését, a szabályozás javítását, a végrehajtás erősítését szorgalmazzák, csakúgy, mint a munka világát érintő szociális, s különösen a fiatalokat érintő ügyekben. Kiemelt témájuk továbbá az EU külkapcsolatai mellett az alapvető emberi jogi összefüggések, a jogállamiság és a demokrácia helyzete, kiváltképpen annak magyar kormányzati vonatkozásai. Ez utóbbiakat más, távol eső témák szövetébe is beleszövik, igyekezvén minden alkalmat megragadni arra, hogy az immár egyre inkább európainak számító magyar/Orbán-kérdés európai összefüggéseire, s főként a veszélyeire rámutassanak. Az MSZP EP-képviselőinek mindez irányú erőfeszítéseit a plenáris felszólalások rendkívüli bőségéből a terjedelmi korlátok miatt csak illusztrálni tudjuk.

A gazdasági gyökerű szakmai témák konstruktív előmozdításának jellemző példája a 2016. október 18-ai plenáris ülésen Ujhelyi közreműködése a halászattal kapcsolatos turizmus gazdasági diverzifikációt elősegítő szerepének feltérképezésében, rámutatva a szabályozás munkahelyteremtő és jövedelemgeneráló, összességében népességmegtartó

hatásaira. (7) Szanyi Tibor a mezőgazdaság és a vidékfejlesztés területén érvényben lévő rendeletek módosítási javaslata kapcsán hasonlóképpen támogatóan szólalt fel a 2017. december 11-ei plenáris ülésen, megerősítve egyben az uniós agrárpolitika közös jellegével kapcsolatos elkötelezettségét. „Nem támogatok semmilyen renacionalizálást ezen a fronton, nem leszünk partnerek az idő kerekének visszaforgatásában. Közös, konzisztens politikával egy sikeres fejlődést elérni, és olyan projekteket kell megvalósítani, mint például az »okos falvak«" – mondta. (8) A 2017. május 31-ei plenáris ülésen ugyancsak az „okos falvak" kezdeményezés mellett érvelt, „amelynek célja az európai falvak újjáélesztése a vidéki lakosság életkörülményeinek lényeges javításán keresztül, és elsősorban a fiatalokra fókuszálva". (8)

A fiatalokat célozza meg az Ujhelyi István által a 18 évesek számára felkarolt ingyenes Interrail-bérletet létrehozandó, a 2016. október 4-ei plenáris ülésen tárgyalt kezdeményezés is. Ujhelyi érvelése szerint „használjuk ki ezt a programot arra, hogy megmutassuk mindenkinek, azon fiataloknak is, akiknek nincs pénzük utazni, hogy mi Európa. Legyen ebből egy közös, nagy, európai ünnep!" (8) A fiatalok képzési, szakmai, tanulási mobilitása is a szocialista EP-képviselők szívügyének számít, ezért a 2016. április 12-ei plenáris ülésen az Erasmus + programban a szakoktatási és szakképzési mobilitás erőteljesebb támogatását kezdeményezték. (8) A munkavállalói mobilitás elősegítését Ujhelyi szeretné teljessé tenni azzal, hogy a szülőföldre való visszatelepülés is támogatást kaphasson. „Ha van arra uniós forrás, hogy elősegítsük az európai polgárok mobilitását, úgy arra is kell találni megoldást, hogy azokat segítsük, akik szülőföldjükön szeretnének újra boldogulni" – érvelt a 2016. február 25-ei plenáris ülésen az európai szemeszter foglalkoztatási helyzetképe kapcsán. (8) A fiatalok hazai boldogulását, a munkanélküliségük orvoslását célzó, ifjúsági garanciaprogram eredményességének javítása érdekében a 2017. október 24-ei plenáris ülésen Szanyi Tibor szorgalmazta a helyi szintű foglalkoztatási szolgálatok megerősítését, valamint az ifjúsági szervezetek bevonását a program végrehajtásába. (9) Ugyanezen az ülésen az Európai Bizottság munkaprogramjának vitájában Szanyi az európai állampolgárok érdeklődésének középpontjában álló két, részben kapcsolódó témára kívánta Juncker elnök figyelmét irányítani. „Az egyik a szociális Európa ügyét szolgáló intézménycsomag, így az EU szociális pillérének beindítása (…) az igazságos és kiegyensúlyozott európai munkaerőpiacok feltételének kialakítása, a munkavállalók szociális és jogi helyzetének javítása s egységesítése, az unió munkaügyi hatóságának felállítása… A másik: végre konkrét és hatékony közösségi lépések az alapjogok és a jogállam tiszteletben tartásának és gyakorlati működésének garantálása érdekében. Egyformán valamennyi tagállam tekintetében, beleértve az uniós szolidaritás érvényesítését, ha kell, kikényszerítését, illetve hiányának szankcionálását." (9)

Az alapjogok és a jogállam kérdései, biztonság- és Európa-politikai vonatkozásaival együtt gyakran szerepeltek az EP plenáris ülésén, és ugyancsak sűrűn kerülhettek szóba más témák kapcsán, lehetőséget kínálva a szocialista képviselőknek a magyarországi helyzet demonstrálására. A demokráciával, jogállamisággal és alapvető jogokkal foglalkozó uniós mechanizmusról szóló, 2016. október 25-ei plenáris vitában Ujhelyi István hangsú-

lyozta: „Miközben az Európai Uniónak számos eszköz áll rendelkezésére a demokráciával, a jogállamisággal és az alapvető jogokkal kapcsolatos elvek betartásának biztosítására (…) a gyakorlatban ezek az eszközök alkalmazási körüket tekintve korlátozottak, nem megfelelőek és nem hatékonyak, illetve …nem használják azokat. Az Orbán-kormány illiberális uralkodása szégyen Magyarországra és szégyen Európára. A felvilágosult európai közösségnek szüksége van olyan mechanizmusokra, amelyek kellő eszközt adnak a kezünkbe az alapértékeket semmibe vevő tagországi kormányokkal szemben." (8) Ugyanezen napirendi pont kapcsán Szanyi Tibor sürgette az új mechanizmust létrehozó jogszabályt és intézményközi megállapodást, hogy „adjon hathatós uniós választ az Orbán-rezsim cinikus jogi trükközéseire is: kezelje azt a helyzetet, ahol az adott kormányzat a jelentős parlamenti többségét a jogsértések elleplezését, vagy utólagos legalizálását célzó jogszabály-, sőt alkotmánymódosításokra használja." (8) Az emberi jogok és a demokrácia világbeli helyzetéről szóló éves jelentés 2016. december 14-ei plenáris vitáján a drámai tényeket produkáló országok anonimitásával szemben a menekültek jogainak szisztematikus megsértőjeként Szanyi szükségesnek tartotta megnevezni az Orbán-kormányt, ami „súlyos belső kihívást jelent az EU mint demokratikus érdekközösség számára". (8)

Sajátos módon a magyar kormány jogsértő gyakorlatának fáradhatatlan demonstrálásához képest az MSZP-s képviselők nem tudtak új színt hozni a hivatalos napirendi pontként tárgyalt „magyarországi helyzet" témakörhöz – leszámítva talán az indulatos retorikát. A 2017. április 26-ai plenáris ülésen a magyar miniszterelnökhöz fordulva Ujhelyi kifakadt: „szégyen a magyarságnak, hogy itt kell álljunk Ön miatt Európa szégyenpadján, mert ez hazaárulás". Képviselőtársaitól azt kérte, hogy „vizsgálják a magyar jogállamiság helyzetét, de egyelőre ne büntessék Magyarországot! Ne büntessék, mert nem a magyar nép, hanem Orbán Viktor érdemli meg a büntetést." (7) Vele ellentétben képviselőtársa, Szanyi Tibor nem exponálta magát, hanem írásban adott hangot tehetetlenségének, miszerint „nem láttam sok értelmét annak, hogy az EP konkrét intézkedések nélkül rendre európai színpadot biztosítson Orbán hazug demagógiájának". (8)

A magyarhoz erősen hasonló trendet produkáló lengyel helyzet szintén gyakori EP-tárgyalása kapcsán az MSZP képviselői folyamatosan rámutatnak az adódó párhuzamra. A lengyelországi helyzetről szóló, 2016. január 19-ei vitában Ujhelyi kifejtette, hogy „ha az európai közösség időben és érdemben megoldotta volna a »magyar ügyet«, akkor most nem lenne »lengyel ügy« sem". (8) Bő fél évvel később, 2016. szeptember 14-én, a téma ismételt tárgyalásakor Szanyi Tibor a két ország hasonlósága kapcsán az uniós intézmények elszalasztott lehetőségeit rótta fel: „amennyiben korábban a bizottság, illetve az Európai Parlament hasonló következetességgel járt volna el az európai demokratikus normákat hasonló, vagy még súlyosabb módon már régóta megsértő magyar kormánnyal szemben is, hazámban a demokrácia állapota talán nem súlyosbodott volna a jelenlegi helyzetig". (8)

Összességében a terjedelmi korlátok miatt csupán 15 elemre vonatkozó értékelésünk a PERC-skálán 8,0 átlagot eredményez, amely alapján az Európai Parlamentben az MSZP szereplése EU-konstruktívnak (8) minősíthető, ugyanúgy, mint a megelőző parlamenti időszakban.

Felszólalások a magyar Országgyűlésben

„A magyar emberek érdekében Brüsszelt nem megállítani, hanem utolérni kell."

Az MSZP uniós kérdésekben követhető parlamenti munkája a PERC–1 kutatás 2009–2012 közötti időszakában mennyiségében is, minőségében is vegyes, időben és fórumok szerint is változó, szerénytől markánsig ívelő minősítést ért el. Ezt követően, a 2012 közepétől 2013 végéig terjedő, a PERC–2 kutatásban vizsgált időszakban az MSZP integrációs ügyekben tapasztalható megnyilvánulásai egyfelől tovább ritkultak, másfelől homogenizálódtak. Tartalmuk döntően a Magyarország helyét az EU-ban kijelölő, többnyire értékalapú megállapításokra szorítkozott, jellemzően az aktuális kormánykritika nyomatékosításaként.

A PERC–3 kutatás 2016–2017 közötti időszakában a redukált parlamenti létszámhoz képest is megfogyatkozott MSZP-frakció EU-témájú megnyilvánulásai jobbára ezen a szinten, ebben a szerepkörben maradtak – már amennyire képesek voltak erre az „Állítsuk meg Brüsszelt!" kormánypropaganda légkörében. A hivatalos álláspontról eltérő hangokat stigmatizáló, „migránsbarát" minősítéssel keretező kommunikációs csapdának gyakran foglya maradt az MSZP, ezzel következetlen politika képét mutatva.

Ami az Országgyűlés bizottsági munkáját illeti, az illetékesnek minősíthető szakbizottságok napirendjeinek áttekintését követően vizsgálatunkat elsősorban az Európai Ügyek Bizottságára (EÜB) fókuszáltuk. A két MSZP-s taggal is rendelkező, gyakran ülésező EÜB tevékenysége a feladatköre, az eljárási rendszere, s különösen a kormányálláspontot formáló egyeztető eljárása következtében megítélésünk szerint plasztikus képet nyújt „T. Ház"uniós arculatáról, illetőleg esetünkben a szocialista frakció közreműködéséről e szerepkör formálásában.

A vizsgált 2 év során az MSZP képviseletében Józsa István mellett, egymást váltva Legény Zsolt, valamint Tukacs István vett részt az EÜB munkájában. Mindannyian alapvetően konstruktív módon, inkább kérdésekkel, támogató hozzászólásukkal, időnként pedig nem különösebben konfrontatív ellenvéleményükkel járultak hozzá a bizottság munkájához.

Az Európai Bizottságnak az EÜB napirendjére kerülő kezdeményezéseit az MSZP-s képviselők jellemzően támogatták, olykor a többséggel együtt, gyakorta viszont kisebbségben maradva. Az előbbire példa az EÜB 2016. március 29-ei ülésén tárgyalt, ún. Frontex-rendelet módosításáról – az intézmény hatáskörének bővítéséről – szóló bizottsági javaslat. „A több Európa híve vagyok" jelszóval Legény Zsolt szocialista képviselő támogatta az előterjesztést, hivatkozva az MSZP korábbi javaslatára, amely a Frontex megerősítését, a közös európai határvédelem kialakítását célozta. (8) Ezzel szemben az Európai Ügyészség felállításának több alkalommal is tárgyalt témájában, az unió pénzügyi érdekeinek védelme céljából Magyarország csatlakozása mellett (8) érvelő MSZP-s képviselők rendre kisebbségben maradtak (pl. a 2017. szeptember 18-ai ülésen). Hasonlóan hiába támogatták a 2017. június 25-ei EÜB-ülésen a belső piaccal kapcsolatos vál-

lalati információkérésre vonatkozó rendelettervezetet (7), mondván, hogy a magyar kkv-k számára előnyös lehet, ha közvetlen információkat is kapnak a brüsszeli elemzők a helyzetükről.

Ugyancsak elvetélt, az MSZP által is támogatott ellenzéki kezdeményezés maradt az Európai Unió értékeiről és támogatásáról szóló, független képviselői indítványként 2017. szeptember 18-án tárgyalt politikai nyilatkozat ügye, melynek keretében a Római Szerződés 60. évfordulója alkalmából a kormányfők által aláírt – így Orbán Viktor által is elfogadott – nyilatkozat minél teljesebb érvényesítésére kérték fel a kormányt. (7) Hasonlóképpen nem kapott többségi támogatást az európai uniós forrásokkal való gazdálkodás áttekinthetőségének javítása céljából az OLAF Magyarországot érintő vizsgálataival kapcsolatos jelentések nyilvánosságának biztosítását célzó, MSZP-s képviselők által beterjesztett, s 2017. március 6-án tárgyalt indítvány. (7)

Az EÜB napirendjén sűrűn szereplő tájékoztatások – miniszteri, nagyköveti, uniós intézmények magyar képviselői, érdekképviseleti stb. –, meghallgatások kötetlenebb légköre a szocialista képviselőket érzékelhetően kritikusabb, kevésbé „jól fésült" megnyilatkozásokra inspirálta. A Brexitről tájékoztató egyesült királysági nagykövetnek Józsa István kifejtette, hogy „önök akarva-akaratlanul részeseivé váltak az európai folyamat megroppanásának… ezután semmi nem lesz olyan, mint eddig volt, és semmi olyan optimizmusra nincs okunk, amit az unió keretein belül megalapozottnak gondolhattunk". (7) Józsa az európai szemeszter 2017. évi, a korábbiakhoz képest kevésbé kritikus országértékelése kapcsán fogalmazott meg „Brüsszel" számára bírálatot, miszerint „az Európai Unió a szemeszter keretében lemondott Magyarországról, olyan értelemben, hogy bármit is meg tudna változtatni". „Ez de facto a kétsebességes Európának a papíron történő elismerése… ez a második, leszakadó sebesség." (7)

A soros EU-elnökség prioritásairól tájékoztató holland nagykövet jelenlétét kihasználva az EÜB 2016. február 29-ei ülésén Józsa István kísérletet tett arra, hogy kifejtse az MSZP menekültkérdéssel kapcsolatos álláspontját, mivel azt „sokan félremagyarázzák belpolitikai okokból". Érvelése szerint az MSZP szigorúan szétválasztja a nemzeti önrendelkezés jogát, „hogy mi magunk dönthessük el, hogy kik településhetnek be, de felhívjuk a figyelmet a humanitárius katasztrófa megelőzésének problémájára is". A közösségi politikával szemben a nemzeti szuverenitásra épülő menekültpolitikát „humanizált" hangsúlyai ellenére sem tudjuk puha EU-szkeptikusnál (4) magasabbra értékelni.

Az Országgyűlés plenáris ülésein az uniós témák legnagyobbrészt az uniós források felhasználásaként kerülnek szóba. A kormány kezdeményezésére évente két alkalommal, „A 2014–2020 közötti időszakban Magyarországnak járó uniós források felhasználása" címmel megtartott politikai vitanapokon túlmenően, szórványos jogharmonizációs előterjesztések, valamint a Lisszaboni Szerződés nyújtotta szerepkörből adódó ügyek mellett az adott időszakban főként a menekült-migráns-terrorveszély-nemzeti konzultáció-Brüsszel kormánytematika mentén foglalkoztak uniós kérdésekkel a képviselők.

Az MSZP korábbi PERC-kutatásokban kimutatott utilitarista uniós attitűdje ellenére az uniós források felhasználása nem igazán bizonyult hálás témának a legnagyobb ellenzéki pártnak. Az általuk csupán „termelési értekezletnek" titulált vitanapokon ugyanis döntően az egyes fejlesztési célok, illetőleg területek, régiók eredményeinek „sok százalékkal és öndicsőítő fanfárral" kísért részletezése történt, míg az MSZP számára főként a hibák, hiányok és anomáliák felrovásának opciója maradt. A szocialista képviselők ennek megfelelően – és sajnos jogosan – hiányolták a kohéziós célok teljesülését, vagyis az egyenlőtlenségek csökkentését, felrótták a területi különbségek erősödését, a versenyképesség növekedésének elmaradását (Harangozó Gábor, 2016. május 2.), a fejlesztési pénzekhez kapcsolódó korrupciót, valamint összességében azt, hogy a lehívott pénzek egyszeri tőkeinjekcióként nem szervesültek a magyar gazdaságban (Szakács László, 2017. március 27.). (6)

A vizsgált időszakban az Országgyűlés plenáris üléseinek másik domináns uniós kérdéskörét a menekültválság folyamatos napirenden tartása és Brüsszel hibáztatása kínálta. Ez ugyancsak nem bizonyult különösebben jól kommunikálható témának a szocialisták számára a korábban már említett „migránsbarát" kormányzati stigma következtében. Józsa István a 2017. április 24-ei plenáris ülésen a Miniszterelnöki Kabinetirodát vezető miniszterhez szóló „Nemzeti konzultáció helyett nemzetközi inzultáció? Avagy meddig hazudik még a kormány Brüsszelről a magyaroknak?" címmel feltett kérdésében rámutatott az ellentmondásra, hogy „miközben a kormány ezerrel nyomja az unióellenes kampányt, ugyanakkor mindent megtesz azért, hogy a Brüsszelből érkező pénzeket kiossza, …közben a nemzeti konzultáció keretében és a plakátokon meg akarja állítani Brüsszelt". (7) Az ellentmondás frappáns felvetése ellenére az MSZP is többnyire foglya maradt a „menekült = migráns = Brüsszel" kormányzati kommunikációs csapdának, s a kitörési kísérleteik többnyire csak ellentmondó nyilatkozatokba fulladtak. Józsa a 2016. május 9-ei plenáris ülésen például leszögezte, hogy „az MSZP a Juncker-kvótát nem támogatja. Mint ahogy trivialitás, hogy rablógyilkosok, terroristák beáramlását sem támogatjuk." (3) Tóth Bertalan frakcióvezető 2016. október 3-án, az eredménytelen népszavazást követően viszont azt fejtegette, hogy „a menekültválságnak kizárólag európai szintű közös megoldása lehet, amelyet a magyar kormánynak segítenie kell; nem a feszültséget kelteni, hanem segíteni". (7) Hasonló értelemben szólal fel Szakács László is a migrációs kérdéseket tárgyaló, s ellentmondásos eredményeket produkáló pozsonyi informális EU-csúcsot követően, 2016. szeptember 26-án a miniszterelnökhöz intézett interpellációjában, rámutatva arra, hogy „önök egy olyan harcban maradtak egyedül, ami nem a menekültpolitikáról, nem az Európai Unió összetartásáról, hanem az Európai Unió szétveréséről szól". (7)

A kormányzati kommunikációs csapda feloldásának ritka sikeres példája az MSZP-frakcióvezető Európa-napi megemlékezése a 2017. május 8-ai plenáris ülésen. Értékelése szerint „az Európai Unió kontinensünk eddig talán legnagyobb vállalkozása. Arra a hitre épül, hogy jobb életre, fejlődésre vágyó emberként, európaiként képesek vagyunk közösen a problémákat megoldani. Magyarország érdeke, hogy az Európai Unió élbo-

lyában legyen, mert aki kimarad, az lemarad. (…) A magyar emberek érdekében Brüszszelt nem megállítani, hanem utolérni kell. (…) Azt látjuk, hogy hibái ellenére az Európai Unió igazságosabban működik, mint Magyarország. Az Európai Unióban már kezdetektől fogva működött a »fizessenek a gazdagok« elve. Hiszen a gazdagabb tagállamok többet tesznek be az Európai Unió költségvetésébe, a szegényebb tagállamok pedig többet vesznek ki. Hiszen mi lenne Magyarországon ma az európai uniós támogatások nélkül?" (7)

Összességében a terjedelmi korlátok miatt csupán 14 elemre vonatkozó értékelésünk a PERC-skálán 6,6-os átlagot eredményez, amely alapján az MSZP parlamenti szereplése puha EU-pragmatikusnak (7) minősíthető.

Megnyilvánulások a médiában

„Az EU nem tökéletes. De nincs alternatívája."

Az MSZP tekintetében a korábbi PERC-kutatásokkal összevethető, s ily módon alapvetően az országos terjesztésű nyomtatott sajtóban, illetve az egyes források online változatában megjelent, értékelhető szövegek mennyisége jelentősen lecsökkent a PERC–3 vizsgálati időszakára, s ezzel együtt a nyilatkozó pártpolitikusok köre is erősen beszűkült. Az EU-s kérdésekben korábban aktívan megnyilvánuló, közel tucatnyi szocialista politikusok túlnyomó része érzékelhetően visszavonult az egyébként is összezsugorodott sajtófórumokról, új szereplők nemigen jöttek helyettük. A négy évvel korábbi sokszereplős, színes médiajelenléthez képest jelenleg főként a párt felére csökkent, 2 fős EP-frakciójának (Ujhelyi István, Szanyi Tibor) legaktívabb sajtószereplését, valamint a pártelnök (Molnár Gyula) szórványos megnyilvánulását, s a párt rövid idejű miniszterelnök jelöltjének (Botka László) időszakos fellépését értékelhetjük.

Ez utóbbival kezdve, az MSZP miniszterelnök-jelöltjének 2017 tavaszától őszig terjedő időszakra korlátozódó, pozíciójához köthető, unióval kapcsolatos megnyilvánulásai „építően kritikus", szociálisan elhivatott vonalat ígértek a párt EU-politikájában. „Mélyen elkötelezett vagyok az EU iránt, de… látom az unió hibáit. Az emberektől távol eső brüsszeli demokrácia mellett azt is, hogy Európa nem nyújt elegendő védelmet a munkavállalóknak…" – nyilatkozta Botka a Heti Válasz 2017. augusztus 10-ei számában. A tárgyalás alatt álló szociális jogok európai pillére mellett hitet téve (8) a szociális Európa kiterjesztésének igényét hangoztatta. „Ez a mi utunk is: az emberek mindennapi életét meghatározó, a nemzetállami kereteken túlmutató ügyekben kikényszeríteni a közös európai fellépést." (9) Az elsőként Brüsszelbe vezető külföldi útjáról a Népszava 2017. június 1-jei számában beszámolva ugyancsak a szociális intézményrendszer uniós szintű megerősítését emelte ki (9), az erősebb és hatékonyabb integrációs szervezet igénye (8) mellett. A brüsszeli tárgyalásai során támogatta az Európai Ügyészség létrehozását (8), hogy „a korrupciós ügyek ne maradhassanak kivizsgálatlanul". Fontosnak tartotta elér-

ni, hogy „ne Magyarországot büntessék, hanem fékezzék meg a nemzetközi jogrendet is sértő, populista orbáni ámokfutást". (6)

A miniszterelnök jelöltségétől néhány hónap után visszalépő Botka László EU-s témájú nyilatkozatainak szellemisége a pártelnök, Molnár Gyula szórványos uniós megnyilvánulásaiból is kiolvasható. Az Európai Unió szociális pilléréről szóló budapesti tanácskozáson leszögezte (lásd 2017. szeptember 28-ai MTI-hír, a www.mandiner.hu portálon), hogy „az MSZP elutasítja azokat a megközelítéseket, amelyek arról szólnak, hogy erős nemzetállamok laza szövetsége legyen az EU". (8) „A világ és Európa érdeke az, hogy az EU bizonyos kérdésekben képes legyen egységesen, határozottan és bátran fellépni." Megítélése szerint ez nem korlátozza a nemzetállamok szuverenitását, ez erősítheti a közös fellépés lehetőségét olyan területeken, mint a gazdasági kérdések jelentős része, a határ- és a védelempolitika, valamint a szociális ügyek széles skálája. (9)

Az MSZP részéről uniós kérdésekben legaktívabb sajtószereplőknek minősíthető EP-képviselők, Ujhelyi István és Szanyi Tibor a brüsszeli tevékenységükről, valamint nagyobb léptékű uniós fejleményekről közzétett híradásokon túlmenően főként az EU-politika, illetőleg a korszakos jelentőségű uniós szakpolitikák hazai vonatkozásaira, valamint az Orbán-kormány EU-ellenes fellépéseinek bírálatára irányuló nyilatkozatokat adtak.

Az EP-képviselői kezdeményezésekről szóló híradás egyik példájaként Szanyi Tibor a Népszava 2017. április 18-ai számában beszámol az általa kezdeményezett „Okosfalva" uniós programról, amely már kísérleti fázisba jutott, s várhatóan 2021 januárjától indulhat el, hogy komplex, ökológiai és szociális elemeket is tartalmazó eszközeivel felvegye a harcot a vidék elnéptelenedésével szemben. (9) A Népszava 2017. szeptember 28-ai számának „Ujhelyi: uniós biztost a turizmusnak!" című cikke szerint a szocialista EP-képviselő, egyben a Közlekedési és Idegenforgalmi Szakbizottság alelnöke, a turizmus világnapja alkalmából azt javasolta, hogy a következő Európai Bizottságban legyen különálló biztosa az európai gazdaság harmadik legerősebb ágazatát jelentő turisztikai területnek. (8) Egy másik, kísérleti fázisban lévő javaslata az európai turizmus mellett a fiatalok uniós kötődését is erősíteni hivatott, a 18 éves korban kézhez vehető, meghatározott időre szóló európai ingyenes vonatjegy, Interrail-bérlet bevezetésével. (8) (Magyar Nemzet, 2016. november 18.) A roamingdíj eltörlését az Európai Unió együttműködésének, erejének és hatékonyságának sikereként értékelte (8), melyhez az által indított „No Roaming" mozgalom is hozzájárult. (Népszava 2017. június 12.)

Ujhelyi István uniós kezdeményezései közül döntően hazai célzatú a Népszava 2017. november 9-ei számában megjelent cikkében részletezett „euróterv", melyet a „magyar kormány és ellenzéke" figyelmébe ajánl, „ha valóban érdekli a magyar nemzet sorsa és európai jövője". Indoklása szerint ugyanis „a közös valuta mielőbbi bevezetése nem csupán közgazdasági kérdés, hanem éles politikai választás, amely társadalmunk szociális fejlődését és biztonságát is meghatározza". (9) Ez utóbbi kapcsán kifejti, hogy a „szorosabb együttműködés, a mélyebben integrálódó eurócsoport lesz képes arra, hogy megvalósítsa azt a szociális tervet, amely Magyarország számára is társadalmi igazságot,

biztonságot és fejlődést tud garantálni". (9) Az euró bevezetését célzó, online petíció indítására is kiterjedő kezdeményezésről a 168 Óra 2017. november 16-ai számában nyilatkozó szocialista EP-képviselő a sokkal mélyebb együttműködésben gondolkodó eurózóna perspektívája kapcsán közös pénzügyminiszter, valamint közös adó- és szociálpolitika mellett érvel. (9)

A távlatos uniós fejlemények hazai kontextusba helyezését célozza az Európai Unió jövőjével kapcsolatosan napvilágot látott különböző lehetséges forgatókönyvekkel összefüggő értékelések. A szocialista EP-képviselők a fennálló helyzetet kritikákkal illetik, ám ezek alapvetően viszonylagosak. Ujhelyi István a Népszava 2017. január 27-ei számában közzétett „Orbanisztán vagy Európa" című írásában úgy véli, hogy „az európai intézményrendszer működése és a döntéshozatali folyamatok nem kellő mértékben idomultak az olykor erőltetett bővítéssel járó új körülményekhez. Brüsszel valóban eltávolodott a tagállami választóktól, holott eredményei és stabilitása nélkül sem béke, sem prosperitás nem lenne. Brüsszel mi magunk vagyunk" – szögezi le. (8) Szanyi Tibor ugyancsak a Népszavában (2016. szeptember 10.) közzétett írása az EU lényegét jelentő együttműködés, szolidaritás, avagy annak hiánya kapcsán hasonló következtetésre jutott: „Az EU (…) nem egy adok-kapok játék, hanem közös gondolkodásra és egységes cselekvésre alkották meg. Ha az EU rosszul működik, akkor valójában mi, tagok nem működünk." (8) Az EU működési problémáinak megoldását az EP-képviselők az integráció fokozásában látják. Szanyi Tibor az egyre szorosabb egységben, az EU alapokmányaiban rögzített legfőbb cél: „Ever closer Union" megvalósításában látja a siker kulcsát. „A valóban egységes Európa (…) csodákat tehet" írja az égetően szükségesnek ítélt külpolitika, pénzpolitika, biztonság- és klímapolitika kialakulásának esélyeit latolgatva a Népszava 2016. szeptember 9-ei számában. (8) Ujhelyi Istvánnak az előbbiekben hivatkozott Népszava-cikke szerint: „Az EU nem tökéletes. De nincs alternatívája." „…olyan újraegyesített Európára van szükségünk, ahol a szubszidiaritás elve valóban érvényesül… ugyanakkor a kül- és biztonságpolitikában, a védelmi és bevándorláspolitikában, a pénzügyi és adópolitikában, a forrásfelhasználás-felügyeletben, a megfelelő szociális ellátás kérdésében viszont a mostaninál már mélyebben integrált működés szükséges." (9)

Míg a szocialista EP-tagok olyan kezdeményezései, mint az euró bevezetésének sürgetése, a magyar EU-tagság erősítését szolgálja az Orbán-kormány EU-politikája és -gyakorlata ellenében, addig az unió szorosabb egységét szorgalmazó „hazabeszélő" üzenetek Magyarországon túlmenően már az Európai Unió oltalmazását is célozzák „Orbanisztánnal" szemben. Ujhelyi István a Népszava 2017. november 9-ei számában közölt, az euró mielőbbi bevezetését szorgalmazó cikkében plasztikus képpel szemlélteti a hivatalos magyar pozíciókat: „Robogunk előre a kétsebességes unió felé, Orbán és oligarchái pedig még mindig azt nézik a büfékocsiban ülve, hogy mit lehet lezabálni a svédasztalról. Vitán felül áll, hogy aki az euróövezeti együttműködés része lesz, az gyorsabban és több finanszírozással fog tudni előrehaladni (…) aki pedig csak a kuruckodást, a szabályok kikerülését és a források lerablását tartja szem előtt, az kimarad a belső körből." (8) A szociális Európa megvalósításának zálogát a mélyebb integrációban

látó Ujhelyi megítélése szerint „Orbán Viktor és a Fidesz (…) az eurózóna elutálásával nemcsak hazánk gazdasági stabilitását, fejlődési garanciáit, európai helyét utasítja el, hanem a szociális biztonságát is". (8) Szanyi Tibor a Magyar Nemzet 2017. november 15-ei számában az unió új szociális vívmányának, a szociális jogok európai pillérének várható elfogadása kapcsán hívja fel a figyelmet a magyar pozíciókat gyengítő kormányálláspontra. „A szociális pillér esetében mindegyik EU-tagország társalkotó. Magyarország azonban sajnos nem… Orbán Viktor egy rádióinterjúban egyenesen »blablának« minősítette (…) A miniszterelnök (…) ezen jogok egyikét sem akarja biztosítani a magyar embereknek, és közösséget sem akar vállalni azokkal az országokkal, amelyek a jövőben ezek birtokában kívánnak élni." (8)

A szocialista EP-képviselők meggyőződése szerint az Orbán-rezsimmel szemben Európa is védelemre szorul. „A magyar miniszterelnök ugyanis folyamatosan megkérdőjelezi az EU alapvető (egyezményes) célját, tudniillik a »mind szorosabb egységet« (ever closer union), és rendre a »nemzetek Európája« szlogennel próbálkozik. Vagyis az unió intézményeinek hatásköreit folyamatos kihívás alatt tartja a »nekünk ne mondja meg senki« hozzáállással" – taglalja Szanyi Tibor a Magyar Nemzet 2017. november 15-ei számában. (7) Ujhelyi továbbmegy, érvelése szerint az új keletű amerikai mintára „Magyarország az első helyen!" szlogent hangoztató Orbán Viktor „a kontinens békéjét és stabilitását garantáló közösség teljes szétverését" célozza: „Az orbáni ámokfutás immár nem csak arról szól, hogy hagyjuk-e ellopni a közvagyont, hanem hogy hagyjuk-e ellopni Magyarország és benne gyermekeink biztonságát, stabilitását és európai jövőjét." (Népszava, 2017. január 27.) (8)

Különösen a 2018-as választási évhez közeledve az MSZP-s politikusok sajtómegjelenéseiben visszatérni látszik a választás tétje kapcsán a korábbi alkalmakkor is többük által nagy erőkkel sulykolt „Európa, vagy annak az »ellentétje«" dilemma képe. E szerint „Orbanisztán vagy Európa" (168 Óra, 2017. november 16.), „Orbán vagy Európa" (Népszava, 2017. május 22.), „Európa vagy Putyin" (Népszava, 2017. május 10.) (7) opciók közül kell választani. Sajátságos módon ugyanakkor, a korábbiakkal ellentétben, Európa egyedüli letéteményesének szerepét a szocialista politikusok már nem vindikálják maguknak. Ezt a funkciót a médiában legaktívabb Ujhelyi István is inkább az általa kezdeményezett, „a haza nem lehet Európa ellenzékében" szlogent zászlajára tűző, az uniós változások kérdését napirenden tartó Radikális Európai Demokraták (RED) mozgalomnak tartogatja. (8)

Összességében az EU-témát (is) érintő MSZP-s nyilatkozatok 26 értékelhető elemére a PERC-skálán meglehetősen magas, 8,2 átlagot mértünk, amely alapján a párt médiaszereplése EU-konstruktívnak tekinthető. Ez egy kategóriával magasabb, mint a PERC–1-ben és a PERC–2-ben mért puha EU-pragmatikus érték, s alapvetően aktívabb és felkészültebb EP-képviselők sajtódominanciájának köszönhető.

A 2018-as országgyűlési választási program

„Mi, magyar szocialisták a béke pártján állunk,
és hitet teszünk az Európai Unió mellett."

A Magyar Szocialista Párt „Tegyünk igazságot! A demokratikus, európai Magyarországért!"című programját 2017. december 9-én tette közzé a programbemutató nagygyűlésén. A programírók szándékainak középpontjában az igazságos ország megteremtése áll, szemben a Fidesz által gyakorolt politikával. Az MSZP választási programjának fő üzenete láthatóan egyfajta rendszerváltás, egy új, konkrétan a negyedik Magyar Köztársaság megteremtése.

Az igazságosság, s az alcíme szerint a demokratikus, európai Magyarország megvalósításának lépéseit felvázoló, 25 oldalas szocialista választási program az európai jelző kitüntetett pozicionálása ellenére Európával, avagy az Európai Unióval, s különösen az európai uniós politikával rendkívül keveset foglalkozik. A dokumentum bevezető, valamint a fő üzenetét összegző, meglehetősen általános első része plasztikusan illusztrálja az MSZP uniós programját: méltányolandó, bár nem különösebben invenciózus módon hitet tesznek a béke és a jólét zálogaként definiált Európai Unió mellett (7), mint ahogy a célul tűzött IV. Magyar Köztársaságot is az Európai Unió tagjaként definiálják. (7) Ezen meghatározó, a külkapcsolatokkal összefüggésben is visszaköszönő, MSZP-s körökben szokásos szófordulatokon túlmenően az unió főként pragmatikus módon; támogatási források, valamint szórványos, és ráadásul többnyire vitatható vagy valótlan viszonyítási pontok formájában jelenik meg a programban.

„Az igazságos Magyarország feltétele a gazdasági növekedés és köztehervisselés" című fejezet viszonyítási pontként ugyan, akár az EU-n is túlmutatva a „nálunk gazdagabb európai országokat" jelöli meg, azonban ezen országokhoz való felzárkózás, a gazdasági konvergencia az uniós tagság meghatározó, pragmatikus céljának tekinthető. (7) A kapcsolódó intézkedések sorában kiemelt szerepet kap az EU-s források hasznosítása, melyeket a fejezet címén jóval túlmutató, széles és eléggé inkonzisztens skálán mozgva, a kis- és középvállalkozások, valamint az oktatás és egészségügy fejlesztésére, az egyenlőtlenségek csökkentésére tervezik fordítani. (6) A fejezet részeként az euró bevezetésének perspektívája is szóba kerül (8), igaz, minden sürgetés és dátum nélkül, az „optimális feltételek és a csatlakozás menetrendjének" kidolgozást követően. Az igazságos Magyarország leendő összetevői között kapott helyet a pártpaletta másik végén helyezkedő Jobbik által már 2017-ben felkapott, megtévesztő uniós álarcba bújtatottan, egyfajta „béruunió" szlogenjeként zászlóra tűzött bérfelzárkózás kérdése is. Ezzel összefüggésben az MSZP célja az, hogy „minél előbb megközelítsük az uniós bérek átlagát". A már említett gazdasági konvergencia folyományaként értelmezve akár a PERC-skálán puha-pragmatikusnak is értékelhető szándék azonban a kifejtésével, azaz egyes (önkormányzati, oktatási, közművelődési) ágazatok 35%-os feltétel nélküli béremelésével összekötve, uniós

kontextusban nem csupán értékelhetetlen célnak számít, de az uniós álcát voluntarista, populista intézkedésre használó szándék komoly mennyiségű mínusz pontokat is indokolna, amennyiben a PERC-metodika ezt lehetővé tenné. De sajnos nem teszi.

A „Legfontosabb az egészség! Ne csak a gazdagok kapjanak színvonalas egészségügyi ellátást!" című fejezet céljával ugyan maximálisan egyet lehet érteni, ám a tervezett intézkedések között szereplő uniós hivatkozás az előzőhöz hasonló módon értékelhetetlen a PERC-skála szerint. S nem csupán azért, mert az akár rendkívül progresszívnak is értékelhető cél, miszerint „Magyarország egészségügyi ráfordítása érje el az Európai Unió átlagát négy év alatt", nem tekinthető uniós elvárásnak. Hanem főként azért, mert a valóban lesújtóan alacsony, jelenleg az uniós átlag felét kitevő egészségügyi kiadások 4 év alatt történő minimum a duplájára emelése – az EU láthatóan növekvő átlagához képest – ebben a formájában a feltétel nélküli bérfelzárkózáshoz hasonlóan csupán üres, voluntarista, populista szólamnak minősíthető.

Az EU-snak álcázott fenti voluntarista célokhoz képest viszont a „Versenyképes diplomát! Szabad felsőoktatást!" című fejezet egyetlen uniós célkitűzése, miszerint „európai uniós programok segítségével lehetőséget biztosítunk külföldi idegen nyelvi képzésekre", nem tekinthető saját célnak, maximum a vonatkozó uniós programok szabályos végrehajtásának, 7-es PERC-index szerint. Ezek az új generációs EU-s programok ugyanis eleve a nyelvtanulás célját hivatottak szolgálni, csak arra lehet a programokat igénybe venni.

A „Magyarságunk és európaiságunk egysége: a kultúránk" hangzatos című fejezetben az „európaiságunkat" a vidék kulturális infrastruktúrájának bővítését, korszerűsítését célzó európai uniós források „képviselik", melyek bevonásával a szocialisták folytatni kívánják az integrált kulturális szolgáltató terek (IKSZT) – önmagában üdvözölhető, ám az európaiságunkhoz csupán rendkívül közvetetten kapcsolódó – vidékfejlesztési programját. (6)

Az MSZP választási programjának ez idáig sorolt, rendkívül szórványos, ráadásul többnyire kétes, avagy vitatható uniós céljához, vonatkozásához képest a tervezett IV. Magyar Köztársaság európai uniós politikáját bemutatni hivatott külpolitikai fejezete még korlátozottabb ambíciókról tanúskodik. Az „Irányváltás a külpolitikában! Magyarország, a magyarság és a világ viszonyáról" című fejezet a választási program utolsó és egyik legrövidebb részeként sajátságos módon leginkább úgy fest, mintha a dokumentum végére hirtelen elfogyott volna az egyébként is szűkösen rendelkezésre álló tinta, meggátolva ezzel a programalkotókat abban, hogy bármi konkrétumot rendeljenek a saját programjuk végrehajtásának elengedhetetlen feltételeként kvalifikált külpolitikai irányváltás megvalósításához. Ez utóbbi jegyében az Orbán-kormánnyal szemben, amely „önmagát rekeszti ki az európai integrációból s ezzel a világfejlődés folyamatából", a magyar szocialisták külpolitikai ambíciója a „világbéke". Azaz hogy „minél több ország legyen a szövetségesünk, barátunk, együttműködő partnerünk és sem szomszédjainkkal, sem egyetlen más országgal se legyünk ellenséges viszonyban" (sic!).

A külpolitikai irányváltás további elaborálásaként az MSZP azon terveiről értesülhetünk, miszerint „a választások után Magyarország új kormánya közeledik az Európai Unió magországaihoz, részt vesz az integráció elmélyítésében, erősíti a közösségi szemléletet". A kétsebességes Európát kvázi tényként kezelő szándékokat csupán puha EU-pragmatikusnak (7) tekinthetjük, akkor is, ha az integráció elmélyítésének „konstruktív" céljával kombináltan szerepel a választási programban. A kapcsolódó, s valóban EU-konstruktívnak minősíthető, a kisebbségi jogokat erősítendő cél szerint a szocialisták az uniós tagságunkat arra is kívánják használni, hogy segítsék „a határon túli magyarság helyzetének javítását, jogainak bővítését". (8) Sajnálatos módon erről az akár szokatlanul progresszívnak is minősíthető politikai szándékról semmi konkrétum sincsen a programban. Holott lehetett volna építeni (pl. az alkotmányozás idejére visszanyúló, baloldali kormányzáshoz kapcsolódó) hazai előzményekre, vagy olyan aktuális fejleményekre, mint pl. az egyes kisebbségi jogok EU-s kodifikálását célzó, folyamatban lévő Minority Safe Pack polgári kezdeményezés. Ezzel szemben a külügyi fejezet részeként rendkívül jelentős előrelépésként szerepel a – többek között a Fidesz-kormány erőfeszítései következtében – kötelező jogalkotási erővel lényegében nem rendelkező, alapvetően szimbolikus jelentőséggel bíró, proklamáció műfajú szociális jogok európai pillérének közelmúltbeli elfogadása. (8)

Négy évvel ezelőtt az MSZP – ugyancsak nem kifejezetten konkrét – 2010-es választási programjához képest specifikus uniós célok, szakpolitikai tervek, szándékok tekintetében egyértelműen visszalépésnek minősítettük a 2014-es programját. 2018 elején a korábban elmarasztalt 2014-es választási programhoz képest is drasztikus mértékű visszalépésről beszélhetünk. A párt 2010-es választási programja még a Lisszaboni Szerződéstől Schengenen át a válságkezelés vagy a bővítés kérdéséig számos uniós vívmányra, kiemelt hazai vonatkozásra reflektált. Ezzel szemben 2014-ben az MSZP EU-val kapcsolatos szándékai felől érdeklődő választópolgár előtt a hasonló súlyú uniós ügyek már nagyrészt rejtve maradnak. Igaz, a programban még ekkor is találhatott a választó szórványos támpontokat olyan kérdésekről, mint a Keleti Partnerség, a bővítés, az EU jövője, vagy akár az Erasmus vagy az Ifjúsági Garancia program. Mindezen előzményekhez képest úgy tűnik, hogy 2018 elejére a magyar szocialistáknak lényegében semmi konkrét mondanivalója nem maradt az Európai Unióról, az uniós tagságunkról, az uniós szakpolitikákról, nem beszélve olyan kihívásokról, mint a Brexit, vagy a menekültválság, az eurózóna reformja és még sorolhatnánk. Megjegyezzük, hogy az EU-val kapcsolatos érdemi mondanivaló elapadásával együtt sajátságos új vonásként – más, főként jobboldali pártok gyakorlatához hasonlóan – az MSZP retorikájában is feltűnni látszik az „uniós álca" igénybevétele, azaz indokolatlan uniós összefüggések feltételezése egyes tervezett lépések legitimálásaként.

A Magyar Szocialista Pártnak a választóknak szóló, az Európai Unióval kapcsolatosan érdemi mondanivalójának, avagy ambíciójának vitathatatlan zsugorodását a PERC-skála szerint értékelhető programelemek markáns csökkenése is meggyőzően jel-

zi. 2014-ben 23 elemet értékelhettünk, ehhez képest 2018-ban kevesebbet, mint ennek a felét, csupán 10 elemet tudtunk, nem kevés kompromisszum és nagyvonalúság árán, számba venni. A 10 elem PERC-átlaga 7,1, azaz a 2014. évi eredménnyel azonos mértékű, puha EU-pragmatikus minősítésű. Sajnos, tegyük hozzá azonnal. A statisztikai átlag sajátossága következtében így megtévesztő módon úgy fest, mintha a pártnak a választási program szintjén megmutatkozó uniós affinitása nem változott volna, s nem romlott volna jelentősen 2014-hez képest, miként az a kevesebb mint a felére csökkent, többnyire „határesetként", éppen csak értékelhető unióval kapcsolatos megállapítások részletes elemzése egyértelműen érzékelteti.

Az MSZP PERC-mutatója

A PERC–1 kutatás az MSZP-t alapvetően kettős vonalvezetésű pártként értékelte, amely az Európához való kulturális kötődés és az uniós támogatásokkal kapcsolatos materiális érdek elegyének egyidejű hangsúlyozásával, ám az utóbbira erőteljesebben fókuszálva jelent meg a választók előtt. A második PERC-jelentésünk megállapítása értelmében ugyan a vizsgált 2012–2013 években is érvényesült az alapvető kettős tendencia, azonban a szocialisták retorikáját immár inkább az európaiság kulturális, ideológiai dimenziója dominálta, különösen a párt EP-tagjainak a képviseletében.

A PERC–3 kutatás időszakában ez a trend folytatódik. Az MSZP hagyományos utilitarista attitűdjének érvényesítési lehetőségei erősen megfogyatkoztak; az uniós fejlesztési források felhasználásához a pártnak nem sok köze maradt. A támogatások felhasználásának közismert anomáliái pedig tovább korlátozták idehaza egy ehhez kapcsolódó EU-párti narratíva hatékony képviseletét. Ezzel szemben – jóllehet a föderatív irány nevesítése nélkül – a napirenden szereplő szakpolitikák esetében a szocialista politikusok rendre azok mélyítését, kiterjesztését, a szabályozás javítását, a végrehajtás erősítését szorgalmazzák, csakúgy, mint a munka világát érintő szociális, valamint a fiatalokkal kapcsolatos ügyekben. A tagállami szuverenitás szempontjából olyan kényes területek, mint az EU közös kül- és biztonságpolitikája mellett központi kérdésként kezelik az alapvető emberi jogi összefüggéseket, valamint a jogállamiság és a demokrácia helyzetét is, különös tekintettel a magyar kormányzati vonatkozásokra. Ennek kapcsán a szocialisták igyekeznek minden alkalmat megragadni arra, hogy az egyre markánsabban európainak számító magyarkérdés uniós kontextusára, s főként a veszélyeire rámutassanak. Brüsszelben az Európai Unió felelősségét hangoztatva az EU fellépését sürgetik, idehaza pedig Európa védelmét szorgalmazzák az annak gyengítésére, bomlasztására aspiráló Orbán-rezsimmel szemben.

A Fidesz-kormány „Állítsuk meg Brüsszelt!"propagandájának hatása miatt is EU-konstruktív irányba mozduló MSZP-attitűd értékét csökkenti, hogy ez a változás főként az EP-képviselők – kettő fő – tevékenységének köszönhető, másrészt, hogy a legszélesebb publikum, a választók meggyőzését célzó országgyűlési választási programban mindez alig tükröződik. Ezért tartottuk szükségesnek az MSZP összesített PERC-átlagát a

szubjektív korrekció lehetséges mértékével, 0,5 ponttal csökkenteni, aminek eredményeként, a korábbi kutatásokkal azonos módon, a szocialisták attitűdje puha EU-pragmatikus (7) maradt. A korábbival azonos átlag mögött zajló, feltételezett változások végső eredményét várhatóan a következő, PERC–4 kutatás lesz majd képes empirikus módon visszaigazolni.

Az MSZP PERC-mutatója	PERC–1	PERC–2	PERC–3
EP-választási program	7	–	–
OGY-választási program	7	7	7
Felszólalások az EP-ben	8	8	8
Felszólalások az OGY-ben (plenáris és bizottsági együtt)	8	7	7
Médiaszereplés	7	7	8
Átlag	**7,4**	**7,2**	**7,5**
Szubjektív korrekció	–0,5		–0,5
Összesen	**6,9**	**7,2**	**7,0**
Kerekítve	**7 (puha EU-pragmatikus)**	**7 (puha EU-pragmatikus)**	**7 (puha EU-pragmatikus)**

DEMOKRATIKUS KOALÍCIÓ (DK)

Bevezető

A Demokratikus Koalíció 2011 novembere óta nem az MSZP egyik platformjaként, hanem abból kiválva, Gyurcsány Ferenc pártelnök irányításával, önálló pártként működik. A DK az MSZP-t elhagyó tíz képviselője a házelnök, Kövér László döntése nyomán nem alakíthatott önálló frakciót, így a balközép, polgári értékeket képviselő, nyugatos párt politikusai függetlenként foglaltak helyet az országgyűlési patkóban 2011 után.

A koalíció az 2014-es országgyűlési választásokon az Összefogás, majd Kormányváltás elnevezésű ellenzéki csoport tagjaként indult. Az ellenzéki listáról a DK négy képviselői helyet kapott, de a frakcióalapításhoz szükséges öt mandátumot nem tudta megugrani, így a DK-s politikusok – Gyurcsány Ferenc, Oláh Lajos, Vadai Ágnes és Varju László – ismételten nem alakíthattak frakciót.

A PERC–3 kutatás időintervallumára tekintettel fontos kiemelni, hogy a DK 2016 októberétől bojkottálja a parlamenti munkát. A döntést a menedékkérők elosztásáról szóló uniós jogszabály ellen kiírt, ún. kvótanépszavazási kampány, a népszavazás eredményének kormányzati kommunikációja, majd az azt követő, a kormány által benyújtott alaptörvény-módosítás indokolta, míg közvetlen kiváltó oka a Népszabadság megszüntetése volt, amelynek eredményeként a DK legfelsőbb grémiuma, Gyurcsány szavaival élve, úgy döntött, hogy „nem lesznek a NER láncszeme". A parlamenti bojkott értelmében a párt négy politikusa nem vesz részt a plenáris üléseken, a bizottsági munkában, a vitákban, a határozathozatalokban, valamint a négy DK-s politikus nem nyújt be írásbeli kérdést sem. (A párt képviselői azonban a kétharmados szavazásokkor megnyomják a gombot, hogy a Fidesz kétharmados többségét megakadályozzák.)

A 2014-es Európai Parlamentbe szóló mandátumokért folyó küzdelembe már önállóan szállt be a DK, ahol sikerrel vette az akadályt, hisz 9,75%-nyi szavazatot kapott a választóktól, így két magyar DK-s képviselő, Molnár Csaba és Niedermüller Péter foglalhatott helyet a Szocialisták és Demokraták Progresszív Szövetsége (S & D) padsoraiban, miután Gyurcsány Ferenc pártelnök visszalépett listavezetői helyéről.

A 2018-as választásokra készülve a DK meg kívánja őrizni különállását, ezért ragaszkodik az egyéni és listás induláshoz is, és bár 2017 szeptemberében a Bokros Lajos vezette Modern Magyarország Mozgalommal (MoMa) kötendő együttműködésről volt hangos a sajtó, ez a terv négy hónap után elhalt, mint ahogy a demokratikus ellenzék többi pártjával kötendő esetleges közös listaállítást is elutasítja a párt.

A DK megalakulása óta konzekvensen kiáll az Európai Egyesült Államok programja mellett, az Európa-politikát eminens helyen kezelő, gyakran megszólaló politikusai az Orbán-kormány EU-szkeptikus vonalvezetésének kitartó kritikusai.

Gyurcsány Ferenc elnök, a DK 2017. márciusi, Sokak Magyarországa című programjavaslatában, már az elnöki köszöntőben egyértelműen állást foglalt az európai ér-

tékek mellett: „A sokak Magyarországa Európában van. Mert nekünk Európa a béke, a szabadság, a felemelkedés lehetőségének földje."

Felszólalások az Európai Parlamentben

„A tagállami önzés és nacionalizmus nem előre-, hanem visszavisz minket az időben."

A Demokratikus Koalíciót a 2014–2019-es ciklusban két képviselő, Molnár Csaba és Niedermüller Péter képviseli, akik az S & D képviselőcsoportban foglalnak helyet. Míg Niedermüller az Állampolgári Jogi, Bel- és Igazságügyi Bizottság (LIBE) tagja, Molnár fő bizottsága az Ipari, Kutatási és Energiaügyi Bizottság. A két képviselő aktívan részt vállal a parlamenti munkában. Felszólalásaik azonban azt mutatják, hogy nem csak szűken vett szakterületükre terjed ki a figyelmük.

2016. januárjában a megnövekedett terrorveszélyről szólva Niedermüller amellett érvelt, hogy a biztonság növelése nem járhat a szabadságjogok megkurtításával, hatékonyabb együttműködést szorgalmazott közös európai titkosszolgálattal és társadalmi integrációt, semmint „erőszakos kulturális asszimilációt" sürgetett. (9) („Oktatás és képzés! Befogadás és integráció! Valós esély a boldogulásra! Ezek a terrorizmus elleni harc legfőbb eszközei.") 2016. februári felszólalásában a politikus a nőjogi és esélyegyenlőségi stratégia tekintetében további erőfeszítéseket sürgetett konkrét vállalásokkal (irányszámmal és büdzsével), „koherens jogi keretrendszert" szorgalmazott, a bizottságot kritizálva a késlekedésért. (8) 2017. március 15-ei felszólalásában a biztonsági stratégia megvitatásának apropóján Niedermüller a rasszizmus, radikalizmus, neonácizmus térhódítása ellen emelte fel szavát, amelyeket közös európai programmal, társadalmi integrációval kívánt megállítani annak érdekében, hogy a terrorizmus táptalaját megszüntesse. (8)

A társadalmi befogadás és integráció témájához írásban szólt hozzá Molnár Csaba 2016 júliusában, aki arra hívta fel a figyelmet, hogy a rendelkezésre álló eszközök nem elegendőek a második világháború óta kialakult gazdasági válságból való kilábaláshoz, de nem konkretizálta a megteendő lépéseket. (7) 2016 októberében, a terrorizmus elleni harc kapcsán Niedermüller ismét egy európai közös titkosszolgálat felállítását szorgalmazta, majd júliusban már az uniós Határ- és Parti Őrség közös erőfeszítésből született európai válaszát üdvözölte, amely az új jogszabály szerint a schengeni rendszer védelmére kibővített jogosítványokkal rendelkezik majd a kutatás és mentés területén. (8)

2016. szeptember 14-én az unió helyzetéről értekezve Molnár az EU-t „a világ legnagyobb gazdasága és a világ legerősebb gazdasági-politikai hatalmaként" írta le, de nem felejtkezett meg a kihívásokról sem (oroszok, Brexit, menekültválság), és a bizottság álláspontját magáévá téve szorgalmazta a közös uniós hadsereg létrehozását, oda konkludálva, hogy „uniós vízum, határőrség és közös menekültpolitika a megoldás, nem pedig különutas tagállami megoldások". (9) 2016 decemberében pedig Niedermüller üdvözölte

a Tanács elkötelezettségét a menekültügyi ügynökség felállításával kapcsolatban, hangsúlyozva, hogy akik nem szolidárisak a menekültügy megoldásában, azon országoknak szankciókkal kellene számolniuk. (9)

Az uniós forrásokról, a kohéziós pénzekről Molnár már rögtön a korrupcióra evezett 2016. szeptember 12-ei plenáris beszédében, amikor a közös európai ügyészség létrehozását sürgette. A korrupcióellenes harc új intézményi komponensének támogatását összekötötte a 2020-as időszak utáni kohéziós pénzek kondicionalitásának bevezetésével: azok kapjanak pénzt, akik támogatják az új szupranacionális szerv felállítását. (9)

A távközlés jövőjéről szóló 2016. októberi plenáris vita alkalmából Molnár kiállt a roamingdíjak teljes eltörlése mellett („A határok nélküli Európában nincs létjogosultsága a barangolási díjaknak"). (9)

2016. október végén a demokráciáról, jogállamiságról, alapvető jogokkal foglalkozó uniós mechanizmus vitájában a DK-s Molnár Csaba egy európai demokrácia-ellenőrző mechanizmus létrehozását sürgette, hangsúlyozva, hogy az unió nem csupán gazdasági, hanem értékközösség is. A politikus így fogalmazott: „Ha kimaradunk Európából, az az Orbán-kormány történelmi bűne lesz. Ha hátat fordítunk Európának, orosz–kínai befolyási övezet leszünk, valahol kelet és nyugat között, a senki földjén. A mi álláspontunk világos: európai egység, európai bérek és európai fejlődés. A kormány bukása után visszavezetjük Magyarországot oda, ahova tartozik: Európába." (9)

Az EU 60. születésnapjának apropóján Molnár a kétsebességes Európában a „rendes" és „társult tagok" közötti választásról beszélt .Ez utóbbi másodrangú tagságot jelöl, mondta, majd ismertette az EU eredményeit (nincs háború 60 éve, soha nem látott gazdasági növekedés, az EU miatt nem kell sorba állnunk a határon, az EU miatt tanulhatnak gyerekeink a világ legjobb egyetemein ingyen, az EU miatt épülnek utak, újulnak meg az óvodák és az iskolák.) Míg az orbáni politikával szerinte Magyarország a senki földjén találhatja magát, a DK az „európai egység, európai bérek és európai fejlődés" perspektíváját nyújtaná a magyaroknak – jelentette ki. (8) Szintén az unió évfordulója alkalmából, az integráció állásával számot vető Molnár a Brexitet mint a megújulásra serkentő esélyt említette meg beszédében 2017 márciusában, miközben a demokrácia, a piacgazdaság, a modern társadalom veszélyeztetettségéért aggódott, a populisták, nacionalisták, szélsőségesek támadásaitól féltette az EU-t, amely ez utóbbiak sikere esetén „kínai–orosz befolyási övezetté" degradálódhat. Az EU-nak nem nyugdíjba kell mennie, hanem új anyakönyvi kivonatra van szüksége – hangsúlyozta a politikus. Mindez a jólét és biztonság kettős célkitűzésének elérése érdekében szükséges, aminek módja a társadalmi egyenlőtlenségek csökkentése érdekében a piacgazdaság átalakítása és a növekedés beindítása. Ezt csak a mélyítéssel, nevezetesen Európai Egyesült Államokkal, közös kül- és gazdaságpolitikával, közös hadsereggel kivitelezhető. (9) Mondandójában visszautalt 2016. november végén elhangzó véleményére, amikor is az Európai Védelmi Unió rövid távon való létrehozását szorgalmazta. A DK politikusa arra célzott, hogy a migrációs válság védelmi vonatkozásai a lépést sürgetővé teszik. (9) 2017 márciusában a globalizációról szólva Niedermüller is európai értékeken alapuló alkalmazkodást sürgetett, kifejtve,

hogy az unió a globalizáció veszteseit is segítse, nem csak „egyesek, hanem mindenki számára esélyt" jelentsen amellett, hogy a populizmussal, nacionalizmussal, a gazdasági protekcionizmussal is szembeszáll, amely véleménye szerint zsákutca Európa számára. A társadalmi kohézió, a szociális kérdés megoldása és a biztonsági kérdés megfelelő kezelése tehát, a DK-s érvelés szerint, a kulcsa az európai stabilitásnak, az unió sikerének előfeltétele.

A 2017. április 26-án terítékre került, a magyar jogállamisággal foglalkozó vitán természetesen a DK politikusai is állást foglaltak. Niedermüller nem csupán a magyar belés külpolitikai lépések visszatérő elemeit – a demokrácia, a nyílt társadalom elleni lépéseket, a menekültellenességet és az oroszbarátságot – citálta, de a „Brüsszel megállítása" ellen európai zászlók alatt vonuló tüntetőkre is utalt, választóvonalat húzva a kormány és az EU mellett kiálló magyarok álláspontja között. 2017 tavaszán újabb elemmel bővült a védelmi unió melletti érvkészlet, amikor Molnár leszögezte, hogy a NATO – különösen Trump akkor még csak prognosztizálható izolációs külpolitikájának fényében – nem lehet az európai biztonság kizárólagos biztosítója, valamint arra is utalt, hogy a brit kilépés elhárítja az egyik akadályt a mélyítés elől. (8) A britekkel mint a mélyítés kerékkötőivel szembeni kritika egyrészt annak a megkönnyebbülésnek a kifejeződése, hogy a nemzetállamok Európája terv egyik éllovasa, a föderalizmusellenes, az orbáni politikával több helyen kongruens, nem eurózónás állam elhagyja a Közösséget, s bár számos alkalommal a globális verseny és a geopolitikai realitások megkövetelte egységet sürgette, ezúttal nem hullat könnyet a hatvanmilliós szigetország távozása miatt.

2017. március végén az EiT következtetéseire reflektálva Molnár kiállt a Juncker-javaslatok közül a legjobban mélyítést támogató ötödik szcenárió mellett, miközben a válságokat a továbblendülés szempontjából pozitívan értékelte: „Orbán Viktor, Brexit és egyéb katasztrófák arra jók Európának, hogy folyamatosan megújuljon, az integráció mélyüljön. A következő állomás az Európai Egyesült Államok, közös kül- és gazdaságpolitikával, közös hadsereggel" – folytatta optimista hangnemben mondandóját, magáévá téve a visszaesésnek az integrációs folyamatot, a mélyítést előrelendítő évtizedes uniós interpretációját. A Brexit-tárgyalások apropóján 2017 áprilisában az unió jövőbeli helyzetéről értekezve a DK politikusa összefoglalást adott álláspontjáról, a mélyítés alternatívanélküliségét hangsúlyozva, azzal érvelve, hogy „A különutasság a múlt, az együttműködés pedig a jövő. A nacionalista vezetők hazudnak, amikor azt mondják, hogy az EU a létünkre tör. Ha nincs EU, a napjaink meg vannak számlálva, amikor a versenytársaink kontinensnyi országok. Az európai országok sorsa össze van kötve, ha szeretjük, ha nem. Csak egy út áll előttünk, méghozzá a mélyebb uniós integráció, amely képes versenyezni a világ többi részével."(9)

A menekültkérdés ismételt napirendre kerülése kapcsán Nidermüller Péter 2017. október 25-én szólalt fel az embercsempészetet és az erre adott, szerinte nem megfelelő európai választ kritizálva, kiemelve a szolidaritás fontosságát és bírálva Donald Tuskot, az Európai Tanács elnökét amiatt, hogy megértést mutatott a visegrádiaknak a közös megoldást elutasító politikája iránt. A közös európai menekültügyi rendszer kiépíté-

sét támogatva – melynek része a hatékony európai menekültügyi ügynökség, a Dublini Egyezmény újragondolása és a függőben lévő menekültügyi dossziék mielőbbi lezárása – Niedermüller a kompromisszumkeresés határait és a szolidaritás feltétel nélküli támogatását együtt fogalmazza meg 2017. október végi beszédében, miközben sürgette a szociális integrációs modell megalkotását annak érdekében, hogy féken lehessen tartani a radikalizációt és a társadalmi problémák súlyosbodását. (8)

A 2017. december 14–15-én tartott plenáris vitában Niedermüller a Tanácsot, a nemzeti kormányokat és Tusk elnököt támadva állt ki a Bizottság és a Parlament mellett. A DK-s képviselő a „napi politikai szempontok és az olcsó taktikázás" vádját fogalmazta meg az előbbi intézményekkel szemben, a közös európai menekültügyi rendszer megkérdőjelezését rótta fel a vezetőnek, ami szerinte a szélsőjobbot segíti. Niedermüller konklúziója, hogy az uszításnak való engedmények „nem egységet teremtenek, hanem éppen ellenkezőleg, aláássák az Európai Unió egységének erkölcsi és jogi alapjait. A további halogatás, a szolidaritás elvének megtagadása, elvtelen kompromisszumok keresése, a legitim döntések utólagos megkérdőjelezése csak zűrzavarhoz és az európai intézményekbe vetett bizalom gyengüléséhez vezet." (8)

2017 júniusában, a GMU 2025-ig történő elmélyítésével kapcsolatban Molnár kiállt az euró mielőbbi bevezetése mellett, a szlovákok, szlovének kedvező tapasztalatával és a románok, bolgárok közelgő csatlakozásával érvelve. A gazdasági érvek citálása mellett a politikus feltette a kérdést: „Az euró a világ második legfontosabb valutája az amerikai dollár mögött. Miért ne akarnánk bevezetni?" (9)

Nem csupán a magyarkérdés 2017. áprilisi tárgyalása vagy a menekültügy visszatérő témája adott okot az Orbán-kormány ostorozására, a belpolitikai szempontú megközelítés, jóval konstruktívabb és konkrétabb stílusban, a bérkérdés kapcsán is előkerült. A magyar dolgozók munkabérének emelése és az egyenlő bérek megvalósítása miatt a DK képviselője, Molnár Csaba a garantált uniós minimálbér bevezetése mellett érvelt. (9) Hasonló hangnemben, a földgázellátás biztonságáról és az energiahordozó megfelelő áráról értekezve, a magyar érdek kapcsán került elő az energiaunió létrehozásának támogatása, amelynél az „orbáni korrupt gázárképzésnél" olcsóbb és igazságosabb árképzés volt a politikus egyetlen érve az energiaunió mellett. (8) Az unió közös ügyészségének felállítása kapcsán szintén a honi korrupció miatti aggódás volt a kiindulópont, de „az uniós források a mi pénzünk is, olyan pénzek, amiből lehetne iskolát, autópályát és játszóteret építeni" megjegyzés a közös európai szemponttal már túlmutat a szűk magyar látásmódon. (9) A mélyítés és a DK uniós programjának szellemében Molnár kiállt az uniós garantált minimálbér bevezetése mellett, de nem mehetünk el szó nélkül amellett, hogy érvkészletében csupán a magyar munkavállalók érdekeire hivatkozik, és a „nem ér többet egy szlovák…" enyhén nacionalista tónushoz folyamodik.

2017 őszén Molnár a plenárison azzal érvelt, hogy az egész unió fennmaradása a tét a feltörekvő hatalmakkal szemben, a „nacionalista" nosztalgia pedig gyengíti a közösséget Oroszországgal és Kínával szemben. A megmaradás garanciája az integráció mélyítése – vélte, majd hozzátette, hogy az Európai Egyesült Államokat és a Macron által meghirde-

tett közös hadsereget, határvédelmet és európai pénzügyminiszter intézményét tartja a DK által támogatandónak. (9) A 2017. október végi EU-csúcs kapcsán ismét az Európai Egyesült Államok mellett érvel a fiatal DK-s politikus, amikor is az európai egyetem, az európai FBI vagy az európai valutaalap létrehozásának támogatásáról nyilatkozott. (9)

A DK-nak az EP-plenárison képviselt álláspontja a PERC-index szerint 8,5 átlagú, vagyis kerekítve az EU-optimista (9) besorolást kaphatja.

Megnyilvánulások a médiában

„...nem tudunk másban hinni, mint az európai föderatív államban."

Médiaelemzésünkben a DK elnöke, Gyurcsány Ferenc és Ara-Kovács Attila, a DK külügyi kabinetvezetőjének sajtóbeli megszólalásait ismertetjük, elemezzük, mivel ők nyilatkoztak meg leggyakrabban az uniót érintő kérdésekben, nekik volt tartalmi mondanivalójuk az integrációról.

Gyurcsány Ferenc 2016 szeptemberében a „Nem kell félni az új Európától" című cikkben, első kormányfői beszédére utalva jelentette ki, hogy „Magyarország a hazánk, Európa az otthonunk". A szlogenhez kapcsolódva úgy fogalmazott,, hogy a „pokolian erős kulturális közösség" mellé „hasonlóan erős közös politikai intézményrendszer" illene, európai kormánnyal és kormányfővel, hadsereggel. Hozzátette: „A DK gyökeresen mást gondol a nemzetállami kontra föderatív Európa vitában, mint Orbán. Ha az Egyesült Államokkal, Kínával fel akarjuk venni a versenyt, akkor Európának integráltabbnak kell lennie. Igen, az Európai Egyesült Államokról beszélek." (9) A szöveg a kulturális kötődéssel összefüggően az intézményi mélyítést a globális versenyképesség szempontjából tartotta kívánatosnak.

2017. május 7-én Európa jövőjéről rendezett nagyszabású konferenciát a DK, középpontba állítva az egyértelmű EU-barát elkötelezettséget, a kormányoldalnak is odaszúrva az Európai Néppárt (EPP) egyik prominensének meghívásával, és azt a véleményét jelezve, hogy egyfelől az európaiság nem pártcsaládhoz való tartozás kérdése, másfelől az európai konzervatívok nem osztják Orbán EU-szkeptikus álláspontját. Ezen a rendezvényen is világossá vált, hogy a párt az uniós politikát mennyire öndefiníciójának központi elemeként kezeli, magát a kormányfővel szemben definiálva, ahogy a DK rendezvényének a címe, az „Orbán vagy „Európa? Válassz!" is egyértelművé tette a politikai helykijelölést. Gyurcsány Ferenc megfogalmazásában: Orbán Viktor azt mondja, hogy „Brüsszel az új Moszkva", míg ő azt látja, hogy a „gyermekeink nem Záhonynál, hanem Hegyeshalomnál hagyják el a határt, mert ott vár rájuk jobb élet". (8)

A Népszavának adott 2017. novemberi Gyurcsány-interjú ad eligazítást a föderális Európa gazdasági szerepéről. „Ha a Microsoft vagy a Google visszaél az erejével, akkor ellen kell neki tartani. De csak egy európai kormány tudná ezt megtenni. Ha csak Magyarországot védem, akkor holnapután el fog menni a cég tőlünk. Aztán nemcsak rossz, hanem semmilyen munkahely sincs. Szembemenni a nemzetközi tőkével csak nemzet-

közi politikai szerveződésekkel lehet. Ezért nem tudunk másban hinni, mint az európai föderatív államban, közös kormánnyal, kétkamarás parlamenttel, közös ügyészséggel, valutával, pénzügyi és költségvetési, honvédelmi politikával, energiaunióval. Mi ebben hiszünk. Ezt képviseljük markánsan. Az európai jobboldali radikalizmus legszörnyűbb ellentmondása, hogy nem veszi észre, ebben a nyitott világban nem tudunk más eszközzel élni, mint a globális képviselettel.

Nem a bezárkózás, hanem a sokkal erősebb európai kormányzás a válasz a kihívásokra." Vagyis nem csupán a globális versenyképesség szempontjából lényeges az integráció, hanem a globális szereplők (multik) esetleges visszaélése elleni védőhálóként is szerepet kap az unió. A komplex megközelítés egyértelműen EU-optimista attitűd. (9)

A Hozzuk már össze Magyarországot! című Népszava-cikkben 2017 végén nyilatkozva a pártelnök újfent megerősítette a DK-nak az Európai Egyesült Államok eszméje melletti elkötelezettségét, az euró bevezetésének és az európai ügyészség felállításának követelésével, aktuálpolitikai érveléssel fűszerezve szavait: „Ha a hozzánk hasonlóan büszke németek euróra tudták cserélni a német márkát, mi miért ne tennénk? Inkább hiszek az európai központi bankban, mint Matolcsy György egyenes tekintetében" – mondta. Polt Péternek azt ajánlotta: Magyarország csatlakozzon az európai ügyészséghez, ő pedig foglalkozzon tyúkperekkel, mert tudása és tisztessége erre teszi alkalmassá. (8)

Figyelemre méltó, hogy a DK nem csupán egyes szakpolitikai kérdésekben foglal állást, hanem geopolitikai-geostratégiai véleményt is mond Magyarország helyéről és szerepéről.

Ara-Kovács Attila, a DK külügyi kabinetjének vezetője Magyar Narancs-beli, Magyar Bálinttal jegyzett, kétrészes cikkében Magyarország helyét a mélyülő integrációban borúlátóan ítéli meg, annak egyfajta pufferzónás, perifériás helyet lát, úgy véli, hogy Magyarország kettős (uniós–orosz) orientációra rendezkedik be. Ara-Kovács nem gondolja, hogy Orbán kiléptetné az országot az EU-ból, vagy az EU kitasztítaná, de mindenképp amellett érvel, hogy nagy veszéllyel jár a jelenlegi kormánypolitika, hisz az alapértékek érvényesülése, a demokrácia is csorbát szenved, ha az EU úgymond lemond Magyarországról. (8)

A médiában a DK rendkívül gyakran reflektál az Orbán-kormány megszólalásaira, s bár a nyilvánosság előtt is egyértelműen vállalja föderatív elkötelezettségét, politikájának tartalmi részleteit nem igazán árnyalja. A PERC-mutató 8,4-es átlaga alapján a párt 8-as (EU-konstruktív) besorolása e hiányosság ellenére mindenképpen indokoltnak tűnik.

Programdokumentumok

„A sokak Magyarországa Európában van. Mert nekünk Európa a béke, a szabadság, a felemelkedés lehetőségének földje."

A Sokak Magyarországa

A Demokratikus Koalíció Sokak Magyarországa címet viselő, 2017-es programja szerint Magyarország helye Európában van, mivel az a béke, a szabadság és a felemelkedés lehetőségét kínálja, az Európához való tartozás „történelmi tragédiáink" árnyékának átlépésre ad lehetőséget – állítja a DK. Bár közhelynek tűnik a béke-progresszió-prosperitás hármas jelszavával való operálás, kiemelendő, hogy az elnöki köszöntő is és az egész program „Európát" mint homogén egységet, a (jóléti) demokrácia szinonimájaként használja. Az unióhoz való egyértelmű tartozás, az érték- és érdekközpontú kötődés hangsúlyozása során nem tekinthetünk el attól az EU-szkeptikus, a kilépést valós veszélynek tartó diskurzustól, amely az utóbbi években a magyar politikai élet része. A DK EU-barát elköteleződése tehát nem csupán tétmentes lózungként értelmezhető, hanem a párt egyértelmű pozícionálásaként, az orbáni politikával szembeni önmeghatározásként is magyarázható. Ahogy a program fogalmaz: a demokratikus berendezkedés leépítése és az „euroatlanti hovatartozás elbizonytalanítása", a „keleti minták" felé orientálódás egy tőről fakad.

Nem csodálkozhatunk tehát, hogy a DK-programban az EU a belpolitikához kapcsolódóan – szinte európai belpolitikaként – igen előkelő helyen, a második, „Tegyük otthonunkká Európát" című fejezetben szerepel. Emellett az európaisággal kapcsolatos elképzelésekről a program készítői, elkülönülten, a nyolcadik fejezetben is szólnak, ahol kifejezetten a DK külpolitikai elképzeléseiről értekeznek.

A szövegből megtudjuk, hogy a DK „dinamikusan szélesíteni és mélyíteni kívánja az Európai Uniót". A DK egyértelműen kimondja, hogy föderációt kíván, melynek konkrétumai is szerepelnek.

Az Európai Egyesült Államok a DK számára hosszú távon a „közös Európai Alkotmánnyal, európai kormánnyal, kétkamarás parlamenttel, közös kül- és honvédelmi, szociális, gazdaság-, pénzügy- és adópolitikával" megvalósulását jelenti, amely bizonyos fokig mind az intézményi átalakulás, mind a szakpolitikai mélyítés mikéntjére eligazítást ad. (9) Máshol a DK-program megszövegezői az unióhoz való „legszorosabb" kapcsolódás és a föderális Európa kiteljesítése mellett érvelnek, továbbá Magyarország helyét ideálisan a „fokozatosan mélyülő" EU-ban képzelik el, elvetve a kétsebességes Európa projektjét. (9)

Az EU jövőjével foglalkozó Juncker-féle öt forgatókönyvre reagálva a DK leszögezi, hogy „az együttműködést szorosabbra fűző forgatókönyvet támogatjuk", de homályban hagyja, hogy a párt pontosan melyik opciót részesíti is előnyben. A további mélyítés melletti kiállás nem honorálható a legmagasabb pontszámokkal, mivel a konkrétumok kifejtése elmarad. (8)

Hasonlóan, az EU-alapszerződés 2. és 7. cikkének megsértésének szankcionálását is kiemelten fontosnak tartja a Demokratikus Koalíció, „határozottan és következetesen" betartatná az európai alapértékeket, de adós marad azzal, hogy a koppenhágai kritériumok kiterjesztésének problémáját mint kívánatos célt milyen intézményi reformokkal kívánja elérni. (7)

Üdvözlendő azonban, hogy a monetáris unió kapcsán szó esik konkrét szakpolitikai álláspontról: az euró bevezetését a program minél előbb elérendő célnak tartja, jóllehet konkrét dátumot nem fogalmaz meg Gyurcsány Ferenc és csapata. (9)

A szociális Európa programja szintén a konkrétumok szintjén nyer megfogalmazást, hiszen a munkaerő szabad áramlását a bérszint fokozatos felzárkóztatásával képzeli el a nyugatos balközép párt, amely a regionális és ágazati sajátosságokat figyelembe vevő uniós minimálbér megteremtését tűzi ki célul. (9)

Schengen lebontásának vagy felmondásának is ellenállna a DK, a közös határvédelem, a Frontex jogosítványainak megerősítése, közös európai menekültügy, a szabad mozgás és munkavállalás mellett szintén kiáll a párt. (8)

A DK támogatja az EU bővítését – a demokratikus kritériumok teljes mértékű teljesítése mellett –, és konkrétan meg is nevezi a Nyugat-Balkánt mint olyan országot, amelynek tagságát támogatja. (8)

A külpolitikáról szóló fejezetben, amely az „Európai külpolitikát" alcímet kapta, az euroatlanti integráció elsőbbségét hangsúlyozza a párt, kijelentve, hogy a DK a „nemzeti demagógia helyett az európai patriotizmus" talaján áll, „elveti az etnonacionalista magyarságértelmezést", és kijelenti: „Magyarságunk alapja európaiságunk." A szóhasználat unikális a magyar belpolitikában, már nem a magyarság és európaiság kompatibilitásáról szól, hanem az európaiságot a magyarság fundamentumaként, szinte a hazafiság kritériumaként definiálja. (9)

Összehozzuk Magyarországot!

Az Összehozzuk Magyarországot! címet viselő, 2017-es rövid választási program – a Sokak Magyarországa program kivonata – 4 + 3 + 1 pontban – az Okos, igazságos Magyarországot! szlogen alá rendezi, összegzi a párt vezérgondolatait a 2018-as országgyűlési választások előtt. A DK programalkotói konkrétan megneveznek jó néhány uniós szakpolitikát, amelyekben a párt a legszorosabb integrációt támogatja, míg a program stílusában is számtalanszor használja pozitív kontextusban az „európai" kifejezést – európai nyugdíjrendszer, európai oktatás, európai egészségügy –, amelyet valószínűleg az unióhoz való kötődésként, annak szinonimájaként kell értelmeznünk.

A szövegírók ebben a dokumentumban célként a szociális Európa megteremtésének igényét fogalmazzák meg, az Európai Egyesült Államok megteremtését kívánják, amely – szó szerint a vitaanyagban foglaltakat megismételve – „közös Európai Alkotmánnyal, európai kormánnyal, kétkamarás parlamenttel, közös kül- és honvédelmi, szociális, gazdaság-, pénzügy- és adópolitikával" teljesítené ki az uniós projektet. (9)

A Gyurcsány vezette párt támogatja az EU „minden kezdeményezését, amely az európai gazdaság versenyképességének növelését, a foglalkoztatás növelését célozza, így az energiauniót, a megújuló energia elterjesztését, a progresszív gazdaságpolitikát, a digitális gazdaságot, a belső piac fejlesztését és a klímapolitikai célokat", vagyis kiáll az energia- és digitális unió, továbbá a gazdaságpolitikai mélyítés mellett, míg zöldpolitikája a megújuló energia- és a klímapolitikai fellépést is felöleli. (8)

„Az európai garanciát a létbiztonságra!" szlogen az EU mint jóléti közösség képére utal, de egyben azt is sejteti, hogy az EU a jogállamiság biztosítója. A szociális Európa kívánalmáról értekezve a munkavállalói érdekvédelem, a hátrányos helyzetűek, rászorulók és gyermekek jogai is úgy jelennek meg, mintha azok csak az uniós keretben, normakövetéssel, „hatékony közös szabályokkal" lennének teljes mértékben megvalósíthatóak. (8)

A DK „Okos, igazságos Magyarországot!" szeretne, az euró bevezetését támogatja, azzal érvelve, hogy „a munkájáért mindenki erős, értékálló pénzben kapjon fizetést", noha pontos időpontot nem határoz meg a fizetőeszköz bevezetésére. (9)

A közhatalommal való visszaélések kezelésére nemcsak különleges ügyészi hivatalt állítana fel a balközép, progresszív párt, hanem hitet tesz az Európai Ügyészséghez való csatlakozás mellett is. (9)

Összpontszámát illetően a DK programjainak matematikai átlaga a PERC-indexben 8,5-öt ad ki, ami kerekítve EU-optimista (9) besorolást tesz lehetővé.

A DK PERC-mutatója

A DK öndefiníciójának szerves eleme az európai integráció melletti határozott elkötelezettség, aktív politizálásának része, hogy az EU-ról szóló diskurzust igyekszik behozni a közbeszédbe. Az Európai Egyesült Államok ideája melletti kiállás, tehát a föderális forgatókönyv intenzív és lankadatlan támogatása szorosan a belpolitikába ágyazott, arra reflektál, nem légüres térben lebeg. Kijelenthető, hogy amennyire a Fidesz távolodik Európától, annyira masszívan és aktívan képviseli a DK a föderalizmus ügyét.

A kormánypolitikára reflektáló beszédmód tetten érhető abban is, hogy a kulturális, identitásbeli értékközösség, valamint a gazdasági racionalitás, materiális megfontolások mellett a DK az EU-ra mint a jogállamiság megtestesülésére tekint, amely a deficites magyar politika, a lebontott alkotmányos rendszer ellenpólusa, a demokratikus változás külső jogi biztosítója lehet. (A DK megnyilvánulásai alapján a közös európai ügyészség, például tipikusan a párt szemében bizalomvesztett, kiüresedett magyar ügyészség ellenpontjaként értelmeződik, amely a korrupció elleni fellépés egyik élharcos intézményévé válhatna.)

Az európai föderáció azonban nem csupán belpolitikai súlya miatt szükséges a DK érvrendszerében, hanem generális politikai makrokeretet nyújtva a globális szerepvállalás terén is kulcsfontosságú, mind gazdasági, versenyképességi, mind pedig geostratégiai szempontból, Kína és az orosz befolyás ellensúlyozójaként.

Mindenképpen figyelemre méltó, hogy a DK két kategóriát is ugrott a legutóbbi PERC-jelentéshez képest, ami alapvetően a párt elszántan föderalista európai parlamenti képviselőinek tulajdonítható. Ugyanakkor a PERC–3 által vizsgált időszakban, bár honorálhatjuk a rendkívül proaktív politikai agendaformálást, nem mehetünk el szó nélkül amellett, hogy a föderalista álláspont mögött még ma sem mindig láthatóak konkrét megoldási javaslatok, és a kormánnyal szembeni EU-barát tér kijelölése is olykor öncélúnak, instrumentálisnak tűnik. Mindazonáltal a fokozódóan EU-szkeptikus közbeszédben a DK aktivitása és konzekvens mélyítéspártisága okán az EU-optimista (9) besorolás megalapozott.

A DK az adott időszak nagy részében bojkottálta az országgyűlési munkát, sporadikus felszólalásai nem tartalmaztak európai uniós megnyilvánulást.

A DK PERC-mutatója	PERC–1	PERC–2	PERC–3
Alapdokumentumok	8	8	
Felszólalások az EP-ben	–	–	9
Felszólalások az OGY-ben	7	7	
Médiaszereplés	7	8	8
Választási program	–	8	9
Átlag	7,3	7,8	8,6
Szubjektív korrekció	–0,5	–0,5	
Összesen	**6,8**	**7,3**	**8,6**
Kerekítve	**7 (puha EU-pragmatikus)**	**7 (puha EU-pragmatikus)**	**9 (EU-optimista)**

PÁRBESZÉD MAGYARORSZÁGÉRT (PM)

Bevezető

Az önmagát új zöld, baloldali politikai közösségként azonosító Párbeszéd Magyarországért pártot az LMP-ből (Lehet Más a Politika) kilépett tagok alapították 2013 januárjában. 2016-ban a párt új logót vezetett be, és a PM helyett a Párbeszéd rövidítést használja. A 2014-es országgyűlési és európai parlamenti választásokon a párt egy-egy képviselőt juttatott be az európai és a magyar törvényhozásba.

A 2017. április 29–30-ai taggyűlésen megújították a vezetőséget, újraválasztották Szabó Tímea és Karácsony Gergely társelnököt, elfogadták a párt választási stratégiáját, és megnevezték a 2018-as országgyűlési választásokon indítandó miniszterelnök-jelöltjüket, Karácsony Gergelyt. 2017 végén a Párbeszéd közös országos lista állításáról állapodott meg az MSZP-vel, a névsort a két párt közös miniszterelnök-jelöltjeként Karácsony Gergely, a Párbeszéd társelnöke vezeti.

Mivel a Párbeszéd és az MSZP logója is szerepel a 2018-as választási szavazólapon, a bejutási küszöb a törvény szerint 5-ről 10 százalékra emelkedik. Így mindkét pártnak lehet külön frakciója, amihez a Párbeszéd ragaszkodik.

Felszólalások az Európai Parlamentben

„...létre kell hozni egy erősebb, demokratikusabb, átláthatóbb Uniót."

A 2014-es európai parlamenti választásokon a Párbeszéd Magyarországért (PM) tagjaként és az Együtt–PM választási pártszövetség képviseletében Jávor Benedek nyert mandátumot. Az EP-ben a Zöldek/Európai Szabad Szövetség frakciójának tagja, valamint a Környezetvédelmi, Közegészségügyi és Élelmiszer-biztonsági Bizottság alelnöke. Jávor megnyilvánulásaira érzékelhetően nagy hatással volt a magyar belpolitika, illetve az energetikai szakpolitika területeit érintő változások. A képviselő felszólalásaiban konzekvensen EU-konstruktív attitűdöt mutat, és visszatérő elemként felfedezhető a transzparencia, illetve a környezettudatosság motívuma is. Gyakran kritikával illeti az EU intézményeit (pl. az EB-t a paksi bővítés jóváhagyása miatt), ugyanakkor nagyon fontosnak tartja az európai értékek megvédését; szerinte az Európai Uniónak mindent meg kellene tennie annak érdekében, hogy megakadályozza az apátia létrejöttét az európai társadalmakon belül. A lengyel politikai helyzetről szóló, 2016. januári vitában pl. kihangsúlyozta, hogy nem egy kormány jogállamiságot sértő intézkedéseire kell koncentrálni, hanem arra, hogy az Európai Unió fel tud-e lépni a közös demokratikus értékei megvédése érdekében. (8)

A korrupció és csalás elleni uniós fellépésről szóló, 2016. március 8-ai plenáris vitában Jávor négy pontot emelt ki. Elsőként a teljes transzparenciát, ami szerinte szignifikánsan csökkenti a csalás és a korrupció előfordulását, másodikként pedig a tagállamok közti szorosabb együttműködést hangsúlyozta. Harmadik feltételként az erősebb szupranacionális intézmények szükségességét húzta alá, majd konstruktív javaslatot tett az OLAF megerősítésére, továbbá igényét fejezte ki az Európai Ügyészséghez hasonló intézmények felállítása iránt. (9) Utolsó pontként a szankciók témáját hozta fel, és bírálta az Uniót, mert nem képes elég hatékony módon büntetéseket szabni és behajtani. A képviselő szerint elengedhetetlen, hogy az EU tagállamai tiszteljék a közös szabályokat, de jelenleg még nagyon sok javulásra van szükség ezen a téren. (8) Ugyanezen a parlamenti ülésen az EU–Törökország-csúcstalálkozó eredményei kapcsán rámutatott arra, hogy a menekültválságra „csak közös európai szinten adhatunk megfelelő választ. Az erőnk a közös fellépésen is múlik, aminek egyik alapfeltétele az együttműködés." Ez utóbbi kapcsán Jávor a közös EU-s megoldást elutasító tagállamokról is beszélt. Szerinte a közös fellépés sikerét egyes tagállamok elzárkózása aláássa, s Magyarország példájára utalt. „A baj az, hogy Magyarország nemcsak az európai szolidaritást rúgta fel, hanem nagyon komoly károkat okozott az egész uniónak, jelentősen gyengítve külső tárgyalási pozícióját. Tehát most rosszabb a helyzet a tagállamokban, beleértve Magyarországot is" – mondta. Megoldásként szerinte hatékonyabb kooperációra van szükség, mert a tagállamok nem képesek külön leküzdeni egy ilyen nagy krízist. (7)

A változás igényét hangsúlyozta Jávor az adóelkerülésről és pénzmosásról szóló, 2016. április 12-ei plenáris vitán, melyet a Panama Papers-botrány felfedezése inspirált. A képviselő pesszimista értékelést adott az európai ellenőrzések hatékonyságáról, mivel a LuxLeaks-, a Dieselgate- és a Panama Papers-botrány is az átláthatóság és a közélet tisztaságának problémáit jelzi. A képviselő szerint egész Európa „megmérettetett és könnyűnek találtatott", holott az európai jogalkotók felelőssége, hogy megakadályozzák a vég nélküli „adóoptimalizálást". Az adóelkerülés témáján belül a képviselő külön megemlítette a politikai funkcióban lévők és rokonaik ellenőrzésének szerepét. Szerinte „szigorú, átlátható és ellenőrizhető módon" kell ellenőrizni a politikusokat és vagyonbevallási szabályaikat is. (8)

A Brexitről megtartott népszavazás eredményéről folytatott, 2016. június 28-ai vitán Jávor Benedek Nagy-Britannia kilépését az európai közösségnek adott jelként értelmezte. A képviselő úgy vélte, „létre kell hozni egy erősebb, demokratikusabb, átláthatóbb uniót, amelynek hiteles válaszai vannak a demokratikus deficit, a nehézkes működés és a menekültválság problémáira". (8)

A demokráciával, a jogállamisággal és az alapvető jogokkal foglalkozó uniós mechanizmusokról szóló, 2016. október 26-ai vitán Jávor élesen bírálta a Bizottság eljárását amiatt, hogy míg Lengyelország ellen vizsgálat indult, Magyarország esetében, ahol hasonlóan tiporja a kormány a jogállamiságot, nem kezdődött meg ugyanez. A képviselő ezt a kettős mérce és a politikai befolyásoltság számlájára írta, megjegyezve, hogy elfo-

gultság miatt nem működhet tovább így a rendszer. (7) Az energiaunió állapotát felmérő vitán (2017. február 1.) az Együtt–PM képviselője kritizálta az energiapiacot érintő törvények ellenőrzését; szerinte még nagyon hosszú út áll az EU előtt, hogy egy egységes, fenntartható energiaunió jöhessen létre. (8)

A magyarországi helyzetről szóló, 2017. április 26-ai vitában Jávor Benedek élesen bírálta a Bizottságot, amiért nem kezdeményeztek eljárást a magyar kormány ellen a CEU-t és a civil szervezeteket ellehetetlenítő törvények, illetve az „Állítsuk meg Brüszszelt!" lejárató kampány kapcsán. Érvelése szerint: „A Bizottság passzivitása csak felbátorította ezt az embert [Orbán Viktor], a Néppárt védelme pedig nem moderálta, hanem legitimálta mindazt, amit tesz. Ezzel önök elárulták azokat az európaiakat is, akik hisznek abban, hogy Európa nem csupán egy egységes piac, hanem azon túl elvárható, kikényszeríthető értékek, jogok és elvek közössége is." (8) Hasonlóan élesen kritizálta a kétsebességes Európa elképzelését az Európai Unió jövőjéről szóló vitán (2017. szeptember 13.), és üdvözölte az EB-elnök elköteleződését az EU egységének megóvása mellett. Jávor szerint Juncker is felismerte, hogy „a többsebességes Európa nem csupán a lemaradóknak, hanem a »mag-Európának« is súlyos károkat okoz. Az előbbieknek nem csak az uniós források megcsappanása, a számukra előnyös politika alakításából való kimaradás és az egységes külpolitikai fellépés hiánya okozhat komoly károkat." (9) A képviselő üdvözölte az Európai Ügyészség felállítását, hisz az EPPO végre sikeresebben védheti meg az unió pénzügyi érdekeit a büntetőjog különböző eszközeivel.

A környezetvédelmi politikák végrehajtásának felülvizsgálatáról szóló vitában (2017. november 15.) Jávor Benedek üdvözölte, hogy megjelent az EIR egy új ellenőrző mechanizmusként, jelentősen hozzájárulva a nagyobb átláthatósághoz, ami cserébe növeli az EU hitelességét. A képviselő egy konstruktív javaslattal állt elő, melynek egyik eleme a nyilvánosan elérhető eredménytábla bevezetése az egyes tagállamok teljesítményének és előrehaladásának nyomon követésére, valamint a nyilvánosság megfelelő részvételének biztosítására az egyes tagállamokban. (8)

A jogállamiság és a demokrácia lengyelországi helyzetéről szóló plenáris vitában (2017. november 15.) Jávor bemutatta a magyar és lengyel kormány intézkedéseit, melyek a médiapiac monopolizálására irányultak, s a szabad sajtó propagandaeszközzé válását eredményezték. A képviselő szerint szabad sajtó nélkül nem lesznek demokratikusak a tagállamok, azok nélkül pedig nem is lesz Európai Unió. Érvelése szerint: „Nem lehet megúszni, hogy az EU aktívan kivegye a részét a független média és a tényfeltárás megóvásából és támogatásából", s támogatta az ötletet, hogy a 2020-as hosszú távú költségvetésben különítsenek el egy összeget a fentebb említett célok érdekében. (9)

Az Együtt–PM-et képviselő Jávor Benedek 12 értékelt felszólalásának átlaga 8,1, így a 8-as, EU-konstruktív besorolást érdemli a PERC-skálán.

Felszólalások az Országgyűlésben

A PM egyetlen országgyűlési képviselője Szabó Tímea, a párt egyik társelnöke, a parlamentben a népjóléti bizottság tagja. Az Országgyűlés plenáris ülésein elhangzott felszólalásaiban Szabó Tímea elsősorban szorosan vett belpolitikai ügyekkel foglalkozott, jóllehet több alkalommal érintőlegesen szóba hozta az Európai Uniót is. Egy 2016. november 23-ai vitán például Magyarország versenyképességét más EU-s országokkal összehasonlítva bemutatott egy uniós felmérést arról, hogy „a tagországok közül a görögök után a magyarok dolgoznak a legtöbbet, érdekes módon ez viszont sem a versenyképességünkben, sem az életszínvonalunkban nem mutatkozik meg egyáltalán". A többi tagállam eredményeit követendő példaként említette. Mindez azonban nem teszi lehetővé, hogy a PM országgyűlési képviselőjének felszólalásait a PERC-index szempontjai alapján értékelni lehessen.

Megnyilvánulások a médiában

„Az unió lényege a közös alapértékekbe és jogállami keretekbe vetett hit."

A PERC–2-kutatás során az akkor újonnan alakult és együttesen vizsgált Együtt–PM-pártszövetség alapítójának (Bajnai Gordon) voltak csak értékelhető sajtószereplései az EU-val kapcsolatban. A Párbeszéd Magyarországért (PM) pártról most is ugyanez mondható el: Jávor Benedekén, a párt EP-képviselőjén kívül a PERC–3 által vizsgált időszak írott sajtójában lényegében nem volt fellelhető EU-val kapcsolatos érdemi megnyilvánulás. Ez annak is tulajdonítható, hogy a párt egyik társelnöke, Karácsony Gergely 2017-ben az MSZP–PM választási szövetség miniszterelnök-jelöltje lett, akinek sajtószerepléseiben szinte kizárólag belpolitikai ügyek szerepeltek (a miniszterelnök-jelölti programjának azonban van EU-ra vonatkozó része, de azt nem itt elemezzük). Hasonlóképpen Szabó Tímea, a PM országgyűlési képviselője, társelnök részéről sem lelhetőek fel EU-val kapcsolatos médiamegnyilvánulások.

A PM részéről Jávor Benedek EP-képviselő fejtette ki véleményét koherens módon az európai integrációról a hazai sajtóban. A politikus megnyilvánulásaiban – az előző PERC-kutatáshoz hasonlóan, konzekvensen EU-konstruktív. A képviselő rendre hangsúlyozza az Európai Unió pozitívumait, ugyanakkor gyakran éles kritikával illeti az integrációt, kiváltképpen a (tag)állami önkény szabadjára engedéséért. A Népszavában 2016. június 15-én megjelent interjúban Jávor ezzel együtt azt emelte ki, hogy az Európai Unió a leghatékonyabb ellenzője a magyar kormány demokrácia elleni támadásainak, és emiatt fontos biztosítéka a politikai szabadságjogok védelmének. Jávor az Orbán-kormány unióellenes politikájával szemben határozta meg saját, EU-barát identitását, hangsúlyozva, hogy „a brüsszeli intézményrendszernek ellenőrzési funkciója is van".

Ugyanakkor az Európai Bizottság határozottabb fellépését sürgeti; szerinte nem szabad elfelejtenünk, hogy „az unió lényege a közös alapértékekbe és jogállami keretekbe vetett hit, amelyet közösen alakíthatunk ki, de közösen fogadunk el érvényesnek is". (8)

A Magyar Narancs 2017. március 16-án megjelent számában Jávor az Európai Bizottság paksi bővítéssel kapcsolatos megengedő hozzáállásáról fejtette ki véleményét. Szerinte a Bizottság „visszavonulót fújt, bizonyára attól tartva, hogy túl határozott a fellépés az európai jog alkalmazása érdekében, de a stratégia nem jött be: miközben a Bizottság lemondott saját alapfeladatáról – az őrködésről az uniós jog alkalmazása felett –, az EU-szkeptikusokat sem sikerült lecsillapítani". A képviselő negatívumként értékeli a többsebességes Európa tervét, amelyet Jean-Claude Juncker majdnem egy időben mutatott be az Európai Parlamentben a paksi bejelentéssel. Megjegyzi, hogy amíg az unió bizonyos országai pontosan az integráció szorosabbra fűzését tervezik, például a menekültpolitikában, az adózás területén vagy a szociális jogok kérdésében, addig a kimaradó országok az együttműködések egyre nagyobb rendszeréből szorulnak ki. Csalódottan kommentálta, hogy „Magyarország az összes ilyen szakpolitikai területen, így az energiapolitikában is élesen ellenzi az uniós kompetenciák erősítését". Az európai integrációnak gazdasági feladatokon túl társadalmi problémák megoldásában is szerepet szánna Jávor Benedek, továbbá globális színtéren is aktívabb fellépést igényel; emiatt megnyilvánulásait a PERC-skálán az EU-konstruktív (8) kategóriába soroljuk.

Összességében láthatjuk, hogy a PM egyetlen, a médiában uniós ügyekben érdemben megszólaló szereplője, az EP-képviselő Jávor Benedek a sajtóban is EU-konstruktív (8) módon nyilatkozott, azonos módon az Európai Parlamentben regisztrált felszólalásaival.

Programdokumentumok

„Az EU számunkra alapvetően politikai értékközösség."

Az önmagát új zöld, baloldali politikai közösségként azonosító Párbeszéd Magyarországért párt „Alapító nyilatkozatában" kritikát fogalmaz meg az európai együttműködés hatékonyságával és eredményeivel kapcsolatban, ugyanakkor aktív részvétellel képzeli el az Európai Unió jobbá tételét. A pártalapító dokumentumában így fogalmaz Magyarország helyéről az EU-ban: „Olyan új politikai konszenzust szeretnénk, amely Magyarország helyét világosan a szolidáris és sokszínű Európában jelöli ki, vállalva az európai kultúrkör értékeit és aktívan formálva az európai politikai közéletet. Célunk, hogy erősítsük a Magyarországhoz hasonló, gazdaságilag kiszolgáltatott helyzetű országok közötti szolidaritást, és közösen lépjünk föl az európai és a globális gazdaság igazságosabbá tétele érdekében." (7)

Hasonló irányt követ a párt „Közpolitikai 1 3+ 1 pont" című dokumentuma, amely a 12. pontban ismerteti a PM-nek az EU-hoz való viszonyát: sürgeti az „Együttműködést az igazságos Európáért". A PM kiemelkedik a magyar politikai pártok közül azzal, hogy hangsúlyozza: „Magyarként európai párt, ezért felelősséget érez az EU jobb

működéséért is." (7) A dokumentum szerint „Az Európai Unióra nem elsősorban gazdasági integrációként vagy fejlesztési pénzek forrásaként tekintünk, az EU számunkra alapvetően politikai értékközösség, egy lehetőség arra, hogy a nemzeti identitásunk mellett kialakíthassunk egy közös, nemzetek és határok feletti, európai önazonosságot." Ritka a magyar pártok között az ilyen szintű európai identitástudat képviselete, a PERC-index szerint ez EU-optimista magatartásra utal. (9) Ezzel együtt a párt élesen bírálja az európai integráció jó néhány közpolitikáját, mondván: „Tennünk kell az Európai Unió megújításáért, mert láttuk, hogy az elmúlt évtizedekben követett gazdasági modell társadalmi és környezeti értelmében is fenntarthatatlannak bizonyult, és rendkívüli politikai válságokat eredményezett elsősorban az Unió perifériáján." A bírálatból EU-konstruktív javaslatok következnek az együttműködés jövőjére nézve. A PM szerint az út az európai integráció további mélyítése számos területen: „Az erősebb európai banki szabályozás, a spekulatív tőke megadóztatása, a lefelé tartó adóverseny közös korlátozása, a periféria felzárkózását lehetővé tevő közösségi szintű eszközök, valamint az európai zöld infrastruktúra-programok." (8)

A PM egy másik fontos dokumentumában, az Európai Kiáltványban viszonylag részletesen fogalmazza meg az EU-ról kialakított nézeteit. A10 bekezdésből álló szöveg mindenekelőtt kiemeli: „Magyarország és szomszédai uniós tagsága lehetővé tette, hogy a határon túl élő magyarok túlnyomó többsége szabadon utazzon, tanuljon, vállalkozzon, és szoros kapcsolatot alakítson ki az anyaországgal", továbbá hangsúlyozza, hogy a magyar nemzetpolitikát „Európán keresztül" is lehet erősíteni, nem csak az „EU-val szemben". A párt az unió működésével kapcsolatos, zömmel EU-konstruktív, újító elképzeléseiben elsősorban az integrációs intézmények transzparenciájának növelését és a közvetlen demokrácia erősítését szorgalmazza: „Európa túl messzire került tőlünk. Kezdeményezzük, hogy a nemzeti parlamentek tényleges befolyást szerezzenek az uniós javaslatok vitájában, a Bizottság demokratikus legitimációja növekedjen, az európai döntéshozatal átláthatósága és nyilvánossága javuljon, az európai polgári kezdeményezés szerepe megerősödjön. Azon dolgozunk, hogy az Európai Parlament politikai szerepe megerősödjön az európai döntéshozásban. Javasoljuk az európai népszavazás és a fiatalokat képviselő európai ombudsman intézményének bevezetését. Kezdeményezzük, hogy az európai választásokon induló pártok kampányaikat átlátható kampányszámlákon vezessék. Elvárjuk, hogy európai parlamenti képviselőink aktívan ápolják kapcsolataikat választóikkal, és rendszeresen beszámoljanak tevékenységükről." (8)

A párt programdokumentumai közül ki kell emelnünk Karácsony Gergely, a PM és az MSZP közös miniszterelnök-jelöltjének a 2018-as országgyűlési választásokra „Mindenki számít" címmel készített önálló miniszterelnök-jelölti programját. Ennek „Magyarok Európában és a világban" című fejezete az EU fejlődési irányát illetően is érdemi álláspontokat tartalmaz, alapvetően a PM korábbi dokumentumait is átszövő, az EU átláthatóbb döntéshozatalára és az integráció szociális dimenziójára összpontosító, EU-konstruktív javaslatokkal. A program az unió iránti bizalom utóbbi évtizedben tapasztalt általános csökkenését a szegénység, munkanélküliség, társadalmi kirekesztettség

növekedésének tulajdonítja, amit jelentős részben az uniós intézmények által – szerinte nem átlátható módon – egyes tagállamokra kényszerített államadósság-csökkentő intézkedéscsomagok számlájára ír. A miniszterelnök-jelölt úgy véli, a jövedelem és a vagyon koncentrációja, az oktatásra és az egészségügyre szánt közkiadások csökkenése, a munkaerőpiac deregulációja, az EU-tagországok közti méltánytalan adóverseny következtében Európa igazságtalanabb hely lett, visszaszorult a szolidaritás, miközben az uniós intézmények közvetett vagy gyenge politikai elszámoltathatósága a menekültválság közepette a nacionalista populizmus malmára hatja a vizet.

A miniszterelnök-jelölt szerint e folyamatok visszafordításához elsősorban „az égbekiáltó területi és társadalmi egyenlőtlenségeket kell csökkenteni" uniós eszközökkel. Utóbbi érdekében nemcsak a kohéziós támogatásokat irányítaná át az infrastruktúra helyett az emberi tőke fejlesztésébe, hanem lehetővé tenné, hogy a források egy részéhez az emberek közvetlenül, egyfajta utalványrendszer segítségével férjenek hozzá. (8) A program közös – a termelékenységgel vagy az egy főre jutó GDP-vel indexált – uniós társaságiadó-minimumot, valamint a vagyonadók és a környezetvédelmi adózás közösségi minimumfeltételeinek megállapítását sürgeti. (8) Az EU szociális dimenziójának markáns megerősítését jelenti az a PERC-index szerint EU-optimista javaslat, amely – annak érdekében, hogy a reálbérek növekedése ne maradjon el a termelékenység növekedésétől – „az uniós minimálbér fokozatos, az eltérő árszínvonalakat is tekintetbe vevő bevezetését", távlatilag pedig „az alapjövedelem uniós szintű bevezetését" irányozza elő. (9) Intézményi oldalról a Karácsony-program szorgalmazza, hogy Magyarország csatlakozzon az Európai Ügyészi Hivatalhoz, és hogy a közérdekű bejelentők európai szintű védelmet kapjanak. (8) A miniszterelnök-jelölti program egyik legfajsúlyosabb, EU-optimista intézményi javaslata szerint az integráció további demokratizálása érdekében az uniós döntéshozatalban nagyobb súlyt kell a jövőben kapniuk a közvetlenül választott képviselőknek, az EP-nek – a tagállami kormányokat tömörítő Tanács rovására –, és bővíteni kell a közvetlenül a polgárok által megválasztott uniós vezetők körét. (9)

A Párbeszéd Magyarországért és miniszterelnök-jelöltje elemzési szempontjaink szerint bizonyos keretek között koherens és konzekvens EU-jövőképpel rendelkezik. Ez a közös gazdaságpolitika közös szociálpolitikával való kiegyensúlyozását és az unió demokratizálását helyezi a középpontba, ugyanakkor a pártnak nincs mondanivalója az EU globális szerepéről, ezen belül egyebek között a menekültpolitika közösségi irányáról. A PERC-index alapján pontszámainak átlaga 8,1, ami stabilan az EU-konstruktív (8) kategóriában tartja a PM-et.

A PM PERC-mutatója

A 2014-ben készített PERC–2 tanulmány idején a Párbeszéd Magyarországért (PM) az Együtt párttal szövetségben indult a választásokon, így második tanulmányunk a szövetséget együttesen értékelte. Akkor úgy ítéltük meg, hogy „a duó két tagja nem egészen egyformán viszonyul az európai integráció föderatív továbbfejlesztésének perspektívá-

jához: míg az Együtt 2014 inkább csak az unió gazdaságpolitikájának – már ma is előrehaladott – közösségiesítésére nyitott, addig a Párbeszéd Magyarországért a gazdaságon túli, lényegében társadalompolitikai területek integrációjának mélyítését állítaná a középpontba".

Ma úgy látjuk, hogy az önmagát új zöld, baloldali politikai közösségként azonosító PM-ben az utóbbi években még inkább megerősödött ez a szociális integráció mélyítése mellett különösen elkötelezett irány, kiegészülve a politikai unió felé mutató – az uniós értékközösséget, demokráciát, átláthatóságot, jogbiztonságot, emberi jogokat megerősíteni kívánó – konstruktív javaslatokkal. „Az EU számunkra alapvetően politikai értékközösség, egy lehetőség arra, hogy a nemzeti identitásunk mellett kialakíthassunk egy közös, nemzetek és határok feletti, európai önazonosságot" – fogalmazza meg alapállását a PM. Jóllehet a párt politikusai nemritkán bírálják az EU közpolitikáit és intézményeit rossz vagy kevéssé hatékony döntéseik miatt (országgyűlési képviselőjének megnyilvánulásait pedig releváns uniós mondanivaló hiányban nem tudtuk értékelni), az EU-identitástudat és konstruktív gondolkodásmód végigvonul a PM programjaiban, és vezető arcainak – különösen európai parlamenti képviselőjének és – az MSZP-vel közös – miniszterelnök-jelöltjének szereplésein. Utóbbi, mint programjából kitűnik, koherens EU-jövőképpel rendelkezik, amely a közös gazdaságpolitika közös szociálpolitikával való kiegyensúlyozását és az unió demokratizálását helyezi a középpontba. Mindez összességében azt eredményezi, hogy a 4 évvel ezelőtt helyzethez képest, amikor a PM PERC-indexét az Együtt párttal közös mutatóban fejeztük ki, a párt egy kategóriával feljebb ugrott a PERC-skálán, és egyértelműen az EU-konstruktív (8) mezőbe jutott.

A PM PERC-mutatója	PERC–2*	PERC–3
Alapdokumentumok	7	–
OGY-választási program és más programdokumentumok	8	8
Felszólalások az OGY-ben (plenáris és bizottsági együtt)	7	–
Felszólalások az EP-ben	–	8
Médiaszereplés	7	8
Átlag	7,3	8
Kerekítve	7 (puha-EU pragmatikus)	8 (EU-konstruktív)

*Az Együtt párttal közös értékelés.

EGYÜTT – A KORSZAKVÁLTÓK PÁRTJA

Bevezető

Az Együtt mozgalmat 2012-ben eredetileg három civil szervezet (Milla, Haza és Haladás, Magyar Szolidaritási Mozgalom) hívta életre. A 2013-as párttá alakulást követően létrejött az Együtt 2014–Párbeszéd Magyarországért Választási Szövetség, amely közös programmal indult a 2014-es választásokon, de az az évi önkormányzati kampány során a két párt vezetése szembekerült egymással. 2014 novemberében a két párt együttműködése megszűnt, az Együtt külön folytatta tevékenységét.

Bár 2017 októberében felmerült ugyan, hogy az Együtt és a PM újra közös listán, közös jelöltekkel indul a 2018-as választásokon, a kampány idejére szlogenként a korszakváltást, szabadságot és igazságosságot zászlajára tűző Együtt párt saját listát állított, saját miniszterelnök-jelölttel Szigetvári Viktor, a párt Országos Politikai Tanácsa elnökének személyében. A listavezető Juhász Péter, az Együtt elnöke.

Felszólalások a magyar Országgyűlésben

Az Együtt párt esetében a PERC–3-kutatás Szabó Szabolcs és Szelényi Zsuzsanna felszólalásait értékelte az Országgyűlés 2016–2017. évi plenáris ülésein. Mindketten független képviselőként szerepeltek a jegyzőkönyvekben, mivel az Együtt nem ért el megfelelő számú mandátumot frakció létrehozásához. Szelényi Zsuzsanna megnyilvánulásait csak 2017. június 23-áig vettük figyelembe: a képviselő ezen a napon lemondott az Együtt pártban betöltött elnökségi pozíciójáról és párttagságáról.

Az Országgyűlés plenáris ülésein Szelényi gyakran felszólalt az Európai Unióval kapcsolatban, és következetes EU-barát attitűdöt mutatott. Pártjában képviselte a viszonylag markánsabb, EU-konstruktív álláspontot. Az Országgyűlés 2016. április 27-ei ülésén, a terrorveszélyekről szóló vitán szorgalmazta, hogy Magyarország vegyen részt az európai biztonsági unió létrehozásában, hangsúlyozva, hogy a „nemzeti hatóságoknak meg kell osztaniuk minden információt a terroristagyanús személyekről a Terrorizmus Elleni Küzdelem Európai Központjával". Kiemelte, hogy közös európai stratégia alapján javítani kell az információcsere hatékonyságát a külföldi szolgálatokkal, hozzátéve, hogy a kormánynak mindent meg kellene tennie, hogy képes legyen „összehangolni a munkáját európai és nemzetközi partnereivel". (8)

Az Országgyűlés 2016. május 2-ai ülésén az Európai Uniótól származó forrásokról szóló vitán Szelényi pozitívan értékelte az országba befolyó uniós támogatást: „Az elmúlt hét évben soha nem látott pénztámogatást kapott Magyarország az Európai Uniótól, ami a teljes termelésnek több mint 20 százaléka volt, és ami történelmi távlatokban soha

nem látott pénzösszeg." Az uniós támogatások nélkül nem lett volna képes bármilyen gazdasági fejlődést produkálni Magyarország 2010 óta, mutatott rá. (7) A költségvetésről szóló, 2017. május 17-ei vitán Szelényi ugyancsak az EU-tól származó források pozitív gazdaságfejlesztő hatásairól beszélt, egyúttal szóvá tette, hogy ezeket a forrásokat a kormány nem megfelelő módon költötte el. Úgy vélte, „a költségvetés legnagyobb hibája az, hogy nem tervez a jövővel, és a kormány jövőre már mindent el akar költeni, amit az Európai Uniótól hét évre kapunk". (7) Az Országgyűlés 2016. május 2-ai ülésén javasolta, hogy „Magyarország csatlakozzon az európai ügyészség felállításához", (8) továbbá szorgalmazta, hogy „az orosz és más nemzeti érdeket fenyegető egyéb befolyás elhárítása érdekében Magyarország csatlakozzon a Hibrid Fenyegetéseket Elhárító Európai Központhoz". (8)

Szabó Szabolcs, az Együtt másik képviselője főként az Unió gazdasági előnyeire fókuszált. 2016. szeptember 27-én a közös szabadpiac által teremtett lehetőségeket méltatta. Magyarország uniós tagságát hasznosnak ítélte, ,,mert Magyarország nyitott gazdaság, amely számára fontos a nemzetközi kereskedelem". A képviselő elengedhetetlennek tartotta, hogy szervesen illeszkedjünk a közösségbe, mivel „az Európai Unió a világkereskedelem legfontosabb szereplője". (7) A képviselő érzékelhetően az uniós szakpolitikák tartalmi fejlesztésére koncentrált, s elsősorban az integrációban rejlő lehetőségek teljesebb kiaknázását szorgalmazta. (7) Emellett az uniós jogszabályok betartására hívta fel a figyelmet. Úgy fogalmazott: az Európai Unió érthető és tiszta előírásokat szabott, amelyek mentén közösen élnek az emberek Európában. Ezzel állította szembe a magyar kormány politikáját, amely nem tiszteli az Európai Unió jogi előírásait, és negatívan festi le az európai együttműködést. (7) A menekültek helyzetével foglalkozó vita során, 2017. december 12-én Szabó ismét az együttműködés fontosságára hívta fel a figyelmet. Szerinte „a magyar kormánynak az Európai Unió más tagállamaival együttműködve, az ellenzéket is bevonva kellene funkcionálnia, hogy a dublini egyezményt megreformálhassa". (7)

Összességében az Együtt kis létszámú országgyűlési csapata a vizsgált időszakban a PERC-index *7,4*-es átlaga alapján a markánsan puha EU-pragmatikus kategóriában futott.

Megnyilvánulások a médiában

„Felszólítjuk Orbán Viktort, hogy az Európai Tanács ülésén is a szorosabb integrációt képviselje."

Az Együtt politikusai viszonylag aktívak a médiában: Hajdu Nóra alelnök, Szigetvári Viktor, a párt Politikai Tanácsának elnöke és miniszterelnök-jelöltje, továbbá Szelényi Zsuzsanna képviselő a 2017. júniusi kilépéséig érdemben reagált az EU-val kapcsolatos kérdésekre az írott és az on-line hazai sajtóban.

Az Európai Parlament tétlenségét illető kritika nagy szerepet kapott Hajdu Nórának a Népszabadság 2016. január 6-ai számában megjelent írásában. Az Együtt alelnöke szerint az Európai Néppártnak és az egész Európai Parlamentnek nagy felelőssége van abban, hogy Magyarországon és Lengyelországban súlyosan erodálódtak a demokratikus intézmények: szerinte az EP fellépése kicsinyes pártpolitikai egyezkedések miatt maradt el. Hajdu érvelése alapján az EP képviselői „nem ismerték fel a veszélyt, amely a jogállamiság alapelveinek szétdúlásában, Európa politikai értékeinek meghurcolásában rejlett". (7) A képviselő a kétsebességes Európáról szóló cikkében (2016. február 18.) a változó unión belül a Magyarország előtt álló fontos döntésről írt. Szerinte a következő évek kérdése az, hogy országunk képes lesz-e az Európai Unió magjához felzárkózni. Érvelése szerint a számos krízis miatt az európai közösség nem marad meg a jelenlegi formájában. Új kihívásként a menekültválságot említette, ami Magyarország európai uniós sorsáról is dönthet. Szerinte a „következő két év kérdése az, hogy hazánk a perifériára szorul-e, s nem az, amit Orbán hangoztat, hogy sikerül-e a magyarok biztonságát garantálni". (7)

Hajdu Nóra, Jávor Benedekhez hasonlóan, a paksi bővítés apropóján is kritizálta az Európai Uniót. 2016 novemberében egy sajtótájékoztatóján javasolta az Európai Bizottság elnökének, hogy váljon meg Günther Oettinger uniós biztostól, aki átláthatatlan módon tárgyalt a magyar kormánnyal, a paksi beruházás lobbistájával. Hajdu fontosnak tartja az integrációs status quo megőrzését, (7) a benne rejlő lehetőségek minél teljesebb kiaknázását. Súlyt helyez az uniós jogszabályok betartására; több alkalommal bírálta Orbán Viktor politikáját az Európai Unió menekültekkel foglalkozó megoldásai kapcsán. Az Európai Parlamenttel kapcsolatos megnyilvánulásaiból kiderült, hogy Hajdu fontosnak tartja az európai értékeket és kulturális hagyományokat, híve a globális szinten aktív EU-nak. Megnyilvánulásait a PERC-indexben a puha EU-pragmatikus (7) kategóriába soroljuk.

Szigetvári Viktor, az Együtt Politikai Tanácsának elnöke élesen bírálta az Orbán-kormány által formálisan menekültügyben kiírt, ám szerinte valójában Európa-ellenes népszavazás tervét, és az erősebb európai együttműködés fontosságára hívta fel a figyelmet a Magyar Narancsnak 2016. március 3-án adott interjújában. Rámutatott, hogy ha nem leszünk részesei a szorosabb integrációnak, beláthatatlan időre a perifériára sodródunk, és hangsúlyozta: az Együtt föderálisabb Európát szorgalmaz, amelyben a piaci verseny és a szociális fölzárkóztatás azonos prioritást élvez. (9) A politikus elismeri, hogy az EU-t érintő kritikák valódi problémákat is tartalmaznak, de szerinte a cél egy jobban együttműködő, a periféria szempontjából is választ találó övezet létrehozása. Ugyanakkor maga is bírálta az Európai Unió működését: „Az elmúlt évtized integrációs kudarcainak az az oka, hogy miközben a holland és a német adófizetők feszt finanszírozták a magyar bal- és jobboldali oligarchacsoportok gazdagodását az infrastruktúra-fejlesztéseken keresztül, az EU – kevés kivételtől eltekintve – gyakorlatilag alkalmatlan volt ezek érdemi, törvényes ellenőrzésére. Amikor Európa mellett érvelnék, azt mondanám, hogy az integráció más együttműködési formáit kell megtalálni, és hogy erről meg lehet győzni európai partnereinket is." (8)

A Népszabadság 2016. június 29-ei cikkében jelent meg Szigetvári nyilatkozata a magyar kormány álláspontjáról a további integrációt illetően: „Felszólítjuk Orbán Viktort, hogy az Európai Tanács ülésén is a szorosabb integrációt képviselje." (8) Az Együtt több alkalommal is azt kérte a kormánytól, hogy gyorsítsa fel a tárgyalásokat a szorosabb európai integráció kialakításának lehetőségeiről. Egy, a Népszavában 2016. április 18-án megjelent cikkben az Együtt elnöke élesen bírálta azokat, akik kizárólag a nemzetállamok szintjén akarnak egy globális problémát kezelni. Úgy vélte, „a miniszterelnök tíz pontja nem oldja meg a menekültválságot", és azt javasolta, hogy az Európai Unió inkább „szigorúbb határvédelmet, közös, uniós elbírálási rendszert és közösen kialakított, kvótaalapú elosztási mechanizmust szorgalmazzon". (8) Szigetvári kiterjesztené a Bizottság és az EP hatáskörét, s új szupranacionális intézmények létrehozását is támogatná. Az európai együttműködésnek nem pusztán a gazdasági aspektusait szorgalmazza, hanem további integrációt is üdvözölne. A Magyar Időkben 2016. augusztus 30-án megjelent cikkben a politikus hangsúlyozza: „Elengedhetetlen a közös uniós kül- és biztonságpolitika lényegi továbbfejlesztése, az unió életére súlyosan kiható nemzetközi válságok kezelése, általában véve a nemzetközi biztonság fenntartása, illetve megteremtése érdekében." Ennek megfelelően a párt támogatná egy közös európai hadsereg létrehozását. (8)

Szelényi Zsuzsanna sajtómegnyilatkozásait az Együttből való kiválásáig vizsgáltuk. Szelényi az euró magyarországi bevezetésének elkötelezett támogatójaként ismert, és a Magyar Nemzet 2017. szeptember 13-ai számában is e mellett érvelt. Szerinte a közös valuta ügyében a kormánynak az egész politikai credóját újra kell gondolnia. A képviselő üdvözölte az Európai Bizottság nevében Pierre Moscovici által ismertetett elképzeléseket, amelyek az eurózónát kifejlett gazdasági-pénzügyi unióvá építenék tovább, új, elszámoltatható intézményeket hozva létre. Ez a tervezet közös költségvetést és pénzügyminisztert, európai kötvénykibocsátást, továbbá az államadósságok egy részének megosztását is előirányozza. (8) Szelényi médiamegjelenéseiben szorgalmazza a mihamarabbi euróbevezetést, rámutatva gazdaságon túli aspektusokra is: „Az euró bevezetésének kérdése messze túlmutat a közgazdasági észszerűségeken. Ma ismét az a politika történelmi felelőssége, hogy egy újabb esélyt megragadva az ország felemelkedését tűzze zászlajára. Az eurózóna-csatlakozás kinyilvánítása iránymutatás a politikai cselekvés számára, amely előrelendíti Magyarországot a polgárosodás útján." A politikus továbbá, növelné az EU közös költségvetését új közös politikák támogatása érdekében. (8)

Az Együtt médiaszereplései a 2017 végéig terjedő időszakban egyértelműen EU-barát képet mutattak. A párt politikusai a mainál jóval szorosabb uniós együttműködést is támogatnának, s nem szívesen látnák Magyarországot az integráció perifériáján. Az Együtt médiaszereplései a PERC-skála 7,7 átlaga alapján egyértelműen EU-konstruktív (8) attitűdnek felelnek meg.

2018-as országgyűlési választási program

„A sikeres európai válságkezelés nemzeti érdek."

Már a 2012-ben az Együtt pártot létrehozó három civil szervezet (Milla, Haza és Haladás, Magyar Szolidaritási Mozgalom) által kibocsátott 12 együttműködési alapelv is szorgalmazta „az EU alapértékei melletti határozott kiállást", valamint „az európai integráció további elmélyítését szolgáló külpolitikát, kiszámítható gazdaságpolitikát". A párt által megfogalmazott „Együttműködési megállapodás" döntő fontosságúnak tartotta, hogy „Magyarország helye és jövője az európai érték- és érdekközösségben van". A PERC–2-kutatás is megállapította, hogy az Együtt egy szintre emeli a nemzeti és az európai minőséget: „Előbb vagyunk magyarok és európaiak, mint ilyen vagy olyan világnézetű, politikai meggyőződésű polgárok." A dokumentum hangsúlyozta az európai államok egymásrautaltságát, és Magyarország alapvető nemzeti érdekének ítélte, hogy Európa sikeres legyen, a mélyebb integráció lehetőségére azonban nem tért ki.

A PERC–3 tanulmány által vizsgált legutóbbi két évben az Együtt EU-konstruktív irányban bontotta ki korábbi, unióbarát alapállását. Ezt elsőként – és ez idáig legkidolgozottabb formában – a kormány által az ún. menekültkvóták ellen meghirdetett 2016. őszi népszavazást megelőzően publikált, „Magyar érdekek a változó Európában – Az Együtt javaslata Magyarország Európa-politikájára" című dokumentumban tette meg. Az ötoldalas szöveg kiindulásként leszögezi, hogy az európai integráció válságban van, s a válság olyan kulcsterületeket érint, mint a közös valuta, a kontinensen belüli szabad mozgás, az intézmények és a döntéshozatal legitimitásának meggyengülése, sőt megingott az integráció visszafordíthatatlanságába vetett hit is. A populista pártok és politikusok jelentős részben magát az uniót tartják a válságok okának, állapítja meg az Együtt, amely ezekre a fejleményekre adandó erős válaszként azonos értékrenden nyugvó európai összefogást szorgalmaz. Ennek fő elemei a demokratikus intézmények akadálytalan működése a tagállamokban, az uniós szolidaritás megerősítése, az EU alapszerződési kereteiben lévő lehetőségek legteljesebb kihasználása, az uniós döntéshozatal továbbfejlesztése, valamint az EU átláthatóságának új minősége.

A generálisan integráció-fenntartó, illetve -mélyítő attitűdön belül a PERC-rendszerben értékelhető elemek is megjelennek. „Magyarország jelenlegi kormánya az uniós válságból való kibontakozásnak egyik jelentős akadálya" – jelenti ki a dokumentum, arra utalva, hogy a miniszterelnök az európai integráció gondolata, intézményei és vezetői ellen folytatott hadjárata részeként hirdette meg a „kvótanépszavazást" is. Az érvelést az Együtt odáig viszi, hogy kijelenti: „a sikeres európai válságkezelés nemzeti érdek". Ez a logika, amely a közösségi érdekből vezeti le a nemzeti érdeket (és nem fordítva) egyértelműen föderatív, a PERC-skálán EU-optimista (9) álláspontnak számít. A dokumentum mérlegeli azt az alternatívát is, hogy az integráció megerősítése mellett elkötelezett tagállamok és politikai erők többsebességű EU-t hoznak létre, amelyben Magyarország másod- vagy harmadosztályú taggá válhat. „Magyarország Európa-párti

erőinek mindent meg kell tenniük, hogy ezt megakadályozzák" – jelenti ki a program, amit ugyancsak föderatív, EU-optimista (9) attitűdnek értékelünk.

Az Együtt az unió válságának megoldását a politikai kohézió új minőségében, már középtávon a politikai integráció létrehozásában látja. (9) Rövid távon Európa-politikájának súlyponti területei között a társadalmi egyenlőtlenségek közösségi szintű csökkentését jelöli meg első helyen, aminek fő eszközét olyan egyenlőtlenségcsökkentő programok adnák, amelyek „kidolgozását, megvalósítását és felügyeletét nem a tagállamokra, illetve azok kormányaira, hanem az Európai Unió intézményrendszerére kell bízni". Az uniós intézmények és az uniós polgárok közötti direkt kapcsolat létrehozásának igénye erősen föderatív, EU-optimista (9) javaslat. A további konkrét javaslatok közé tartozik az önálló nyomozati jogkörrel rendelkező közösségi ügyészség létrehozása az uniós források elköltésének hatékony felügyeletére, (8) a migrációs válság kapcsán a szolidaritáson alapuló, egységes elvek szerint működő intézmények, valamint a közös határőrizet, (8) gazdasági téren a stabilitási és növekedési paktum normatív erejének érvényesítése, tényleges betartása, (7) erősebb közösségi politikák a környezetvédelemben és az energiapolitikában. (7) A program markáns, a politikai unió tartalmát megadó egyik eleme a közösségi jogot súlyosan sértő tagállamok elleni fellépés igénye: „intézményi garanciákat és érdemi szankciólehetőségeket kell teremteni a közösségi szabályokat, különösen a szabadság és demokrácia, illetve a jogállamiság szabályait megsértő tagországokkal szemben. Ezt ki kell emelni a pártpolitikai egyeztetési térből és bírósági, igazságszolgáltatási keretbe szükséges helyezni" – fogalmaz az Együtt, (9) amely tavalyi dokumentumában célként tűzi ki az eddiginél sokkal hatékonyabb uniós kül- és biztonságpolitika megteremtését is. (8)

A 2018-as országgyűlési választásokra kibocsátott Együtt-program az Európai Uniót illetően szűkszavúbb, de tükrözi a párt korábbi elveit. Az Együtt ezúttal is megerősíti, hogy az EU-tagállamok korábbiaknál szorosabb együttműködését magyar nemzeti érdeknek tekinti. Új követelményként jelenik meg az EU Alapjogi Chartájának megerősítése, olyan mechanizmusok kialakítása, amelyek lehetővé teszik a demokratikus intézmények hatékony monitorozását, a közös európai értékek betartását. (8) A párt ezúttal is uniós intézményi garanciákat és szankciólehetőséget sürget a szabadság, a demokrácia és a jogállamiság szabályait megsértő tagországokkal szemben. (8) Míg az egy évvel korábbi program csak szorgalmazta az európai ügyészség életre hívását, a mostani már Magyarország csatlakozását is kilátásba helyezi az időközben megalakult közösségi intézményhez. (8) A program csak megismétli a közös uniós kül- és biztonságpolitika továbbfejlesztésére vonatkozó javaslatot, de az elképzelést nem fejti ki bővebben. Hasonlóképpen, részletek nélkül leszögezi, hogy támogatja a közvetlen állampolgári részvétel megerősítését, az európai polgári kezdeményezés „és más mechanizmusok formájában". (7)

Az Együtt fentiekben elemzett két, programjellegű dokumentuma nem csupán tovább hitelesítette a párt korábbi, az uniós értékek és az integráció kiterjesztése mellett egyértelműen elkötelezett arculatát, hanem álláspontját jóval konkrétabbá, részletesebbé, kiérleltebbé is tette. A PERC-skálán több esetben is a közel legmagasabb pontszá-

mokkal honorált, föderatív javaslatok értékét növelte a szakmailag korrekt, koherens megközelítés. Az Együtt-programok összesített pontátlaga 8,1, tehát a párt ezen a téren az EU-konstruktív (8) PERC-kategóriába sorolható.

Az Együtt PERC-mutatója

A 2014-ben készített PERC–2 tanulmány idején az Együtt a Párbeszéd Magyarországért (PM) párttal szövetségben indult a választásokon, így második tanulmányunk a szövetséget együttesen értékelte. Akkor úgy ítéltük meg, hogy „a duó két tagja nem egészen egyformán viszonyul az európai integráció föderatív továbbfejlesztésének perspektívájához: míg az Együtt 2014 inkább csak az unió gazdaságpolitikájának – már ma is előrehaladott –közösségiesítésére nyitott, addig a Párbeszéd Magyarországért a gazdaságon túli, lényegében társadalompolitikai területek integrációjának mélyítését állítaná középpontba". Összességében pedig úgy láttuk, hogy bár ezek a belső tartalmi különbségek nem kerülnek ellentmondásba, inkább kiegészítik egymást a pártszövetség integrációs vízióját illetően, a föderatív előrelépés igényét, kivált a nyilvánosság előtt, meglehetősen óvatosan kezelte a két párt, így a PERC–2-ben végül is a puha EU-pragmatikus (7) kategóriába soroltuk őket.

Mivel a PERC–3 idejére a pártszövetség felbomlott, ezúttal az Együttet külön vizsgáltuk. (Ez utóbbi következtében ugyanakkor a 2014-ben az Együtt–PM közös listáján, de a Párbeszéd politikusaként európai parlamenti mandátumot nyert képviselő, Jávor Benedek EP-beli szereplését tanulmányunk a PM-ről szóló fejezetben értékeli.) Elemzésünk azt mutatta, hogy a párt időközben konstruktív irányban bontotta ki korábbi, eleve megkérdőjelezhetetlenül unióbarát álláspontját, sőt ezt még konkrétabbá, részletesebbé, kiérleltebbé tette, immár nem riadva vissza sem az unió szociális dimenziójának mélyítésétől, sem a politikai unió irányába vivő konkrét javaslatoktól.

Az Együtt politikusai mind az Országgyűlésben, mind a médiában, mind pedig programdokumentumaikban hangsúlyozzák, hogy a mainál jóval szorosabb uniós együttműködést szorgalmaznak, mindenképpen elkerülve, hogy Magyarország az EU perifériájára szoruljon. A megnyilvánulásokból egyértelműen kiolvasható, hogy a párt támogatja az Európai Bizottság és az Európai Parlament hatásköreinek kiterjesztését, sőt új szupranacionális intézmények létrehozását az EU stabilitását megingató válságok megoldása érdekében. Ennek a korábbihoz képest következetesebb, átfogóbb, némileg radikálisabb és a nyilvánosság előtt is képviselt álláspontnak köszönhetően az Együtt PERC-mutatója a megelőzőhöz képest egy kategóriát ugorva EU-konstruktív (8) minősítést ért el.

Az Együtt PERC-mutatója	PERC–2*	PERC–3
Alapdokumentumok	7	–
OGY-választási program és más programdokumentumok	8	8
Felszólalások az OGY-ben (plenáris és bizottsági együtt)	7	7
Médiaszereplés	7	8
Átlag	**7,3**	**7,7**
Kerekítve	**7 (puha EU-pragmatikus)**	**8 (EU-konstruktív)**

*A Párbeszéd Magyarországért párttal közös értékelés.

LEHET MÁS A POLITIKA (LMP)

Bevezető

A 2009-ben alakult, önmagát radikális demokrata ökopolitikai pártként meghatározó Lehet Más a Politika (LMP) a 2010. évi országgyűlési választásokon került be először a magyar törvényhozásba, ahol 7,5 százalékos választási eredményével az akkori 386-ból 16 mandátumhoz jutott , 2013-ban azonban 8 képviselő – Párbeszéd Magyarországért (PM) néven új pártot alapítva – kivált a frakcióból. A zöldpárt a következő, 2014-es választásokon szerzett 5,38 százalékos támogatottságával a kormánypártok által időközben végrehajtott törvénymódosítás révén 199 fősre csökkentett Országgyűlésben 5 helyhez jutott. Ugyanebben az évben – az Európai Zöld Párthoz már röviddel megalakulását követően csatlakozott – LMP egy képviselővel bekerült az Európai Parlamentbe is, ahol a listavezető Meszerics Tamás az EP zöld frakciójának lett a tagja.

A párt 2013 márciusában választotta társelnökévé – akkor még a 2016-ban pártbeli funkcióiról és képviselői mandátumáról is lemondott Schiffer Andrással együtt – Szél Bernadettet, akit az LMP 2017. szeptemberi kongresszusa már miniszterelnök-jelöltként nevezett meg. Az LMP a 2018-as választást megelőző két évben változatlanul politikájának középpontjába állította a környezetvédelem – ezen belül különösen a kormány által kibővíteni tervezett paksi atomerőmű – , valamint a társadalmi igazságosság kérdését, háttérbe szorult ugyanakkor a korábban, különösen Schiffer András által képviselt globalizáció- és EU-kritika, előtérbe került viszont a 2016-ban társelnökké választott Hadházy Ákos által intenzíven képviselt korrupcióellenes küzdelem. 2017 decemberében az LMP választási szövetségre lépett az akkor még csak fél éve bejegyzett, liberális-konzervatív pártnak számító Új Kezdettel, a 2018-as országgyűlési választási programot a két párt már közösen jegyezte.

Felszólalások az Európai Parlamentben

„Az emberi jogok tiszteletben tartását és a demokráciát kell az uniós stratégia központjába állítani."

A Lehet Más a Politika a 2014-es európai parlamenti választásokon jutott be első alkalommal az Európai Parlamentbe, ahol egy mandátumot szerzett. A képviselői helyért a párt az eredeti szakmája szerint történész Meszerics Tamást indította, aki az EP zöld frakciójához csatlakozott. Meszerics a kutatásunk által vizsgált két évben a magyar képviselőcsoport közepesen aktív tagja volt. Tevékenységét elsősorban a külpolitikai, másodsorban szociálpolitikai területre koncentrálta, ahol az EP jogalkotási lehetőségei viszonylag korlátozottabbak, viszont (a szavazásokban való részvételtől eltekintve) job-

bára távol tartotta magát a frakció központi témájának számító környezetvédelmi ügyektől, amelyeket illetően viszont az európai törvényhozás hatásköre igen széles.

E keretek között az LMP EP-képviselője jellemzően határozott integrációbarát álláspontról tett tanúbizonyságot. 2016 eleje és 2017 vége között a nevéhez közvetlenül 3 parlamenti jelentés volt köthető. A szegénység elleni küzdelem és a rezsiköltségek kapcsolatával foglalkozó 2016. februári, parlamenti állásfoglalást kezdeményező indítványa a szociális és munkajogok uniós szintű továbbfejlesztésére hívta fel mind a tagállamokat, mind az Európai Bizottságot, sőt szociális téren az integráció következő szintjeként a minimumjövedelmekre vonatkozó közösségi keret megalkotását jelölte meg, ami a PERC kategóriarendszerében egyértelműen EU-optimistának minősíthető. (9) 2016 márciusában Meszerics az EU Közép-Ázsiára vonatkozó stratégiájáról kezdeményezett EP-állásfoglalást, aminek kapcsán határozottan kiállt amellett, hogy az unió érvényesítse az emberi jogokra, a demokráciára, illetve a jogállamra vonatkozó uniós értékeket a szóban forgó országokkal való kapcsolatépítés során, továbbá felszólította a tagállamokat arra, hogy ne folytassanak az emberi jogi feltételrendszert gyengítő kétoldalú tárgyalásokat ezzel a régióval, és sürgette, hogy az EU Tanácsa dolgozzon ki megfelelő mérőrendszert az uniós értékek betartásának figyelemmel kísérésére az érintett országokban. Ezek a követelések nemcsak a valóban egységes külpolitika irányába mutatnak, hanem megvalósulásuk nagyban elősegítené a demokráciával, jogállamisággal kapcsolatos közösségi kritériumok egységes értelmezését – következésképp a számonkérést is – magán az EU-n belül, ezért egyértelműen az EU-konstruktív kategóriába tartoznak. (8) Meszerics harmadik, 2017. júniusi jelentése az EB-nek az európai háztartás-statisztika további egységesítéséről szóló rendelettervezetével foglalkozott. A képviselő módosítási javaslatai többnyire a szociális és emberi jogok szempontjából fontos statisztikai adatok egységesítésére helyezték a hangsúlyt, amit ugyancsak EU-konstruktív álláspontnak tekintünk. (8)

Meszerics árnyékelőadóként is számos EP-jelentést jegyzett, amelyek többsége az EU és harmadik országok közötti kapcsolatokat értékelte. Ebben a minőségében két fontos jelentést emelünk ki: az egyik 2016 decemberében a szociális jogok európai pillérét illetően javasolt óvatos közösségi előrelépéseket – az unió támogassa a tagországok felfelé irányuló szociális konvergenciáját a globalizáció kihívásai közepette –, ezt puha EU-pragmatikusnak értékeljük. (7) Ugyanebbe a kategóriába soroltuk a 2017. februárban beterjesztett, az LMP képviselője által is jegyzett, a közös biztonsági és védelmi politika lehetőségeit taglaló jelentést, mivel a dokumentum ezen a fronton elsősorban a tagállamok együttműködésére helyezi a hangsúlyt, nem lépve érdemben előre a közösségi intézmények kompetenciáját illetően. (7)

Figyelemre méltó, hogy amikor Meszerics kizárólag a saját nevében beszél(het), akkor szinte mindig a PERC-skálán magasan jegyzett álláspontokat fogalmaz meg, ha időnként más-más indíttatásból is. Az EP-beli plenáris viták során a vizsgált időszakban számos alkalommal kül- és védelmi politikai témákban szólalt fel, amelyekben jellemzően több közösségiesítést szorgalmazott. Az Európai Védelmi Ügynökség létrehozását pl.

csak akkor támogatná, ha az intézmény az EP ellenőrzése alá kerülne. (9) Sürgette, hogy az EU külügyi szolgálata égisze alatt a tagállamok integrálják harmadik országokbeli konzuli szolgáltatásaikat, (8) a fejlődő országok tekintetében pedig integrálják fejlesztéspolitikájukat. (9) A képviselő érzékelhetően az EU-bővítés elkötelezett híve, ez kitűnt például az Albániával, Macedóniával, Szerbiával, a Nyugat-Balkán egészével kapcsolatos plenáris felszólalásaiból. (8) Meszerics több ízben kiemelkedően föderális véleményt fogalmazott meg szociális területen is: kiállt például a tagállami munkaerőpiacok további integrációja mellett, (8) és különösen – mint 2016. júliusi és 2017. januári felszólalásaiból kiderült – a szociális jogok európai szintű egységesítéséért, a szociális unióért. (9) Az LMP egyszemélyes EP-képviselőcsoportjának átlagos PERC-mutatója a vizsgált két évben a fentiek alapján 8,2 volt, ami azt jelenti, hogy Meszerics Tamás ez idő alatt pártja EU-konstruktív arcát mutatta meg az uniós törvényhozásban. (8)

Felszólalások az Országgyűlésben

„Az EU hatékony és részletes stratégiát fogadjon el az orosz információs hadviseléssel szemben."

Az a tény, hogy az LMP induló, 2010-es 16 fős országgyűlési frakciója – az időközbeni pártszakadás, majd az Országgyűlés létszámának megfelezése következtében – mára mindössze 5 főre olvadt, erősen rányomta a bélyegét a pártnak a PERC-kutatás által értékelhető teljesítményére. 2014-től az LMP például már nem delegált tagot a parlament európai ügyekkel foglalkozó szakbizottságába, ahol viszonylag a legnagyobb tere van a lényeges uniós kérdések érdemi megtárgyalásának, a pártálláspontok szakmailag is releváns kifejtésének. Kutatásunk ezért a most elemzett 2016–2017-es években ebben a szakbizottságban mindössze 3 olyan alkalmat talált, amikor LMP-s képviselő hallatta a hangját, s ezek mind ugyanazon témát feszegették.

Schiffer András, aki 2016 közepéig a párt társelnöke és országgyűlési frakcióvezetője volt, az év márciusában határozati javaslatot nyújtott be az Országgyűlésnek arról, hogy a plénum mondja ki: az Európai Unió és harmadik országok közötti szabadkereskedelmi megállapodások csak akkor léphetnek érvénybe, ha nemcsak az Európai Parlament, hanem az EU valamennyi tagállamának nemzeti parlamentjei ratifikálják azokat. A felvetés nemcsak a küszöbönálló EU–Kanada-egyezményt (CETA) érintette, hanem az előterjesztő elképzelése szerint a még tárgyalás alatt álló EU–USA közti hasonló megállapodást (TTIP) is. A határozati javaslatot napirendjére tűző EU-ügyi szakbizottságban Schiffer 2016 áprilisában alapvetően azzal indokolta követelését, hogy az EU és harmadik országok közti szabadkereskedelmi megállapodások megtárgyalására felhatalmazott Európai Bizottság különféle tőkés, illetve multinacionális lobbik foglya, aminek következtében pl. a CETA-szerződés „hadüzenet Európa élelmiszer-biztonságá-

nak, Európa közegészségügyi, környezetvédelmi szabályainak", s ezen belül konkrétan veszélyezteti a (GMO-mentes) magyar agrárium érdekeit. A PERC-kutatásnak nem feladata, hogy megítélje, ezek az állítások mennyire igazak. E nélkül is kimondható viszont, hogy szempontrendszerünkben a nemzeti parlamentek általi ratifikáció igénye EU-peszszimista (5) álláspont, mivel megkérdőjelezi, hogy az egyezmény(ek) uniós szintű ratifikációjára felhatalmazott Európai Parlament kellően meg tudja védeni az európai, köztük a magyar állampolgárok érdekeit, és ezért az országgyűlési ratifikációba csomagolt nemzeti vétó eszközéhez folyamodna ebben az ügyben.

2010 májusában az Országgyűlés EU-ügyi Bizottsága ismét tárgyalta a Schiffer-javaslatot, ekkor – egy fideszes módosító kapcsán – felmerült, hogy a kormány forduljon az Európai Bírósághoz annak tisztázása érdekében, hogy az EU és harmadik országok közötti szabadkereskedelmi egyezmények teljes egészében megfelelnek-e az európai jognak. Az LMP akkori frakcióvezetője ezt azonban nem támogatta, mondván „nekem vannak némi kétségeim az európai bírósági eljárás kimenetelét illetően", és megismételte a tagállami ratifikációval kapcsolatos követelését. A PERC-rendszerben ez a logika az előbbinél eggyel alacsonyabb, puha EU-szkeptikusnak (4) minősül, mert egy EU-n belüli, esetleges hatásköri, jogi dilemma feloldását illetően az uniós bíróság ítéletével szemben a „nemzeti ellenállás" eszközét vetné be. A CETA témája 2016 novemberében is előkerült az EU-ügyi Bizottságban, mivel az LMP újabb határozati javaslatot nyújtott be: ebben az Országgyűlés kötelezte volna a kormányt annak kezdeményezésére, hogy az Európai Bíróság vizsgálja meg a CETA legtöbbet vitatott elemét, vagyis azt, hogy a megállapodás vitarendezési eljárása mennyire van összhangban az uniós alapszerződéssel. Ekkor már Schmuck Erzsébet frakcióvezető-helyettes képviselte az LMP-t a bizottsági vitában. Bár tudható volt, hogy az Európai Parlament már vizsgálta az LMP által felvetett problémát, és ezen a címen nem emelt kifogást a CETA ellen, a képviselő álláspontját mégis magasabbra – EU-pragmatikusra (6) – értékeljük, mint Schifferét, mert az uniós kompetenciákat érintő kérdésben egy másik – erre hivatott – integrációs intézmény (az Európai Bíróság) iránti bizalmat tükrözi, a nemzeti keretek mögé való visszahúzódással szemben.

A zöldpárt – kutatásunk számára érdekes – országgyűlési megnyilvánulásainak zöme a plenáris üléseken hangzott el. 2016 első felében ennek tematikáját is Schiffer András határozta meg. A volt frakcióvezető utolsó felszólalásainak egyikében arról a fideszes javaslatról fejtette ki a véleményét, amely (a nemzeti szuverenitás esetleges megsértésére figyelmeztető) ún. „sárga lapot" kívánt küldeni az Európai Bizottságnak a 2016 tavaszán beterjesztett, menekültügyi vészhelyzet esetén életbe léptetni kívánt, tagállamok közötti tehermegosztásról szóló tervezet miatt. Hozzászólásában az LMP-s képviselő úgy vélte, hogy a menekültválságot kizárólag közös európai fellépéssel lehet megoldani, elismerte, hogy az EU jelenlegi szabályai nem alkalmasak ennek a válságnak a kezelésére, s hogy a háborús és klímamenekülteknek joguk van a védelemre, hozzátéve, hogy a menekültek között vannak gazdasági bevándorlók is. Schiffer kifejezetten hangsúlyozta, hogy „amikor közös európai megoldásról beszélünk, valóban szükség van azokra az elemekre, ame-

lyeket egyébként a bizottsági javaslat tartalmaz", és figyelmeztetett rá, hogy „nem lehet a kvótakérdésből hitbéli kérdést csinálni". Ezzel együtt mégis támogatta a „sárga lap" elküldését az EB-nek, arra hivatkozva, hogy a közös európai megoldás nem születhet meg a nemzetállami parlamentek ratifikációja nélkül. A PERC-mutató szerint ez esetben is ugyanaz a helyzet, mint a CETA-ügyben volt: bár az LMP elvileg az „összeurópai" megoldás mellett tette le a voksát, a gyakorlatban az új uniós migrációs politika kialakításakor a nemzeti vétóhoz való visszatérést szorgalmazta (a tagállami ratifikáció előírása ugyanis helyettesítené a kormányzati vétót azokban az esetekben, amikor a Lisszaboni Szerződés szerint a Tanácsban minősített többséggel lehet elfogadni egy közösségi törvénytervezetet). Ez az álláspont következésképpen EU-pesszimista. (5)

2016 közepétől Szél Bernadett és Hadházy Ákos, az LMP két új társelnöke vezetése alatt a zöldpárt országgyűlési megnyilvánulásainak súlypontja számottevően megváltozott. A társelnökök a PERC-tanulmány szempontjából fontos ügybe „álltak bele": az EU-tagállam Magyarországon tapasztalható orosz befolyásszerzés elleni küzdelembe. Kutatásunkban ez azért is érdemel kiemelt figyelmet, mert ekkor már EU-szerte a politikai diskurzus középpontjában álltak a Moszkva globális terjeszkedésével kapcsolatos biztonságpolitikai aggodalmak, aminek visszaszorítására több közösségi kezdeményezésre is sor került. Az LMP már 2016 novemberében határozati javaslatot nyújtott be az Országgyűléshez „az orosz befolyásszerzés nemzetbiztonsági vonatkozásait vizsgáló eseti bizottság létrehozásáról, majd a következő év márciusában megismételte azt. 2017 márciusában Szél Bernadett, az új frakcióvezető kérdést intézett Szijjártó Péter külgazdasági és külügyminiszterhez „Végül a déli gázkorridor is orosz érdekeket szolgál majd?" címmel, felszólalásában pedig ezt egyebek között azzal indokolta, hogy a projekt „az EU-t még a jelenleginél is jobban kiszolgáltatná Oroszországnak egyes üzleti érdekek mentén". 2016. áprilisi, napirend előtti felszólalásában Szél ezt azzal toldotta meg, hogy „ma nem Brüsszel, Washington és Berlin veszélyezteti az ország függetlenségét, ahogy azt a miniszterelnök szokta mondani, hanem Moszkva". Ezeket az uniós status quót megóvni kívánó megnyilvánulásokat puha EU-pragmatikusnak (7) értékeljük.

A rá következő hónapban Szél újabb országgyűlési határozatot követelt „A nyugati demokráciák ellen irányuló orosz dezinformációs tevékenységről" címmel. Ennek indoklásában felhívta a figyelmet arra, hogy az orosz propaganda, a dezinformációs kampányok, illetve az Európa-ellenes politikai erőknek nyújtott folyamatos támogatás mind aláássák a közös Európa projektjét, üdvözölte az Európai Külügyi Szolgálat által létrehozott East StratCom nevű kezdeményezést, és sürgette, hogy az EU hatékony és részletes stratégiát fogadjon el az orosz információs hadviseléssel szemben. Az EU biztonságpolitikai érdekeinek védelmében szorgalmazott, előremutató LMP-javaslatot EU-konstruktív (8) pontszámmal értékeljük. Májusban Szél Bernadett az iráni–magyar kapcsolatok jellegét firtató kérdést tett fel a külügyminiszternek, interpellációjából pedig az derült ki, hogy az LMP moszkvai befolyást lát a kialakulóban lévő magyar–iráni nukleáris együttműködés mögött is. (7)

Az LMP-nek az orosz befolyás elleni harcában fontos tényező volt a Roszatom által építendő új, Paks II. atomerőmű folyamatos és erőteljes kritikája. 2017 áprilisában Szél Bernadett nem kevesebb, mint 100 kérdést intézett Lázár János Miniszterelnökséget vezető miniszterhez, amelyben különféle okokból támadta a beruházást, májusban pedig a Süli Jánoshoz, a projektért felelős tárca nélküli miniszterhez intézett kérdésben kifejezetten arra utalt, hogy a Paks II.-höz felvett orosz kölcsön az orosz politikai beavatkozás veszélyét hordozza magában. Ez az aggodalom közvetve ugyancsak az EU biztonságpolitikáját érinti, és szintén puha EU-pragmatikus álláspont. (7)

Mindenképpen említésre méltó a frakcióvezető 2017. márciusi országgyűlési határozati javaslata, amely a Római Szerződés elfogadásának 60. évfordulójáról való megemlékezésre hívta fel a magyar törvényhozást. Ebben az LMP vezetője egyaránt megfogalmaz az integráció további mélyítésére és annak megállítására, illetve bizonyos visszafordítására vonatkozó elemeket. Míg egyfelől kifejezi meggyőződését, hogy „az Európai Unió alapvető érdekeivel összhangban áll, hogy az integrációs folyamat tovább haladjon", másfelől visszatér a zöldpárt egyik korábbi, integrációellenes, jogfosztó ötletéhez, megismételve a javaslatot, miszerint „nem lehet a szabad tőkeáramlás tárgya az Európa-szerte helyi közösségek ezreinek megélhetést biztosító termőföld". (Ezt a követelést a PERC–2 tanulmány részletesen elemezte.) A határozati javaslat egyfelől erőteljesen kiáll az EU nyugat-balkáni bővítéséért, ezt azonban azzal egészíti ki, hogy erről az ambícióról „akkor sem mondunk le, ha az olyan célkitűzések teljesülését szorítja háttérbe, mint a monetáris unió kiterjesztése az integrációban részt vevő tagállamok összességére". A belső ellentmondásokat is tartalmazó Szél-dokumentumot összességében szintén puha EU-pragmatikusnak (7) minősítjük.

A PERC-elemzés tematikáját illetően az LMP-fejezeten belül speciális helyet foglal el Hadházy Ákos, a párt másik társelnöke. Politikusi tevékenységét Hadházy szinte 100 százalékban a magyarországi korrupciós jelenségek feltárására összpontosította, ezen belül különös figyelmet szentelt az európai uniós támogatások kormányzati pályáztatása, elbírálása, üzleti felhasználása során észlelt visszásságoknak, és a konkrét ügyekkel kapcsolatban többtucatnyi felszólalást tett az Országgyűlésben. Ezek a megnyilvánulások közvetlenül nem értékelhetőek a kevesebb vagy több integráció skálán, közvetve ugyanakkor az EU pénzügyi érdekeinek védelmét is szolgálják, ezért a PERC-index alapján puha EU-pragmatikus minősítéssel honorálhatóak. (7) Schmuck Erzsébettől két értékelhető megnyilvánulást találtunk: az egyik, az LMP „orosz vonalát" követve, a külügyminiszternek 2017 júniusában feltett kérdés Szijjártó Péter minszki útjával kapcsolatban. A képviselő felidézte, hogy az Európai Tanács az év februárjában meghosszabbította szankcióit „Európa utolsó diktatúrájával" szemben, és egyebek között azt kérdezte a minisztertől: felhívta-e a belarusz kormány figyelmét a jogállami értékek és alapvető emberi jogok tiszteletben tartására. A közösségi külpolitikai álláspont érvényesítésére felszólító szöveg puha EU-pragmatikusnak számít. (7) Schmuck másik felszólalását az LMP által kezdeményezett, az európai uniós támogatások felhasználásával kapcsolatos országgyűlési vitanap vezérszónokaként mondta el. Egyebek között rámutatott,

hogy „tulajdonképpen német, holland, dán vagy angol adófizetők támogatásáról van szó, és Magyarország pénzügyi értelemben nagyon erős nettó haszonélvezője az európai uniós tagságnak". Ezzel összefüggésben bírálta a kormány „brüsszelezését", az EU „démonizálását", mert „ezt a kapcsolatot akarja szétszaggatni, és úgy feltüntetni, mintha az Orbán-kormány adná a pénzt az egyes projektekre". Az uniós kohéziónak a felszólalásból kitetsző védelmét puha EU-pragmatikus álláspontnak tekintjük, (7) miként Ikotity Istvánnak azt a 2017. novemberi felszólalását is, amelyben emlékeztette a kormánypártokat arra, hogy „az Európai Unió jogának elsőbbsége van a tagállamok nemzeti jogszabályaival szemben". Végül említésre méltó egy napirend előtti felszólalás is, amely Demeter Mártától hangzott el. A biztonságpolitikai témákra szakosodott képviselő, aki korábban az MSZP frakciójának volt a tagja, és az LMP-hez 2017 szeptemberében csatlakozott, tavaly novemberben szintén számon kérte a kormányon, hogy nem tesz meg mindent a Magyarországon érzékelhető orosz befolyásszerzési törekvések ellen. A fentiekhez hasonlóan a PERC-index ezt is puha EU-pragmatikusnak (7) minősíti.

A magyar törvényhozás létszámában és összetételében bekövetkezett változásoknak tulajdonítható, hogy a tavaly decemberben zárult két országgyűlési év alatt a PERC-kutatás összességében kevesebb mint fele annyi, uniós összefüggésben értékelhető megnyilvánulást talált az LMP-től, mint a PERC–2-kutatás során. A felszólalások tartalma és iránya ugyanakkor érdemben változott, különösen a pártvezetés 2016. közepi megújulását követően: halkult a korábbi, EU-szkeptikusba hajló hangvétel, és megizmosodott az EU értékeinek és érdekeinek védelme. A most értékelt 13 megnyilvánulás átlagos PERC-indexe 6,5, aminek köszönhetően a zöldpárt a négy évvel ezelőttihez képest skálánkon egy fokozattal feljebb, a puha EU-pragmatikus (7) kategóriába lépett.

Megnyilvánulások a médiában

„Kőkemény munka menne egy egységes menekültügyi eljárás kialakításáért."

A jelenlegi kutatásunk által áttekintett két évben az írott sajtóban az előző PERC-tanulmányhoz képest is kevesebb EU-központú LMP-megnyilvánulást találtunk. Ennek okát – részben legalábbis – feltehetőleg a korábbinál is erősebb belpolitikai fókuszú hazai média érdeklődésének hiányában kereshetjük, de számíthatott az is, hogy a zöldpártot korábban vezető, erősen globalizációkritikus és sok tekintetben EU-szkeptikus Schiffer András háttérbe vonult. Integrációs ügyekben ugyanakkor még a korábbinál is erősebben koncentrálódtak a megnyilvánulások a párt új társelnök-frakcióvezetője, Szél Bernadett személyére.

Szél 2016 nyarán – egyedüli ellenzéki politikusként – részt vett a Bálványosi Nyári Szabadegyetem („Tusványos") egyik programján. A Magyar Hírlap utóbb egy interjú-

ban feszegette az ott elhangzottakat, főként azt, hogy valójában mi is a politikus álláspontja a „kötelező betelepítési kvótával" kapcsolatban (a félreérthető kifejezést a kormány és a jobboldali sajtó alkalmazza a menekültkérelmek elbírálásának szétosztására vonatkozó EU-szabályokra, illetve tervezetekre). A beszélgetésben Szél ellentmondásosan és némileg homályosan nyilatkozott: egyfelől kijelentette, hogy „a migráció kérdése mindig is nemzeti hatáskörben volt az Európai Unióban, és ott is kell maradnia", ám néhány mondattal később már arra utalt, hogy a migráció problémáját illetően „csak közös európai megoldás lehetséges". A politikus itt nem tesz különbséget a migráció egyes formái – pl. a gazdasági bevándorlás és a menekültügy – között, holott ezekre jelenleg is eltérő nemzetközi, illetve uniós szabályok vonatkoznak, és az EU-ban elfogadott, illetve napirenden lévő közösségi szabályok kizárólag a menedékkérőket érintik. A fogalmi keveredésből kifolyólag sem világos, hogy az interjúalany a migráció szabályozásának mely formáját tartaná továbbra is nemzeti hatáskörben, illetve mely területeken – és hogyan – képzel inkább „európai megoldást". Az interjúnak ezt az üzenetét a PERC-indexben összességében EU-pragmatikus (6) kategóriába soroljuk.

2017 áprilisában a Magyar Narancs közölt hosszabb interjút Szél Bernadett-tel, amelyben közvetlenül az európai integráció nem került szóba, az „orosz befolyás" viszont igen. Ezzel kapcsolatban az LMP frakcióvezetője leszögezte, hogy szerinte ez a kérdés „ott van az ország legfontosabb problémái között", magyarázatként pedig a paksi atomerőmű bővítését, a Közép-európai Egyetem és a civil szervezetek működését korlátozó kormányzati lépéseket említette. „Ha az a kérdés, hogy Brüsszel vagy Moszkva, arra pedig azt mondom, hogy nem ez a kérdés. Hanem az, hogy Magyarország vagy Moszkva" – fejtette ki credóját Szél. Ezt az attitűdöt a korábbi hasonló jellegű megnyilvánulásokkal megegyezően puha EU-pragmatikusnak (7) értékeljük.

Végül még két, 2017 szeptemberében megjelent Szél-interjút tudunk „megmérni". Amikor a Vasárnapi Hírek az LMP kormányfőjelöltjétől fő programpontjait tudakolta, külpolitikai elképzeléseiről szólva Szél Bernadett elutasította az Orbán-kormány által az Európai Unióval szemben folytatott „retorikai harcot", a menedékkérők ellen felállított déli határkerítéssel kapcsolatban pedig így fogalmazott: „A kerítés olvasata is teljesen más, ha az ember normális stílusban mindent megpróbál, és aztán az unióval együttműködésben épít egy határvédelmi rendszert." Ez a kooperatív attitűd a PERC-skálán puha EU-pragmatikusnak minősül. (7) Az LMP-elnök ehhez képest radikálisabban fogalmazott azonban egy Magyar Nemzet-interjúban. A lapnak a határkerítés esetleges megtartására vonatkozó kérdésére ugyanis azt a választ adta: „A kerítést nem bontanánk le, de azonnal elkezdenénk egy olyan rendszert működtetni, amely a megoldáskeresésről szól, és nem az ellenségképzésről. Kőkemény munka menne egy egységes menekültügyi eljárás kialakításáért." Ez a választási programmal kohézióban lévő, EU-konstruktív (8) kijelentés az integrációmélyítést érintő LMP-gondolkodás fejlődésére utal, és – jóllehet az értékelhető idézetek száma igen alacsony – lehetővé teszi, hogy az LMP médiamegnyilvánulásai az adott időszakban összességében a puha EU-pragmatikus (7) PERC-kategóriába kerülhessenek.

2018-as országgyűlési választási program

„A tagállamok egységes elvek alapján fogadják el vagy utasítsák vissza a menekültkérelmeket."

„A Lehet Más a Politika 2014. február végén terjedelmes választási programot tett közzé. A PERC-kutatás által vizsgált kritériumok alapján a 86 oldalas dokumentum a párt 2010-es – a PERC–1-kutatásban részletesen elemzett – választási programjához képest érzékelhető ideológiai elmozdulást takar. Míg például a négy évvel ezelőtti program külön fejezetet szentelt a LMP integrációval kapcsolatos általános, alapvetően pozitív – bár kritikától sem mentes – víziójának, a 2014-es programban ezzel kapcsolatban sem külön szerkezeti egység, sem bármiféle koherens leírás nem található" – írtuk 2014-ben publikált PERC–2 tanulmányunkban. Mint akkor kifejtettük, az LMP 2014-es választási programja semmiféle, az integrációs gondolat melletti elköteleződésre, illetve az uniónak a párt által kívánatosnak tartott fejlődési irányára utaló érdemi szöveget nem tartalmazott. A négy évvel ezelőtti kutatás csupán néhány elszórt, a PERC-skála szerint értékelhető kitételt talált az akkori LMP-programban, amelyek közül legmarkánsabb az az általunk EU-pesszimistának ítélt javaslat volt, amely a termőföldnek a tőke szabad áramlására vonatkozó uniós jogszabályok alóli kivonását szorgalmazta, ilyenformán lényegében visszanyeste volna a négy alapszabadság közösségi elvének gyakorlati érvényesülését. Míg a zöldpárt tartalomgazdag 2010-es választási programja 7,2-es PERC-átlagot ért el, a négy évvel későbbi, az európai integrációt illetően sovány anyag mutatója csaknem fél pontot zuhant, bár a kerekítés miatt végül is mindkettő a puha EU-pragmatikus (7) kategóriában landolt.

A 2018-as országgyűlési választások küszöbén szinte ugyanazokkal a szavakkal foglalhatjuk össze az LMP legújabb választási programjának értékelését, mint négy évvel ezelőtt, csak éppen ellenkező előjellel. A zöldpárt és az Új Kezdet nevű formáció által közösen jegyzett, 60 oldalas idei dokumentum a múltkorival ellentétben nemcsak külön fejezetet szentel a nemzetközi kapcsolatoknak, amiben oroszlánrészt kap az Európai Unió, hanem a párt – az előzőhöz képest újabb, ismét ellenkező irányú fordulatot végrehajtva – immár visszatér a pártalapításkori, nyíltan unióbarát alapállásához, és egy sor, akár radikálisnak is mondható, integrációmélyítő elképzelést vázol fel. A jelenlegi európai, s különösen a magyarországi politikai viszonyok közepette figyelemre méltó, hogy az LMP 2018-as országgyűlési választási programja egyértelműen leszögezi: „Magyarország helye a demokratikus jogállamok között van, az Észak-atlanti Szövetség és az Európai Unió tagjainak sorában." Az EU és a magyar tagság minimum megőrzésére, fenntartására vonatkozó politikai ígéret a PERC-skálán a puha EU-pragmatikus (7) kategóriába tartozik. A program azonban ennél tovább megy, és érdemi mélyítési javaslatokkal is él. Az LMP – Új Kezdet választási program helyeselné „az unió hatásköreinek kiterjesztését olyan területeken, mint a környezet- és egészségvédelem, vagy a társadalmi különb-

ségek mérséklése". Evégett támogatják a közös európai szociális minimum elfogadását (a szakképzett munkaerő elvándorlásának mérséklése érdekében), ami a PERC-mutató szerint EU-optimista indítvány. (9) Ugyanebbe a kategóriába tartozik, hogy a program üdvözölné a nemzeti jövedelemmel arányos közös európai minimálbér-szabályozás bevezetését, (9) továbbá a tagállamok adópolitikájának (9) és munkajogi szabályainak összehangolását. (9) A pártprogramnak az EU globális szerepéről is van mondanivalója: támogatja az egységes kül- és védelmi politika, valamint a közös határvédelem létrehozását. (9) Az LMP elutasítja a kétsebességű Európa gondolatát, és ezzel összefüggésben egyetért a közös európai valuta magyarországi bevezetésével, aminek sikere érdekében az eurózóna szabályrendszerének felülvizsgálatát kívánja kezdeményezni. (8)

Az LMP – Új Kezdet választási program csak jelzésszerűen utal a menekültválságra és az utóbbi kezeléséhez az ún. dublini rendszer szükséges átfogó reformjára. Egy különálló dokumentumból azonban, amely „Az LMP intézkedési javaslatai a menekültválság kezelésére" címet viseli, számos részlet is kiderül, amelyek egybevágnak a választási program általános integrációmélyítő irányultságával. A javaslatcsomag ugyanis a PERC-rendszerben EU-konstruktívnak számító egyértelműséggel áll ki egy olyan európai menekültügyi kvótarendszer mellett, „amely biztosítja, hogy az EU tagállamai ne földrajzi helyzetük, hanem gazdasági erejük és méretük szerint vállaljanak szerepet a válság kezelésében". (8) Ennek elengedhetetlen feltétele, mutat rá a dokumentum, a menekültügyi eljárás egységesítése Európában, és az, hogy a menekültkérelmekkel kapcsolatos intézményrendszer közös európai forrásból és közös európai szabályozás alapján épüljön fel. Az LMP ezt az összességében véve föderális jellegű keretjavaslatot (9) konkrét és konstruktív intézkedésekkel is kiegészíti: „A tagállamok első lépésként egységesen kategorizálják a menekültválság által sújtott nem uniós tagállamokat, és egységes elvek alapján fogadják el vagy utasítsák vissza a menekültkérelmeket, (8) továbbá közös uniós forrásból létesítsenek az EU által ellenőrzött tranzitállomásokat és hotspotokat az EU egész területén, valamint azon kívül is (uniós rendészeti szerepvállalással és az ENSZ bevonásával)." (8) A párt az általa javasolt uniós menekültpolitikával összhangban álló belpolitikai javaslatcsomaggal is kiegészítette a honlapján elérhető anyagot.

Az elmúlt 4 évben az LMP politizálásának középpontjába állította a korrupció elleni küzdelmet, és ennek a témának jelentős teret szentel mostani választási programjában is, kormányra kerülve egyebek között külön korrupcióellenes ügyészség felállítását helyezve kilátásba. Bár a választási program sem a nemzetközi kapcsolatokról szóló, sem más fejezeteiben nem tér ki az Európai Ügyészségre, Hadházy Ákos, a párt társelnöke az intézmény felállítását jóváhagyó 2017. novemberi európai parlamenti szavazás kapcsán hangsúlyozta: „A 2018-as kormányváltást követően az első intézkedéseink között lesz az Európai Ügyészséghez való csatlakozás." A jelenleg megerősített együttműködés keretében, Magyarország részvétele nélkül induló új közösségi szerv e pozitív megítélését EU-konstruktív attitűdnek tekintjük. (8)

Mint a fentiek mutatják, az LMP Európa-víziója az elmúlt 4 évben jelentős változásokon ment át: a 2010-es hullámvölgy után nemcsak visszatért 2010-es, EU-barát ön-

magához, hanem azon jóval túlhaladva határozottan az európai integráció föderális átalakítása felé vette az irányt. A párt 2018-as választási programjának tanulmányunk szempontjából értékelhető megnyilvánulásai átlagosan 8,7-es pontszámot kaptak, ami a kerekítés után e téren az EU-optimista (9) minősítéssel egyenlő.

Az LMP PERC-mutatója

A 2012 közepén lezárt első PERC-kutatásban az akkor vizsgált öt magyar parlamenti párt közül EU-konstruktív besorolással az LMP végzett az első helyen. A párt nem volt ugyan kritikátlan az európai integráció működését illetően, de ezek megoldási módját jellemzően föderalista irányban kereste. A 2014-es választások előtt publikált PERC–2 tanulmány viszont arról számolt be, hogy az időközben pártszakadáson keresztülment, „csonka" LMP negatív ideológiai fordulatot hajtott végre: fő mondanivalójaként az unió rendszerszintű bírálata lépett elő. Az LMP akkor – a külföldiek magyarországi földtulajdonlása elleni harca jegyében – szakított az EU működésének bázisát jelentő négy alapszabadság (az áruk, a szolgáltatások, a tőke és a munkaerő szabad mozgása) fennmaradásának elvével, ráadásul a 2014-es választási programjából teljesen hiányzott az európai integráció mint megőrzendő érték melletti politikai kiállás, így akkor skálánkon két fokozattal, lejjebb, az EU-pragmatikus (6) kategóriába süllyedt.

Most, újabb 4 évvel később az LMP visszatért kezdeti önmagához. A párt első európai parlamenti képviselője, Meszerics Tamás ez elmúlt években az EP-ben számos, az integráció kiterjesztését szorgalmazó javaslatot fogalmazott meg, különösen külpolitikai és szociális ügyek kapcsán. Az LMP két új vezetője, Szél Bernadett és Hadházy Ákos a magyar Országgyűlésben – a korlátozott lehetőségek ellenére – két olyan, különösen fontos ügyre koncentrált, amelyek, ha közvetve is, szorosan érintkeznek az Európai Unió sorsával: a Magyarországra gyakorolt orosz befolyás elleni fellépésük az EU egységes kül- és biztonságpolitikáját támogatta, míg az uniós források felhasználásával kapcsolatos hazai korrupció elleni küzdelem egyszersmind az EU pénzügyi érdekeinek a védelmét is jelenti. Bár a széles sajtónyilvánosságban ez nem igazán tükröződött, az LMP attitűdjében a legmarkánsabb változást a pártnak a 2018-as országgyűlési választásokra készült programja hozta, amely az előzővel ellentétben nemcsak nyíltan EU-barát, hanem kifejezetten radikális integrációmélyítő elképzeléseket vázol fel, egyebek között a környezetvédelemben, a szociális ügyek terén, a kül- és védelmi, valamint, nem utolsósorban, a menekültpolitikában. Mindezeknek köszönhetően – az egyes alfejezetek PERC-indexeinek kerekített átlaga alapján jelen kutatásunk ismét a hat évvel ezelőtti, EU-konstruktív (8) kategóriában helyezte el a magyar zöldpártot, méghozzá az első PERC-tanulmányban alkalmazott félpontnyi szubjektív korrekció hozzáadása nélkül.

Az LMP PERC-mutatója	PERC–1	PERC–2	PERC–3
Alapdokumentumok	8	–	–
EP-választási program	7	–	–
OGY-választási program	7	7	9
Felszólalások az EP-ben	–	–	8
Felszólalások az OGY-ben			
– bizottságok	7	–	–
– plenáris	8	–	–
– együtt	–	6	7
Médiaszereplés	7	6	7
Átlag	7,3	6,3	7,8
Szubjektív korrekció	+0,5	–	–
Összesen	**7,8**	**6,3**	**7,8**
Kerekítve	**8**	**6**	**8**
	(EU-konstruktív)	**(kemény EU-pragmatikus)**	**(EU-konstruktív)**

JOBBIK MAGYARORSZÁGÉRT MOZGALOM (JOBBIK)

Bevezető

A 2014-es parlamenti választásokon a szavatok 20,22%-át és így 23 listás mandátumot szerző Jobbik a 2015-ös tapolcai időközi választásokon nyert első egyéni mandátumával a 2016–2017-es időszakban már 24 parlamenti képviselővel tudott részt venni az Országgyűlés működésében. Ezt az időszakot egyrészt a belső konszolidáció és a „néppártosodás" folytatása, másrészt a kormánnyal egyre jobban kiéleződő konfrontációk jellemezték. Mindeközben, némi ingadozástól eltekintve, a párt gyakorlatilag stabilan a legnagyobb önálló ellenzéki párttá vált. Ugyanakkor az kérdéses, hogy hosszabb távon a néppártosodás mennyiben nyerő stratégia, mivel a 2017. decemberi közvélemény-kutatási adatok már csak 16%-os, a 2014-estől messze elmaradó listás eredményt jósoltak a Jobbiknak a következő választásokon.

A belső konszolidáció legjelentősebb állomása a 2016. áprilisi pártkongresszus és tisztújítás volt, ami a Jobbik hat alelnökéből háromnak (Apáti István, Novák Előd és Szávay István) a cseréjét hozta. A nehezen kontrollálható Novák eltávolítása és három, Vona Gáborhoz lojális vidéki polgármester (Fülöp Erik, Janiczak Dávid és Toroczkai László) megválasztása egyrészt a pártelnök hatalmának, másrészt a mérséklődő Jobbik képének megerősítését szolgálta. Ugyanakkor Ásotthalom polgármesterének, Toroczkainak a megválasztása jelzi, hogy a párt továbbra sem fordított hátat a radikális szavazóknak. Ezzel párhuzamosan, a korábbi tendenciát követve, a párt antiszemita és romaellenes megnyilvánulásai ritkultak, és előtérbe kerültek azok a potenciálisan baloldali szavazókat is megszólító témák, mint az oktatás és az egészségügy helyzete, valamint a kormányzati korrupció. A belpolitikai mérséklődés közepette a párt igyekezett uniós szinten is alakítani a radikális pártok körében is meglehetősen negatív imázsán a 2017 tavaszán bérunió néven elindított európai polgári kezdeményezésen keresztül, mellyel egy a korábbiaknál konstruktívabb, de változatlanul EU-kritikus párt képét igyekszik erősíteni.

A Fidesz érvénytelen kvótanépszavazását és a Jobbikkal folytatott, alkotmánymódosítást célzó, ám sikertelenül végződő egyeztetéseit követően 2016 végére világossá vált, hogy az Orbán-kormány a Jobbikot tekinti legfőbb politikai ellenfelének a pártok közül. Ennek első jelei a Vona Gábor és Volner János frakcióvezető személyét támadó lejárató kampányok voltak, majd 2017 végén következett az Állami Számvevőszék által kiszabott, a 2018-as választások előtt a párt működését is veszélyeztető, 331 millió forintos bírság.

Felszólalások az Európai Parlamentben

„...nem értek egyet a NATO és az EU agresszív keleti terjeszkedésével, mert az sem nekünk, sem az Európa keleti felén lévő országoknak nem jó."

A 2014. májusi európai parlamenti választáson a Jobbik 14,67%-kal ismét három mandátumot szerzett, és továbbra is függetlenként vesz részt az EP munkájában, annak ellenére is, hogy 2015-ben megalakult a szélsőjobb pártokat tömörítő Nemzetek és Szabadság Európája (ENF) frakció, ahova azonban a Jobbik nem kapott meghívást. A Jobbik jelöltjeként az EP-be jutott a megelőző ciklusban is képviselői feladatokat ellátó Kovács Béla és Morvai Krisztina, illetve újoncként Balczó Zoltán, a Jobbik korábbi frakcióvezető-helyettese. A 2016–2017-es években Balczó a Környezetvédelmi, Közegészségügyi és Élelmiszer-biztonsági Bizottság, valamint az EU–Szerbia Stabilizációs és Társulási Parlamenti Bizottságba delegált küldöttség tagja. A korábbi ciklushoz hasonlóan Kovács Béla továbbra is tagja az Ipari, Kutatási és Energiaügyi Bizottságnak, ám a Japánnal fenntartott kapcsolatokért felelős küldöttségbe újként kerül be. Morvai Krisztina továbbra is tagja a Nőjogi és Esélyegyenlőségi Bizottságnak és a Koreai-félszigettel fenntartott kapcsolatokért felelős küldöttségnek.

Balczó Zoltán a vizsgált időszakban szakpolitikai témákhoz általában írásban, szavazatát magyarázva szólt hozzá, míg politikai ügyekben szóban fejtette ki nézeteit. Összességében, hozzászólások számát tekintve, a két év alatt ő volt a legaktívabb jobbikos képviselő. Gyakran és alapjaiban bírálta az EU-t „neoliberális gazdasági modellje" miatt, ami szerinte gazdasági különbségeket generál az unióban, és nem segíti a keleti tagállamok felzárkózását. (3) Emiatt viszont fontosnak tartja a kohéziós politika fenntartását, és egyetért Kerstin Westphal 2017. júniusi jelentésével, ami „határozottan ellenzi az Európa jövőjéről szóló fehér könyvben foglaltak szerint az EU-27 minden olyan, 2025-re szóló tervét, amely a kohéziós politikával összefüggő uniós erőfeszítéseket leépíti". (4) Az együttműködés jövőjét illetően úgy gondolja, hogy meg kell adni a tagállamoknak azt a lehetőséget, mint Nagy-Britanniának, hogy nem kell elköteleződniük a fokozottabb integráció mellett. Ugyanakkor azt is kifejti, hogy „ennek az együttműködésnek nincs alternatívája, de annak a folyamatnak, amely Lisszabon után egyre gyorsabban halad egy központosított állam létrehozása felé, ennek kell hogy legyen alternatívája". (3)

A menekültválság, illetve a képviselő szóhasználatában migránsválság, népvándorlás vagy invázió témája kiemelten szerepelt Balczó felszólalásaiban. Ezekben visszatérően ugyanazokat a pontokat emelte ki: bírálta az európai politikai elitet, beleértve az Európai Bizottságot, a Tanácsot, az országok vezetőit és az elnökségeket, amiért véleménye szerint nem hallják meg az európai lakosságot; amiért az elit „…nem megoldani és megállítani akarta az inváziót, csak kezelni, szabályozni", és amiért „a Tanács nem ismeri be a kudarcát: ez a kötelező áttelepítési kvóta (…) gyakorlatilag megbukott". Az el-

térő helyzetértékelés mellett viszont alapvetően a szuverenitás kérdése húzódik meg a kritika mögött. Ezt mutatja az is, hogy 2016 márciusában felszólítja Martin Schultzot, az EP elnökét, hogy „…fogadja el, hogy a politikai döntést Magyarországon népszavazással akarjuk megerősíteni ebben a kérdésben – egy szuverén ország szuverén döntéseként", majd májusban a kvótadöntés jogosságát és (a Tanács helyett hibásan) a Bizottságot bírálja azért, hogy az szerinte megsértette az EU normáit, „amikor az EU szabályai ellenére minősített többséggel határozott bevándorló-szétosztási norma meghatározása körében". (3)

Az Európai Ügyészségről azt gondolta, hogy az „a nemzetállami szuverenitást fokozatosan felszámolni törekvő integrációs folyamatnak egy kiemelkedő szervezeti eszköze lenne…, amelyet visszaélésszerűen később az EU érdekei ellen cselekvők és fellépők ellen is fel lehetne használni, nem csak az EU-pénzek visszaélésszerű felhasználói ellen". Az intézmény felállítását a szubszidiaritás elvének megsértésére hivatkozva ellenezte, noha ahhoz a későbbiekben 20 tagállam is csatlakozott hasonló fenntartások nélkül, így ezt az álláspontot szintén új együttműködési területek kialakításának elutasításaként, EU-fób hozzáállásként kell értékelnünk. (2)

A három Jobbik-képviselő közül egyedül Balczó szólalt fel Oroszország kapcsán. Bírálta az EU szankciós politikáját, ami meglátása szerint nem érte el politikai célját, és több tagállamnak is károkat okozott, így sürgette, hogy az EU gondolja azt újra. A Grúziával, Moldovával és Ukrajnával kötött társulási megállapodásokat elutasította, és abban az EU birodalmi politikáját vélte felfedezni. A megállapodások aláírása kapcsán EU-fób álláspontot fogalmazott meg: „Nem értek egyet a NATO és az EU agresszív keleti terjeszkedésével, mert az sem nekünk, sem az Európa keleti felén lévő országoknak nem jó." (2)

Kovács Béla az elmúlt években úgy töltötte be képviselői pozícióját, hogy 2014 májusa óta az Európai Unió intézményei elleni kémkedés vádjával nyomozás folyt ellene, ami miatt az EP 2015 októberében felfüggesztette mentelmi jogát. Az ügy 2017 decemberében jutott el a vádemelés szakaszába. Bár a párt nyilvánosan nem hátrált ki mögüle az elhúzódó nyomozás alatt, Kovács a vádemeléskor kilépett a Jobbikból, de képviselői tisztségéről nem mondott le. Ahogy a 7. ciklusban, Kovács 2016–2017-ben is tipikusan írásban nyilatkozott meg a Parlamentben, hozzászólásaiban általában szavazataihoz fűzött magyarázatot. Ezekben visszatérően kritizálja az EU-t általában és szűkebben a Bizottságot, a bukott neoliberális gazdaságpolitika képviselőiként tartja őket számon, és őket hibáztatja egyes régiók és országok leszakadásáért, a Kelet–Nyugat közti bérkülönbségekért. Továbbá többször vádolta a régi tagállamokat kolonializmussal is: „Probléma a periféria- és a centrumországok között meglévő fizetési szakadék és a gyarmatosító törekvések utóbbiak részéről." (2) Bár fundamentálisan bírálja az EU-t, és általában ellenzi, hogy több hatáskör kerüljön hozzá, mégis támogatta, hogy a szociális jogok harmonizációja az EU-s vívmányok közé lépjen, mivel „…a pillér esélyt nyújt arra, hogy a gazdasági érdekcsoportok profitérdekeit tükröző szemlélet jelentős szociális szempontú korrekcióra kerüljön, és ez a perifériaországok számára, így hazánknak is esélyt kínál a felzárkózásra." (6)

Mivel a korrupció és a szervezett bűnözés elleni harcot, azt segítő intézményeket (pl. CEPOL, Eurojust) és adatcserét Kovács még uniós szinten is hajlamos támogatni és ilyen témákban gyakran nyilatkozik, nem meglepő, hogy az Európai Ügyészség létrehozása kapcsán ő Balczónál kevésbé elutasító. Mégis úgy gondolja, hogy „inkább egy olyan szervezetre volna szükség, amely a tagországokban a korrupcióellenes fellépést elszabotáló vezető tisztségviselők törvényes úton való felelősségre vonását tenné lehetővé", e tekintetben tehát végső soron a tagállami szuverenitás megtartása mellett érvel a kérdésben. (5)

A menekültválság kapcsán az európai intézmények bírálata helyett Kovács elsősorban az általa gazdasági migránsnak nevezett emberek kulturális különbözőségére, potenciális beilleszkedésük nehézségeire fókuszált, és kijelentette, hogy „az európai kultúrától idegen milliók beözönlésének elősegítését a tagállamok számára előírt befogadási kvóta alapján nem szabad támogatni". Függetlenül a menekültek minősítésétől, a kvóta közös döntés eredménye volt, így annak előírtként való jellemzése alapvetően egy EU-fób, közös politikát kétségbe vonó megszólalás. (2) A szakterülethez kapcsolódóan 2016 júniusában visszautasította az Európai Határ- és Parti Őrség megerősítésére irányuló törekvéseket is, úgy értelmezve azt, hogy ezek a törekvések arra irányulnak, hogy „a tagállamok építsék le a saját határvédelmi erőiket. Sőt a döntési kompetenciáikról is mondjanak le." (2)

Morvai Krisztina változatlanul nem lépett be a Jobbikba, és a vizsgált időszakban olyannyira eltávolodott a pártvezetéstől, hogy 2017 őszén már a párt irányváltásával kapcsolatos kétségeinek is hangot adott. Ennek ellenére a vizsgált időszakban nem szakított a párttal, így bár tudva, hogy önjáró képviselőről van szó, mégis érdemes megszólalásait áttekinteni. Morvaira, aki aktívan részt vett a plenárisokon, a korábbról már ismert kommunikációs stílus volt jellemző 2016–2017-ben is: gyakran rögtönzött formában, a témákat kiforgatva és oda nem illő magyar vonatkozást beleerőltetve (pl. devizahitelesek ügye, 2006-os események, kormányzati álláspont a menekültválság kapcsán) szólt hozzá vitákhoz.

Képviselőtársaihoz hasonlóan Morvai is gyakran ostorozza az EU-t neoliberális gazdaságpolitikája és az új tagállamok lemaradása miatt, ami szerinte az EU lényegéből fakad, és a különbség „sokkal többet csökkenhetett volna akkor, hogyha nem vagyunk az Európai Uniónak a tagjai". Egyúttal azt mondja, hogy „meg kellene nézni, hogy a vidéknek a tönkremenetele, a falvak elnéptelenedése, elszegényedése hogyan következik szisztematikusan és okszerűen az Európai Unió neoliberális politikájából, gazdaságából és a globális szabadkereskedelemből". (1) Ugyanakkor Balczóhoz hasonlóan ő sem ellenezné, hogy ezt a problémát az EU kohéziós politikáján keresztül kezeljék, és ennek jegyében a 2018-as költségvetés vitáján javasolja, hogy „legyen egy új biztosi hivatal, egy európai uniós biztos, aki a kohézióért, konvergenciáért felelős, illetve hogy minden évben a költségvetésnek ez legyen kimondott prioritása, és legyen egy „impact assessment", egy hatásvizsgálat a kohézió vonatkozásában a költségvetésben." Noha a képviselő itt részben már érvényes prioritásokat követel, felszólalását EU-pragmatikusnak tekintjük. (6)

Az Európai Ügyészség kapcsán Morvai Kovács álláspontját osztja, mikor úgy érvel, hogy „nagyon jó lenne, ha lenne egy olyan szervezet, aki ezeket a lopkodásokat ellenőriz-

né, megállítaná, föllépne ellene. Ugyanakkor ez erős beavatkozás lenne a nemzeti szuverenitásunkba." (5)

A menekültválság kezelése kapcsán kritikával illette az uniót, esetenként utalva arra, hogy az európai kultúrától idegen, a nőket nem tisztelő csoportokat igyekszenek betelepíteni, és egy olyan szakpolitikába akarnak beleszólni, ami nemzeti hatáskör. Ez tényszerűen nem igaz, ugyanis a bevándorlás megosztott hatáskörbe tartozik. A kvótát elutasította, de Balczótól eltérően nem közvetlenül az EU intézményei ellen, hanem 2016 során többször is gyakorlatilag a magyar kormány védelmében beszélt, hangsúlyozva büszkeségét Magyarország hozzáállása miatt, illetve például mikor kifejtette, hogy: „A magyar kormány úgy döntött, megakadályozza, hogy az Európai Unió az országgyűlésünk felhatalmazása nélkül migránsokat telepítsen a hazánkba. (…) Beiktatott egy »checks and balances«-t, egy hatalomkorlátozó elemet, egy népszavazást", ahol „hatalmas politikai felhatalmazást kapott arra, hogy szembemenjenek Önökkel". (2)

A Jobbik európai parlamenti képviselőinek két év alatt tett felszólalásait megvizsgálva úgy tűnik, hogy a párt ún. „néppártosodása" nem ért el a brüsszeli/strasbourgi padsorokig. A párt pontátlaga ezen a terepen 3,2, amivel a Jobbik megtartotta a két előző PERC-tanulmányban is már kimutatott kemény EU-szkeptikus (3) besorolását.

Felszólalások az Országgyűlés szakbizottságaiban

„…a Brexitet Huxit nem követheti…"

Az Országgyűlés uniós relevanciával bíró szakbizottságai közül a Jobbik számára a 2014–2018-as ciklusban kiemelten fontos a Külügyi Bizottság (KÜB), ahol Gyöngyösi Márton, a párt külpolitikusa alelnökként, míg Vona Gábor pártelnök tagként, illetve az Európai Ügyek Bizottsága (EÜB), ahol Bana Tibor alelnökként vesz részt. A bizottsági hozzászólások szemlézésekor elsősorban rájuk koncentráltunk, de ahol releváns, említést teszünk más bizottságokban felszólaló képviselőkről is.

A 2016-os évet a bizottságok előtt egyértelműen a menekültkvótaügy, valamint az EU és az USA, illetve Kanada közti szabadkereskedelmi megállapodás (TTIP, illetve CETA) uralta. Előbbi kapcsán Bana Tibor az EÜB-ben kifejtette, hogy „a nemzeti szuverenitás részét kell hogy képezze az, hogy (…) magunk dönthessük el azt, hogy kit kívánunk befogadni", ami önmagában egy kemény EU-szkeptikus álláspont, (3) majd hozzáteszi, hogy a kvóta mellett „minden egyéb formáját is el kell utasítani annak, hogy ránk erőszakolják a bevándorlók betelepítését", amivel viszont csúsztat, azáltal, hogy hamisan mutatja be az uniós döntéshozási folyamatot. (2) Hasonlóképp értékelhető Z. Kárpát Dániel megszólalása az Igazságügyi Bizottságban, ahol a következőképpen fogalmazott: „Havonta különböző csúcsokon, tanácsokon, brüsszeli boszorkánykonyhákban fogják kitalálni azt, hogy hogyan árasszák el Európát." (2) Ennél enyhébb megítélés alá esik

Staudt Gábor szintén itt elhangzott kijelentése, miszerint a kvótát „nagyon helyesen (…) a luxemburgi bíróság előtt megtámadta Magyarország". Ezzel a közös politika kialakításának gátlását támogatja ugyan a Jobbik, viszont maga is uniós intézménytől várja a döntés megfordítását, közvetve legalábbis elismerve utóbbi legitimitását. (3)

A TTIP és a CETA kapcsán a KÜB-ben Gyöngyösi Márton kifejtette, hogy a Jobbik nem a legnagyobb rajongója ezeknek a kereskedelmi egyezményeknek, mert úgy látja, hogy az állítólagos kölcsönös előnyök nem valósulnak meg, és azzal a nemzetállamok és az EU is veszít. Már a nemzetállami szuverenitás talaján szintén ő ellenezte a vitarendezési mechanizmust: „Nekünk meggyőződésünk, hogy ez, ami a nemzetállamok joggyakorlása fölött áll, tökéletesen ellentétes a magyar nemzeti érdekkel." (3) Bana az EÜB-ben 2016 áprilisában még hangsúlyozta, hogy „a TTIP-t tagállami szinten kelljen ratifikálni", (3) ám novemberben már két egyezmény egészét ellenezve kijelenti, hogy „nemzeti önrendelkezésünket, szuverenitásunkat jelentős mértékben csorbító szabadkereskedelmi megállapodásokkal állunk szemben". (3)

Az EU reformjával, intézményi fejlődésével kapcsolatban Gyöngyösi 2016 szeptemberében a KÜB-ben elmondta, hogy Magyarországnak részt kell vennie ebben a folyamatban, hogy azok a változások úgy alakuljanak, „ahogy az a nemzetállamoknak egészséges, kívánatos és jó" és „a Brexitet a Huxit nem követheti". Vele egyetértésben Bana visszatérően, többek között 2017 májusában a fehér könyv kapcsán is, kifejtette, hogy a Jobbiknak „a nemzetek Európája koncepció az, ami elfogadható (…), tehát a tagállami szuverenitás megfelelő mértékű megőrzése, vagy a jelenlegi helyzetben (…) növelése, a nemzeti önrendelkezés erősítése". (3) Egyúttal a piros lapos eljárást is támogatná, kifejtve, hogy „fontos lenne az, hogy a nemzeti parlamentek ilyen módon komolyabb szerepet kaphassanak, hiszen sajnos azt láthatjuk a gyakorlatban, hogy a sárga lapos eljárás nem működik megfelelően". (3) Utóbbi kapcsán bírálta, hogy az európai ügyészség és a munkavállalók szolgáltatások nyújtása keretében történő kiküldéséről szóló irányelv kapcsán a Bizottság szerinte nem fordított kellő figyelmet a parlamentek kifogásaira. Szintén Bana fogalmazta meg 2017 szeptemberében, hogy „az Európai Ügyészség koncepcióját a Jobbik a kezdetektől elvetette", mivel az „olyan szinten nyúlna bele a tagállami szuverenitásunkba, ami elfogadhatatlan számunkra". (3)

A 2017-es évet a Jobbik részéről domináló bérunió tematikája mentén, az eddigi gazdasági szabályozások bírálata mellett Gyöngyösi már 2016 szeptemberében kijelentette a KÜB előtt, hogy „ha közösségről, Európai Unióról és közös gazdaságról akarunk beszélni, vagy akár közös valutáról, ez csak úgy képzelhető el, hogyha a strukturális alapok egymáshoz konvergálnak". (6) Ezt az ügyet az EU-s tárgyalások egyik prioritásává is tenné. Minderre szerinte azért van szükség, mert „az Európai Unió mint gazdasági projekt csődöt mondott abban a tekintetben, hogy a kelet és nyugat, illetve az észak és dél közötti különbségeket nem sikerült kellőképpen felszámolni" a kohézióra elköltött források ellenére sem. (4) A különbségek felszámolását szintén sikertelenségnek látó Bana 2017 októberében az EÜB előtt szólal fel a kohéziós források kivezetése ellen, ahol úgy érvel, hogy „van bőven teendőnk, hogy igenis elérjük azt, hogy (…) ezek a források megmaradjanak." (6)

A fő témák mellett 2016 novemberében Oroszország kapcsán Bana sürgette az EU szankciós politikájának újragondolását, míg Gyöngyösi szerint a szankciók megszavazása „tökéletesen ellentmond a magyarországi nemzeti érdekeknek". (2) Felmerült a termőföldtulajdon ügye is, melynek kapcsán Bana elismételte a Jobbik álláspontját, miszerint a termőföld tőke szabad áramlása alól való kivonása érdekében „elengedhetetlen lenne az Európai Unióhoz való csatlakozási szerződésünk megváltoztatása". (4)

Összességében a bizottsági megszólalások lefedték a Jobbik két év során hangsúlyozott legfőbb vesszőparipáit. A bérunión keresztüli konstruktívabb elmozdulás ellenére, az erős és sokszor hamis állításon alapuló EU-kritikák, a közös álláspontok és új kezdeményezések megkérdőjelezése és különösen a nemzetek Európája koncepció hangsúlyozása miatt átlagosan 3,3-as átlagértéket értek el a hozzászólások, kemény EU-szkeptikusként (3) megjelenítve a pártot.

Felszólalások az Országgyűlés plénumán

„...Brüsszelt fel kell használni
és ki kell használni a saját céljainkra..."

A 2014–2018-as ciklusban a Jobbik rendelkezik a harmadik legnagyobb, 24 képviselőt számláló parlamenti frakcióval. A terjedelmi keretek miatt az Országgyűlés plénumán elhangzott felszólalások elemzése során ezért a Jobbik elnökségi tagjainak, illetve az elsődleges uniós relevanciával bíró bizottságok jobbikos tagjainak, így összesen hat jobbikos képviselőnek (Bana Tibor, Gyöngyösi Márton, Sneider Tamás, Volner János, Vona Gábor és Z. Kárpát Dániel) a megszólalásait tekintettük át, akik közül négyet idézünk a továbbiakban a kvótaügy, a szabadkereskedelmi megállapodások, az EU jövője és gazdasága, az euró, az Európai Ügyészség, a bérunió és az Oroszország elleni szankciók kapcsán.

A menekültkvóta ügyében Vona Gábor többször felemlítette, hogy a Jobbik javasolta először, hogy legyen népszavazás az ügyben, ám 2016 áprilisában már úgy látja, hogy ennél „erősebb impulzust kell küldenünk az Európai Unió és Brüsszel számára". Ezt ő ekkor az alaptörvény módosításában látja, ami kimondhatná, hogy „az Európai Unió az Országgyűlés hozzájárulása nélkül nem írhatja elő nem magyar állampolgárok Magyarországra történő kötelező betelepítését". Mivel kötelező betelepítésről szó sem volt semmilyen ponton (csupán a menekültkérelmek elbírálásának tagállamok közti megosztásáról), ez a szándékosan hamis állításra épített érvelési technika – amely per definitionem akadályozza a kompromisszumkötést – a PERC-rendszerben destruktív attitűdnek számító EU-fób álláspont. (2) 2016 szeptemberében Z. Kárpát Dániel, a Jobbik alelnöke és frakcióvezető-helyettese hasonlóképp arról beszél, hogy „érvényben van egy európai uniós döntés a kényszerbetelepítésekről". (2) Októberben már árnyaltabban fogalmaz

Vona, amikor kijelenti, hogy amit az EU tesz a kvóták és a menekültválság kapcsán, „az nem más, mint túlzott hatáskörgyakorlás másodlagos uniós jogforrásokra való hivatkozással". (3)

A bizottságokhoz képest a plenárison erősebb bírálatot kapott a két szabadkereskedelmi megállapodás. Z. Kárpát Dániel, a Jobbik alelnöke szerint a TTIP-ről még tárgyalni is életveszélyes, a CETA-t pedig el kell utasítani, és „hazaárulás bármiféle ratifikációról beszélni". A TTIP-t Gyöngyösi a XXI. század egyik legfenyegetőbb szerződéseként jellemezte, amely a nemzetállamok létét alapjaiban veszélyezteti. Véleménye szerint ezzel második fázisába lépne Magyarország gyarmatosítása, azt követően, amilyen integrációs és felzárkóztatási stratégiával az euroatlanti integráció lezajlott. (2) Változó stílusban, a megszólaló képviselők visszatérően amellett állnak ki, hogy – ahogy Bana fogalmazott – „tagállami ratifikáció nélkül nem kerülhet sor a CETA és a TTIP életbe lépésére". (3)

Az EU jövőjét tekintve Vona Gábor 2016. februári felszólalásában kijelentette, hogy „a »nemzetek Európája« koncepció mellett kell letenni Magyarországon a garast", (3) a brit népszavazást követően pedig szeptemberben amellett érvelt, hogy az EU jövőjéről szóló vitában Magyarországnak részt kell vennie. Ahogy az EÜB-ben, Bana 2016 áprilisában a plenárison is elmondta, hogy fontos lenne megerősíteni a nemzeti parlamentek szerepét, ezért „a Jobbik mindenképpen tudja támogatni, hogy a piros lapos eljárás, a tagállami vétó lehetősége kerüljön bevezetésre". (3) A piros lap ismételten a kiküldött munkavállalók helyzetét szabályozó irányelv miatt került felemlegetésre, mely Bana szerint „komoly beavatkozást jelent a jelenlegi versenyhelyzetbe", és ami miatt „a szubszidiaritás elve is több ponton sérül". (3)

A bérunió kezdeményezésének bejelentése előtt a Jobbik politikusaira sokkal inkább jellemző volt az EU-tagság gazdasági hatásainak egyoldalú, negatív bírálata. Ahogy Gyöngyösi fogalmazott 2016 májusában, „az Európai Unióban azok a szép szavak, amelyek a demokráciáról, a felzárkóztatásról, a szolidaritásról szólnak, nem mások, mint a függőségi viszony kialakítása, egy differenciált és ellentéteken alapuló Európai Unió megvalósítása." (2) Ezt látta megerősítve 2017 márciusában, amikor Günther Oettinger költségvetési biztos megjegyzésére – miszerint a kohéziós források megvonása a keleti tagállamoktól a befizetőknek fájna – reagálva azt mondta, hogy ezzel kiderült, hogy „az Európai Unió elsősorban nyugati, azon belül is német gazdasági, pénzügyi érdekek szolgálatában áll, és az európai uniós fejlesztési kohéziós politika elsősorban a nyugati cégek piacszerzéséről szól". (2) Hasonló kritikának adott hangot Z. Kárpát Dániel, amikor Magyarország helyzetét az EU-ban „kiszolgáltatott gyarmati státusz"-ként írta le 2016 júniusában. (2)

Vona 2017. február 20-án jelentette be a Parlamentben, hogy a Jobbik európai polgári kezdeményezés keretében keres szövetségeseket annak érdekében, hogy az uniós alapokmányokban rögzítsék, hogy egyenlő munkáért egyenlő bér járjon Európában. Hozzátéve: „Az Európai Unió alapító atyái nem így képzelték el az Európai Uniót." 2017 áprilisában Vona újra hangot adott annak a Jobbikban általános nézetnek, hogy „a magállamok kizsákmányolják a perifériát, és benne is tartják ebben az állapotban, mert amióta az

Európai Unióhoz csatlakoztunk, a bérek közötti szakadék (…) egyáltalán nem csökkent". (2) Majd hozzátette, hogy a bérunió „ezt a rendszerhibát szeretné megszüntetni". Gyöngyösi ugyanekkor ezt a gondolatot fűzte tovább, mondván, hogy a kezdeményezés arról szól, „hogyan tudnánk az európai uniós jogba, az alapokmányokba, az Európai Unió kohéziós politikájába belevinni azokat a szempontrendszereket, amelyek következtében (…) elindulhatna (…) a felzárkózás". (6) Azt ugyanakkor mind ő, mind párttársai fontosnak tartották kiemelni, hogy – miként Z. Kárpát Zoltán fogalmazott 2017 májusában – „nemhogy adózási jogosítványok átadásáról nincs szó benne", (5) „hanem sokkal mélyebb alapelvek mentén az európai kohéziós politika (…) módosításáról szól" a kezdeményezés. (6) A béruniós kezdeményezés lényegének összegzéseként Vona úgy fogalmazott: „mi azt kérjük Európától, hogy egy tisztességes, igazságos keretet hozzon létre, egy szolidáris közösséget, amelyben mi, magyarok a szorgalmunkkal, a kreativitásunkkal, a tudásunkkal tudunk boldogulni a saját hazánkban", vagyis másként: „Brüsszelt fel kell használni és ki kell használni a saját céljainkra". (6)

Érdekes módon, míg az EÜB előtt Bana azt mondta, hogy a Jobbik elutasítja az Európai Ügyészséget, addig mindössze két hónappal később, 2017 novemberében, a plenáris előtt már úgy fogalmazott, hogy „Természetesen fontos, hogy a nemzeti szuverenitás kérdése felmerüljön ilyenkor (…) De miután önkéntes csatlakozásról van szó ebben az esetben, így a Jobbik ezt egyértelműen támogatni tudja." (7) Később hozzáteszi: fontos, hogy a korrupció ellen minden lehetséges eszközzel fel lehessen lépni.

2017 végén az euró bevezetésének kérdése ismét megjelent a közbeszédben, és a plenáris előtt is felmerült. Ezzel kapcsolatban Z. Kárpát Dániel kijelentette, hogy ő „nem feltétlenül [ért] egyet" azzal, hogy Magyarország vállalta a bevezetést, és úgy látja, hogy „az euró bevezetése a következő években Magyarország számára lényegesen több kárt okozna, mint amennyi hasznot", vitát folytatni érdemes róla. Ennek során, ahogy fogalmazott: „Lehet nemleges álláspontot kialakítani, ahogy jelen pillanatban én is teszem, nyilván nyitva hagyva későbbi kapukat." (6) A kategorikus elutasítás hiánya és a lehetőség nyitva hagyása attól a Z. Kárpáttól, aki nemrégiben még kvázi gyarmatosításként láttatta Magyarország EU-tagságát, több mint váratlan.

A Jobbik uniós attitűdjében két év alatt bizonyos lassú elmozdulást figyelhettünk meg, a kifejezetten kritikus hangoktól a mérsékelten konstruktívabb, béruniós hozzászólások felé. Utóbbiak gyökere ugyanakkor pontosan ugyanabból az ideológiai alapú integrációs szkepszisből ered, ami a Jobbik sajátja volt korábban is. Mindössze az ehhez való, belpolitikai indíttatású hozzáállás tűnik változni. A két év fentebb értékelt hozzászólásainak átlaga mindössze 3,6, ami kerekítve puha EU-szkeptikus (4) pozíciót tükröz.

A Jobbik teljes – szakbizottsági és plenáris – országgyűlési teljesítményét összesített formában tekintve 3,45-ös pontátlagot kapunk, ami kerekítéssel a kemény EU-szkeptikus (3) PERC-kategóriának felel meg.

Megnyilvánulások a médiában

„... mi szeretnénk beleszólni az unió jövőjéről zajló vitába..."

A Jobbik 2016–2017-es médiamegjelenéseinek vizsgálata során Vona Gábor pártelnöknek, Mirkóczki Ádám szóvivőnek és Gyöngyösi Mártonnak, a Jobbik külpolitikusának az Európai Unióval kapcsolatos, a nyomtatott sajtóban megjelent megszólalásait elemeztük. Összességében elmondható, hogy a két év alatt a három vizsgált politikus nyilvános kommunikációját egyértelműen két téma dominálta: a menekültkvóta és az EU menekültpolitikája, illetve a bérunió kezdeményezése. A két fő téma mellett továbbá a politikusok igyekeztek árnyalni a Jobbik Európai Unióról alkotott képének bemutatását, és a „néppártosodással" párhuzamosan egyúttal EU-szkepticizmusuk látszólagos puhulását is indokolni.

A menekültkvóta kapcsán a médiában megjelent nyilatkozatokat is ugyanazok a csúsztatások jellemezték, mint a Jobbik politikusainak parlamenti felszólalásait. Miután a kormány népszavazást kezdeményezett a kvóta ügyében, ezzel felhasználva a Jobbik korábbi ötletét, utóbbi kommunikációs irányt váltott. Ekkortól, ahogy Vona Gábor többször, több fórumon is kifejtette 2016 során, a Jobbik az alaptörvény módosítását szorgalmazta, „hogy abba bekerülhessen: az Európai Unió nem küldhet külföldi állampolgárokat Magyarország területére az Országgyűlés hozzájárulása nélkül". Ezt a csúsztatáson alapuló kezdeményezést és megszólalást, mely a közös uniós álláspont kialakításának gátját kívánja képezni, itt is EU-fóbként értékeljük. (2) Az érvénytelen kvótanépszavazás és a Fidesznek a Jobbik támogatása nélkül végül meghiúsult 2016. év végi alaptörvénymódosítási kísérlete után a téma kevésbé volt a Jobbik kommunikációjának központjában, ám az Európai Bíróság 2017. szeptemberi döntése nyomán ismét több figyelmet kapott. A magyar panaszt elutasító döntésre reagálva Mirkóczki úgy fogalmazott, hogy „az Európai Bíróság döntése felháborító, mert egyetlen ország összetételét sem lehet kívülről módosítani". (2) Itt ismételten a kvóta hamis interpretációjával találkozunk, ami mutatja, hogy a Jobbik álláspontja és hozzáállása nem változott az ügyben. Ezt a kommunikációs vonalat erősítette meg 2017 novemberében Vona is a Magyar Nemzetnek adott hosszú interjújában, ahol azt állította: „Valóban van olyan veszély, hogy az Európai Unió Magyarországra kötelező és felső határ nélküli kvótákat akar kényszeríteni, ez ellen küzdeni kell." (2)

A kvótától való elzárkózással szemben a Vona által a nyilvánosság felé 2016 decemberében bejelentett bérunióról szóló európai polgári kezdeményezéssel a Jobbik proaktívan igyekezett tematizálni a közbeszédet, és törekedett, hogy konstruktív politikai erő képében tűnjön fel. A bérunió céljának, a már korábban említett „egyenlő munkáért egyenlő bért" elv uniós alapokmányban való rögzítése kapcsán Vona ekkor úgy fogalmazott, hogy „akarat kérdése a jogi megvalósítás". (6) Illetve hozzátette azt is, hogy „ma

Európában politikai uniót építenek elképesztő gazdasági-szociális különbségekkel, miközben gazdasági-szociális uniót kellene építeni a politikai szuverenitás tiszteletben tartásával". (4) A pártelnök hatalmas sikerként és egy európai népszavazás eléréseként aposztrofálta, hogy az Európai Bizottság 2017 májusában befogadta a polgári kezdeményezést. A bérunió megvalósítását illetően a Magyar Nemzetnek adott interjújában ekkor azt mondta, hogy szerinte „első lépésként egy uniós biztost kellene kijelölni, aki kifejezetten a kelet-közép-európai régió felzárkóztatásával foglalkozik", (6) és „át kell alakítani az Európai Unió kohéziós politikáját, a források szétosztását egészen új alapokra kell helyezni". (6) Ezt követő nyilatkozataiban ezt az érvrendszert erősítette meg Gyöngyösi Márton is.

A proaktív elmozdulást a Jobbik politikusai a Brexitről szóló referendum uniónak küldött üzenetével hozták összefüggésbe. Közvetlenül a népszavazás után Gyöngyösi kijelentette: „Ha nem változik az EU, akkor a Jobbik a csatlakozási szerződés és az alapokmányok újratárgyalását fogja szorgalmazni, és ezt népszavazással is megerősítené." Hozzátette: „Ha az unió nem képes tanulni a brit leckéből, és ezen az úton halad tovább, akkor minden politikai erőnek végig kell gondolni, hogy érdemes-e a közösség tagjának maradni." (2) Közel egy évvel később, 2017 májusában Vona már máshogy csomagolta közel ugyanezt az üzenetet: „…most azt látjuk, az uniónak változnia kell. Nézzük meg, mivé alakul, és ezután lehet legitim egy népszavazás. Ha a bérunió megvalósulna, akkor én arra voksolnék, hogy maradjunk a közösségben." (6) Emellett a Jobbiktól váratlan egyértelműséggel kiállt az együttműködés gazdasági vonatkozásai mellett kijelentve: „Nem ördögtől való gazdasági kérdésekben együttműködni, az mindenkinek hasznos. Politikailag, az ország szuverenitását tekintve viszont mindenki őrizze meg az önállóságát. Gazdasági unió legyen inkább, ne politikai." (6) Mindez annak a pártnak az elnökétől hangzott el, amelyik rendszerint alapjaiban bírálja az Európai Unió gazdasági működésének mikéntjét, a Kelet és Nyugat közötti egyenlőtlenségeket szerinte fenntartó gazdasági logikát. Az utóbbi kritikát gyakran vehemensen hangoztató Gyöngyösi 2017 júniusában a Magyar Nemzetnek már szintén arról beszélt, hogy a Jobbik elsősorban mindig is a politikai együttműködésben látta a problémát: „Az unióval kapcsolatos szkepszisünk valójában az elmúlt évtizedekben követett föderális Európát célzó politikájára irányul, amelyet máig elutasítunk." (3) Ellenben látva a változó környezetet, úgy érvelt, hogy „a Jobbik konstruktív javaslatokkal az EU átalakításáról beszél. (…) mi szeretnénk beleszólni az unió jövőjéről zajló vitába. Erre most adott a lehetőség…"

A bérunió kezdeményezésének megjelenésével a két év alatt egy pragmatikus irányba elmozduló, az Unióban zajló folyamatokra reflektáló médiakommunikációnak lehettünk tanúi, ami ugyanakkor nem eredményezte, hogy ennek következtében a Jobbik alapértékelésében vagy akár a kvótakérdésben változtatott volna az álláspontján. Az idézett megszólalások értékelésének 4,1-es átlaga is a Jobbik vegyes kommunikációját tükrözi, és a kerekített értékkel a puha EU-szkeptikus (4) kategóriába helyezi a pártot a PERC-skálán.

2018-as országgyűlési választási program

„... szaván kell fogni az unió döntéshozóit."

A Jobbik „Magyar szívvel, józan ésszel, tiszta kézzel" címmel hozta nyilvánosságra parlamenti választási programját, melyben „Átfogó európai uniós program alkupozíciónk megerősítéséért" címmel külön szakaszt szentelt az EU-val kapcsolatos elképzelései bemutatására. Ahogy a cím jelzi, a párt ebben nem kérdőjelezi meg az Unió létjogosultságát, helyette uniós keretekben – bár egyúttal azok jelentős reformjában – gondolkozik. A külön szakasz ellenére azonban csak a főbb irányvonalak jelennek meg, a program nem részletes.

A párt világossá teszi, hogy „a Lisszaboni Szerződés alapján elindult egyre mélyebb integrációt tévútnak tart[ja], mivel az valójában egy nemzetek felett álló szuperállam megteremtését célozza", egy Brüsszel központú birodalomét, amihez a Jobbik nem akar asszisztálni. Az ún. lisszaboni utat a program központosítónak és diktatórikusnak írja le. Mindemellett azt is kimondja, hogy a Jobbik az európai államok és nemzetek együttműködésének elkötelezett híve, a „Nemzetek Európája koncepciót képviseli, amely az európai országok együttműködését úgy kívánja megvalósítani, hogy a nemzeti önrendelkezést a jelenleginél nagyobb mértékben tartja meg, jelentősen szűkítve a kötelező közösségi jogi aktusok területét és számát, visszaadva a tagállami parlamentek jogkörét". Az együttműködés elfogadása ellenére a fenti feltételek miatt a pozíció kemény EU-szkeptikusnak tekinthető. (3)

A program jelentős részben az unión kéri számon, hogy a csatlakozással nem teljesültek a volt szocialista tagállamok felzárkózását érintő ígéretek, és kijelenti, hogy ezek terén „szaván kell fogni az unió döntéshozóit". Ehhez kapcsolódóan bírálja az uniós tagságot, amiért szerinte az sok járulékos költséggel jár: Magyarország „feladni kényszerült számos iparágát, mezőgazdaságának egyenlőtlen feltételek között kell versenyképesen működnie, a pályázatok hasznosulása pedig társadalmi szempontból elégtelen". Eltekintve attól, hogy az utóbbi „költségként" említett jelenség kizárólag a hazai pályáztatási rendszeren múlik, látható, hogy a Jobbik változatlanul nagy hangsúlyt helyez az EU-tagság általa károsnak vélt következményeinek a kiemelésére. Ugyanakkor nem vetné el az uniós támogatási rendszert, inkább átcsoportosítaná a forrásokat foglalkoztatásnövelő beruházásokra, célja tehát a közös politika potenciális materiális előnyeinek kihasználása. (4)

A párt a menekültválság kapcsán is bírálja az EU-t, amiért véleménye szerint annak vezetői és parlamentje a helyes diagnózis felállításáig sem jutottak el, és a céljuk „kötelező kvóták alapján a tagországok befogadásra kényszerítése". Tekintve, hogy utóbbi szándékos elferdített értelmezése egy közösen meghozott tanácsi döntésnek, ezt az állítást EU-fóbként értékeljük. (2)

A fenti irányvonalak mellett a program közel háromoldalnyi terjedelemben foglalkozik a párt már korábban is említett kezdeményezésével, a bérunióval, annak európai és (elsősorban) hazai vonatkozásaival. A program kijelenti, hogy „a Jobbik élére állt a reformtörekvéseknek", és a bérunió kezdeményezésén keresztül öt–húsz éves távlatban gondolkozik az EU fejlődéséről. A közös piac realitását elfogadva, a program uniós szintű problémaként fogalmazza meg a Kelet és Nyugat közötti bérkülönbségeket, amit nemcsak a kölcsönösségen alapuló együttműködés jegyében, hanem gazdasági érdekek miatt is megoldandónak tart. Többek között hivatkozik arra is, hogy az euró nem lesz mindaddig stabil valuta, amíg ezek a különbségek fennállnak. A Jobbik szerint „a felzárkóztatási folyamat első lépése egy teljes jogkörrel rendelkező felzárkóztatási uniós biztos kinevezése", akinek a vezetésével a kohéziós politika olyan formában kerülne megreformálásra, hogy az így elért gazdasági növekedés eredményeként „mindenki a szülőföldjén boldogulhasson". Bár a bérunió első ránézésre föderalista ötletnek tűnhet, itt visszaköszön a Jobbik által preferált Nemzetek Európájának a gondolata, ahol első számú szempont, hogy az állampolgárok lehetőleg saját országukban maradjanak. Emellett azonban nem kívánja korlátozni a munkavállalók szabad mozgását, viszont a bérek kiegyenlítődését akár jogszabályi harmonizációval is segítené, és az „egyenlő munkáért egyenlő bért" elvét az EU alapelvei között is lefektetné. Függetlenül attól, hogy a kezdeményezés realitása kérdéses, az ugyanakkor közös uniós célokat és fellépést szorgalmazó programpont, bár végső célja alapvetően a volt szocialista országok, köztük Magyarország gazdasági helyzetének javítása és az elvándorlás megállítása. Mindezek miatt a PERC-skálán a hatos értéket, az EU-pragmatikus kategóriát érdemli. (6)

Végül, a program kitér a termőföldtulajdon kérdésére, és bírálja, hogy az a négy uniós alapszabadság közül a tőke szabad áramlása alá esik. Emiatt a Jobbik Magyarország EU-csatlakozási szerződésének felülvizsgálatát halaszthatatlan feladatként jelöli meg, és „zéró toleranciát" hirdet a külföldiek földvásárlásával szemben. Mivel ez az uniós szerződés felmondásától messze van, de mégis az egyik alapszabadságot korlátozná, így a PERC-skála szerint a Jobbik pozíciója ezen a fronton puha EU-szkeptikusnak tekinthető. (4)

A párt 2014-es programjához képest erőteljes elmozdulást láthatunk a Jobbik jelenlegi programjában megjelenő uniós retorikájában. A programból az EU-t realitásként elfogadó, ám azzal és benne Magyarország helyzetével elégedetlen párt képe rajzolódik ki, ami ugyanakkor kész reformötletekkel is előállni. Mindezek ellenére, a kvótát érintő csúsztatás miatt, a program átlaga még mindig csak 3,8, ami kerekítve puha EU-szkeptikusként (4) pozícionálja a pártot.

A Jobbik PERC-mutatója

A vizsgált két év során fokozatos elmozdulás volt megfigyelhető a Jobbik Európai Unióval kapcsolatos retorikájában egy változatlanul erőteljesen EU-kritikus, de a korábbiaknál pragmatikusabb irányba. A párt alapvetően nem változtatott a nemzeti szuve-

renitást mindenek fölé helyező álláspontján, valamint az EU Magyarországra gyakorolt negatív gazdasági hatásairól alkotott elképzelésein, ahogy azt a menekültkvótával vagy akár az EU Kanadával, illetve az USA-val kötendő szabadkereskedelmi megállapodásaival szemben elfoglalt elutasító megnyilvánulásai is tükrözték. A brit kilépésről szóló referendum után azonban a párt egyre látványosabban igyekezett pragmatikus képet kialakítani magáról, aminek hatása elsősorban a médiaszereplésekben, az Országgyűlés plenárisán elhangzott felszólalásokban, valamint később, a 2018-as országgyűlési választásokra készült programban érhetők tetten.

A Brexit teremtette helyzetet a Jobbik az EU megreformálására alkalmas és kihasználandó lehetőségként jelenítette meg, és erre adott válaszát úgy pozicionálta, hogy az állandóan Brüsszel elleni szabadságharcot hívó Fidesszel szemben konstruktív szereplőként tüntesse fel magát. Ebben a kontextusban értelmezendő a Jobbik bérunió elérésére irányuló kezdeményezése is, ami ugyan kimondottan az EU Lisszaboni Szerződése által biztosított európai polgári kezdeményezés eszközét használja fel, ám tartalmában mégis a párthoz hű tud maradni, mivel a Jobbiknak a nyugati gazdasággal szembeni tradicionális kritikájára épül. Hogy a magyar belpolitikai térbe szánt populista kommunikációs eszközről van szó, azt igazolja az is, hogy a cél deklarálásán kívül a megvalósítás módjáról már nem rendelkeznek konkrét elképzelésekkel a Jobbik politikusai. Mindazonáltal ezen keresztül a párt jelentősen tudott puhítani a retorikáján és potenciálisan az európai színtéren is vállalhatóbbá tette magát, bár az Európai Parlamentben, ahol a bérunió alig került említésre más témákhoz képest, a párt képviselői változatlanul keményebb vonalat követtek.

Összességében tehát azt mondhatjuk, hogy bár a párt retorikájának magja nem változott, az jelentős részben belpolitikai okokból új csomagolást kapott 2016–2017 során, ezzel először helyezve a Jobbikot a PERC-skála puha EU-szkeptikus (4) kategóriájába.

A Jobbik PERC-mutatója	PERC–1	PERC–2	PERC–3
EP-választási program	2	–	–
OGY-választási program	3	2	4
Felszólalások az Európai Parlamentben	3	3	3
Felszólalások az OGY-ben			
– szakbizottságok	4	3	3
– plenáris ülések	3	4	4
Médiaszereplés	3	2	4
Átlag	**3,0**	**2,8**	**3,6**
Kerekítve	**3 (kemény EU-szkeptikus)**	**3 (kemény EU-szkeptikus)**	**4 (puha EU-szkeptikus)**

MAGYAR LIBERÁLIS PÁRT

Bevezető

A Magyar Liberális Pártot (Liberálisok) 2013-ban hozta létre Fodor Gábor, és első ízben a 2014-es országgyűlési választásokon mérettették meg magukat az akkor Összefogás néven induló ellenzéki pártszövetség részeként. A választáson Fodor Gábor országgyűlési mandátumot szerzett, a parlamentben független képviselőként folytatta munkáját, tagja lett a törvényalkotási bizottságnak is. Ennek ellenére a párt támogatottságában és ismertségében nem tudott érdemi áttörést elérni, jóllehet 2015-ben tagja lett az európai liberális pártokat tömörítő ALDE szövetségnek, amit a Liberálisok jelentős eredményként könyveltek el. Az említést érdemlő támogatottsággal csak a fővárosban rendelkező párt elnöke a 2018-as országgyűlési választásokkal kapcsolatban bejelentette, hogy közösen fognak indulni az MSZP-vel és a Párbeszéddel, és közös miniszterelnök-jelöltként Karácsony Gergely mögé állnak be. Noha a párt 2014-ben még rendelkezett választási programmal „Az együttérző liberalizmus programja" címmel, ilyen a mostani országgyűlési választásokat megelőzően már nem készült. A pártnak nincs európai parlamenti képviselője sem, tekintettel arra, hogy a 2014-es EP-választásokon nem indult. Így a most első alkalommal a PERC-kutatásba bekerülő párttal kapcsolatban a vizsgálódásba bevonható források száma igen korlátozott volt: az alapvetően Fodor Gábor pártelnök országgyűlési munkájára, valamint Fodor és Szent-Iványi István külpolitikával foglalkozó szakértő (korábbi külügyi államtitkár, európai parlamenti képviselő és szlovéniai nagykövet) médiamegjelenéseire korlátozódik.

Felszólalások az Országgyűlésben

„...biztonságos és védett Európa, virágzó és fenntartható Európa."

A PERC-kutatás szempontjából jelentőséggel bíró liberális országgyűlési megnyilvánulások közül mindössze két politikai nyilatkozat elfogadására vonatkozó javaslat érdemel figyelmet. Az első ezek közül a 2017. április 10-én benyújtott „Magyarország Európai Unióban fennálló tagságáról és a mellette történő kiállásról" szóló, a másik pedig a 2017. május 22-én benyújtott, „Az Európai Unió értékeiről és támogatásáról" szóló nyilatkozat. Az elsőben Fodor azt írja: Magyarország kifejezi azon szándékát, hogy az Európai Unióban fennálló tagságát megerősítse, és továbbra is kiáll az Európai Unió által közvetített és képviselt értékek mellett. Az Országgyűlés kiemelt feladata, hogy biztosítsa és megerősítse Magyarország elkötelezettségét az európai értékek iránt, tagságát az Európai Unió értékközösségében, illetve emlékeztessen az ország vállalásaira. Az általa be-

terjesztett javaslat elfogadásával véleménye szerint az Országgyűlés határozottan megerősíti szándékát az Európai Unió tagságára vonatkozóan. (7) A második javaslatban Fodor az unió és az uniós intézmények megerősítéséről ír, a szociális Európa és a nemzetközi porondon erőteljesebben fellépő Európa vízióját röviden kibontva. (8) A Római Szerződés aláírásának 60. évfordulójára időzített politikai nyilatkozattervezeteket az Országgyűlés nem fogadta el.

Megnyilvánulások a médiában

A liberális párt Európai Unióval kapcsolatos nézeteiről a sajtóból leginkább közvetetten szerezhettünk tudomást, mégpedig kétszeres áttéten keresztül. Egyrészt a legtöbb ezzel kapcsolatos megnyilatkozás a 2016. október 2-án tartott ún. „kvótanépszavazás" megítélésével kapcsolatos írásokban lelhető fel. A Liberálisok kezdettől fogva a népszavazáson való aktív részvételre és igen szavazat leadására biztatták az embereket. Fodor Gábor és Szent-Iványi István is több ízben kifejtette, hogy a kormány által kiírt népszavazásnak elsősorban belpolitikai jelentősége, választási marketingértéke van, és az sokkal inkább egy Magyarországnak az Európai Unióból való kilépéséről, egy esetleges „Huxitról" szóló népszavazás főpróbájának tekinthető. Másrészt ezekben a cikkekben sem expressis verbis kerül kifejezésre, hogy a Liberálisok mit is gondolnak az Unióról, annak jelenéről és jövőjéről, sokkal inkább a kormány jelenlegi Európa-politikájával szemben, annak ellenpólusaként hivatkoznak saját unióbarát meggyőződésükre. Érvrendszerük jellemzően nem az unióban menekültügyben napirendre került közösségi javaslatok konstruktív előmozdítására, csupán Magyarország uniós tagságának előnyeire és általában vett kötelezettségeire alapult, ezért a PERC-indexben zömmel puha EU-pragmatikusnak számító attitűdöt tükröztek.

Még a népszavazási kampányt megelőzően a Magyar Nemzet 2016. január 4-ei számában Fodor Gábor az EU-s intézményrendszer nyújtotta lehetőségek kihasználásával kapcsolatosan kijelentette, hogy az unió tagjai vagyunk, és az a helyes politika, hogy amit itthon elmondunk, azt elmondjuk Brüsszelben is. (7) A jelenlegi rendszer kritikájaként ugyanebben a cikkben pedig arról beszélt, hogy Európa valóban nem tudott jó válaszokat adni az elmúlt időszakban a különböző válságokra, gazdasági bajokra vagy a migráció jelentette kihívásra, de ez nem azért van, mert az európai gondolat vagy a liberális gondolat elgyengült volna. (7) Szent-Iványi István a magyar jobboldal és a Nyugat kapcsolatát elemző, 2016. február 11-én a Figyelőben megjelent cikkében pedig arról ír, hogy Magyarország részese a világ legnagyobb és leggazdagabb egységes piacának. (7)

A „kvótanépszavazás" kampányidőszakában a Népszabadság 2016. július 13-ai számában Fodor arról beszélt, hogy Magyarország első számú haszonélvezője az uniós tagságnak, így igent kell mondanunk arra. Véleménye szerint, ha Magyarország kívül kerül az unión, végérvényesen leszakad. Hazánk rengeteg uniós támogatástól eshet el, továbbá az EU-tól való távolodás nem növelné, hanem csökkentené Magyarország polgárainak szabadságát, hogy maguk döntsenek. Meg kell jeleníteni Magyarország unióbarát

hangját mondta. (7) A Magyar Narancs 2016. augusztus 11-ei számában Fodor kifejtette, hogy a Liberálisok célja nem lehet más, mint a kormányváltás és Magyarország európai uniós tagságának megtartása. Szintén ez a cikk szól arról, hogy a népszavazást is fel kell használni fórumként arra, hogy világos üzenetet küldjünk a világnak: Európához akarunk tartozni, és elég volt a kormány ezzel ellentétes magatartásából. (7) Ugyanezen a napon a 168 Órában Szent-Iványi arról ír, hogy aki Magyarország EU-tagságával egyetért, nem kérdőjelezi meg az unió jogrendjét, az a népszavazáson a „faramuci" kérdésre is csak igennel válaszolhat. Ez a válasz ugyanis azt jelenti, hogy az illető továbbra is egyetért hazánk EU-tagságával és a tagság jogi feltételrendszerével. Mint mondja, ez a népszavazás lehetőséget biztosít arra is, hogy a választók kifejezésre juttassák, ha nem értenek egyet a kormány Európa-politikájával, menekültpolitikájával vagy általában a kormány tevékenységével. Meglátása szerint ez a referendum inkább szól Magyarország Európához tartozásáról, az európai szolidaritásról és a kormány gyűlöletkeltő kampányával szembeni ellenállás kifejezéséről. (7) A Népszabadság 2016. augusztus 22-ei számában Szent-Iványi a liberális identitás részeként határozta meg az Európához tartozást, és a szavazás során a közös európai megoldások szem előtt tartását hangsúlyozta. (7) A menekültválsággal kapcsolatban deklarálta, hogy a problémát Európa csak együtt képes kezelni, a kvótarendszert viszont elutasítják, mert szerintük csak akkor működőképes, ha feladjuk a schengeni rendszert. A külügyi szakértő 2016. szeptember 28-án a Népszava hasábjain buzdított a népszavazás során az igen szavazat leadására. Mint írta, a szavazat e formája alkalmat teremt arra, hogy kiálljunk az európai értékek mellett, és igent mondjunk azokra. Szerinte ez a népszavazás Európa-ellenes, és az európai megoldások ellen hergeli az embereket. (7)

Szent-Iványi már a Kanada–EU szabadkereskedelmi egyezmény aláírásával kapcsolatban a Figyelő 2016. november 10-ei számában írt arról, hogy az EU cselekvőképessége ijesztően korlátozott, s az unió tárgyalópartnerként és globális szereplőként egyre kevésbé vehető komolyan. Utalt a Brexittel kapcsolatos tárgyalások nehézkes előrehaladására, és arra a forgatókönyvre is, hogy a britek esetleg megállapodás nélkül hagyják el az uniót. A transzatlanti közösség megerősítése érdekében további átfogó gazdasági, kereskedelmi és befektetésösztönző megállapodások megkötését sürgeti, amelyek együtt képesek lennének egy behozhatatlan teljesítményű gazdasági erőcentrumot létrehozni. (8) 2017. május 11-én a 168 Órában megjelent cikkében a pártelnök a „liberális lázadás évét" elemezve azt mondja az európai országok lakossága megijedt a felelőtlen politikusoktól, és meg akarja erősíteni azt az uniót, ami békét és prosperitást hozott a kontinensre. (8)

A liberális párt igen csekély számú uniós megnyilvánulása nem teszi lehetővé, hogy területenként külön értékeljük a szervezet uniós attitűdjét. Összességében a párt minden kétséget kizáróan EU-barát arculatot mutat, ami azonban az általánosságok szintjén marad. 7,3 átlagpontszáma a PERC-skála puha EU-pragmatikus (7) kategóriájába utalja.

MOMENTUM

Bevezető

A Momentum Mozgalom hosszas előkészítő, szervezőmunka és gondolkodási folyamat után, 2017-ben lépett a nyilvánosság elé, ennek megfelelően először szerepel a PERC-kutatásban. Országos ismertségre akkor tett szert, amikor még egyesületi formában benyújtotta a 2024-es, Budapestre tervezett nyári olimpiai játékokkal kapcsolatos népszavazási kezdeményezését, amely „Nolimpia" kampány néven lett ismert. A sikeres aláírásgyűjtő kampány végül népszavazás kiírása nélkül, az olimpiai pályázat visszavonásához vezetett. A mozgalom közgyűlése ezt követően, 2017 márciusában határozott a párttá alakulásról és a 2018-as országgyűlési képviselő-választáson való részvételről. A párttá alakulást követően a Momentum 5 olyan területet határozott meg, amelynek rendszerszintű problémáival foglalkozni kívánt. Ezek az egészségügy, az oktatás, a közlekedés, a lakhatás és a megélhetés. A párt az ezekkel a területekkel kapcsolatos vízióit folyamatosan tette közzé, de sem ezekkel a programokkal, sem más megnyilvánulásával alapvetően nem tudta tematizálni a közbeszédet, valamint áttörést elérni ismertségében és támogatottságában. A párt sem a Közép-európai Egyetem körüli politikai viharban, sem a civil ügyekkel, sem egyéb témákkal kapcsolatban nem ért el olyan sikereket, mint a – más ellenzéki pártok, civil szervezetek és függetlenek által is támogatott – „Nolimpia"-kampánnyal . A Momentum életében jelentősebb lépcsőfok a 2017. októberi országos választásiprogram-bemutató „Indítsuk be Magyarországot!" címmel, amely 12 kérdéskörre fókuszálva terjedelmesen mutatja be a párt Magyarország jövőjéről megfogalmazott vízióját . A PERC–3-kutatás szempontjából releváns források közül – a párt történetének sajátosságaira tekintettel – így e programot, valamint vezetőinek néhány médiaszereplését tudtuk bevonni.

2018-as országgyűlési választási program

„...erős Unió nélkül nincs erős Magyarország ..."

A Momentum 2018-as választási programjának témánk szempontjából releváns része az „Európai ország" című utolsó fejezet. A párt ebben részletezi Magyarországnak a transzatlanti országokkal, az Európai Unióval és a visegrádi négyekkel fennálló kapcsolatainak jövőjét illető elképzeléseit, amelyekre összességében jellemző a határozott Nyugat-orientáció és a föderatív megközelítés. Az „okos integráció" kicsit homályosan megfogalmazott politikájának részeként a Momentum a hatékonyabb, biztonságosabb és gazdagabb Európában és Magyarországban hisz. Céljai között szerepel a prosperáló Európa érdekében a közös valuta, az euró bevezetése Magyarországon is, (8) a két-

sebességes EU koncepciójában Magyarországnak a mag-Európához való csatlakozása, (8) valamint az átláthatóság és a jogkövető magatartás erősítése érdekében az Európai Ügyészséghez való csatlakozás. (8) A Momentum elkötelezetten támogatja az Európai Csalás Elleni Hivatal (OLAF) jogosítványainak erősítését is. (8) A párt Európai Unióval kapcsolatos részletes programjában kifejezésre juttatja, hogy támogatja egy közös európai hadsereg létrehozását, (9) amely a NATO-val komplementer viszonyban segíti elő a régió biztonságának fokozását és a humanitárius missziókban való részvételt. A modern biztonságpolitika részeként fontosnak tartják a NATO és az EU megerősített és összehangolt működését. Az információ- és adatvédelemben, az ipari kémkedés elleni küzdelemben, illetve a belbiztonsági területeken alkalmazható megerősített európai hírszerzésre és elhárításra van szükség a párt szerint. (8) A Momentum az orosz propaganda és befolyásszerzés elleni küzdelemben is közös szerepvállalást szán az európai országoknak. (8)

A fiatal párt korántsem kritikátlan. Az elmúlt időszak magyar belpolitikai vitáit meghatározó migrációs válsággal és annak kezelésével kapcsolatban úgy véli a Momentum, hogy az Európai Unió kudarcot vallott mind annak rövid, mind hosszú távon hatékony, fenntartható kezelésében. Programjában ugyanakkor igen konstruktív: a migrációs válság európai szintű kezelését hangsúlyozza, ennek keretében szorgalmazza az uniós határvédelmi szervezet, a Frontex megerősítését, (8) azzal érvelve, hogy a határvédelem európai dimenziójának erősítése tehermentesítené a Magyar Honvédséget, és véget vetne a katonaság látványcélú bevetéseinek. Emellett a párt javaslatot tesz egy rugalmas rendszerű közösségi menekültbefogadási szisztémára is, amelyben az egyes országokra kirótt kvótákkal a nemzetállamok tulajdonképpen kereskedhetnének. (8)

A Momentum az erősödő Európai Unió részeként szorgalmazza az energiaunió megteremtését, (8) valamint a költségvetési konvergencia részeként középtávon egy közös európai büdzsé kialakítását annak érdekében, hogy „az unió ellenállóbb legyen az aszimmetrikus külső és belső pénzügyi sokkhatásokkal szemben". (9) A támogatási forrásokkal, a pénzintézetekkel és a nagyvállalatokkal kapcsolatban erősebb európai felügyeletet és utánkövetést tartanak indokoltnak. (8) Az egyre inkább a közbeszéd részévé váló 2020 utáni költségvetési ciklussal kapcsolatosan megfogalmazott cél – figyelembe véve a magyarországi beruházások és fejlesztések uniós finanszírozásának volumenét, hogy a 2021–2027 közötti időszakban a hazánknak juttatott kifizetések összértéke ne csökkenjen. (7) Ennek a pénzügyi juttatáscsomagnak az elköltésével kapcsolatban a párt hangsúlyozza az állam alatti regionális szintű döntéshozatal erősítésének fontosságát a támogatás-, a környezetvédelem- és az energiapolitika területein. (8)

Saját hitvallása szerint a Momentum egy olyan centrista magyarországi politikai párt, amely hisz a nemzeti identitásokat tiszteletben tartó, de egységesebb Európában, (9) amely ily módon jobban képes helytállni az egyre erősödő globális versenyben. Az EU-val kapcsolatos kritikai él részeként úgy tartják, hogy a jelenleginél nagyobb mértékben indokolt a társadalmi részvétel, a nemzetközi mobilitás, az élethosszig tartó tanulás szerepének növelése, amelyek együttesen képesek hozzájárulni a társadalmi

összetartozás elmélyítéséhez. Ennek érdekében a Momentum megduplázná az Erasmus-program költségvetését, (8) a mobilitásba pedig a jelenleginél több generációt vonna be. (8) Közjogi, közpolitikai értelemben a párt az előbbiekhez hasonlóan, ugyancsak föderatív irányban keresi az EU jövőjét. Ennek egyik legmarkánsabb jeleként javasolja az Európai Bizottság elnökének az uniós polgárok általi közvetlen választását. (9) A Momentum támogatja a nyugat-balkáni uniós bővítést, (8) és ennek érdekében az erre a régióra fókuszáló infrastrukturális fejlesztésekhez magyar közpénzzel is hozzá kívánnak járulni. (8) A szolidaritás jegyében hangsúlyozzák az EU hozzájárulásának fontosságát Afrika segélyezési politikájához. (8) A V4-kooperáció céljai között szerepel az EU fejlődésének elősegítése, valamint a keleti és déli közös határok védelmének erősítésével az EU stabilitásának és területi integritásának garantálásához való hozzájárulás. (8) Erős Unió nélkül nincs erős Magyarország sem a Momentum szerint, így szorosabb európai kül- és biztonságpolitikai együttműködést és annak reformját sürgetik, (8) támogatják a Védelmi Unió létrehozását, (8) a közös kül- és biztonságpolitikai főképviselő intézményének, valamint, az Európai Külügyi Szolgálatnak a megerősítését. (8) Ennek részeként a Momentum szerint szükséges egyébként a magyar intézményrendszerben is az EU-kérdéskörök kiemelt kezelése, a terület külügyi hatáskörbe utalása és a háttérintézményekben tapasztalható nómenklatúra-rendszer felszámolása mellett egy független szakértői és kutatói háttérintézmény-rendszer kiépítése.

Megnyilvánulások a médiában

„... Magyarországnak Európában a helye,
ezzel pedig a magyarok elsöprő többsége egyetért."

A vizsgált médiaszereplések és sajtóvisszhangok – amelyek nem a „Nolimpia"-kampánnyal kapcsolatosak vagy a párt kompromittálását szolgáló kormányzati propaganda cikkeire adott válaszreakciók – alapvetően a párt választási programjában tett ígéreteket és az EU-val kapcsolatban abban megfogalmazott állításokat ismételték meg. A párttá alakulást követően a Magyar Narancs 2017. március 16-ai számában Nemes Balázst idézve a cikk a párt életigenlő, européer, atlantista víziójára hivatkozik. (7) A Magyar Narancs „Haverok, buli, Momentum" című nyári cikke az ország legfiatalabb pártjának sajátosságait vette górcső alá. A pártprogram alapvető karakterei közül kiemelik a piacpártiságot, Hajnal Miklóst, a párt egyik vezetőjét idézve pedig hivatkoznak az „okos integráció" programjára, benne az euró bevezetésével, (8) a kétsebességes Európában a belső körhöz való tartozásával (8) együtt, de hangsúlyozzák a szankciók helyett a pénzügyi ösztönzők bevezetésének szükségességét is a szorosabb integráció előmozdítása érdekében, (8) A 168 Óra Fekete-Győr Andrással készített és 2017. augusztus 24-én

megjelent interjújában a pártelnök többek között arról beszélt, hogy „…Magyarországnak Európában a helye, ezzel pedig a magyarok elsöprő többsége egyetért."

A Momentum programját ugyan részletesen tudtuk a kutatás során vizsgálni, ám médiaszerepléseik csekélyebb mennyiségére tekintettel nem értékeljük részenként a szervezet uniós attitűdjét. Összességében a párt konstruktív, az európai integrációt erősíteni kívánó, a közkézen forgó föderatív javaslatokat támogató 8,1-es átlagpontszámával a PERC-skálán az EU-konstruktív (8) kategóriába tartozik.

ÖSSZEGZÉS: A PERC-MUTATÓ ÁLLÁSA

A következő másfél-két év minden bizonnyal – ha nem is feltétlenül sorsfordító, de – jelentős változások időszaka lesz az Európai Unióban. Az integráció már kilábalt ugyan a pénzügyi-gazdasági válságból, de mélyültek a társadalmi egyenlőtlenségek. A menekültkrízis valamelyest enyhült, de nem tudni, meddig tart a nyugalmi állapot. Oroszország nem hagy fel a Nyugatot bomlasztani próbáló akcióival, Kína ismét a politikai diktatúra felé vette az irányt, az Egyesült Államok mint szövetségesi támasz távolodni látszik. Eközben az európai integráción belül erőre kapott az EU-szkeptikus populizmus, ami Nagy-Britanniában egyenesen az EU-ból való kilépésről döntő népszavazáshoz, Közép-Európa több országában – köztük Magyarországon – pedig autokratikus, a jogállam és a demokrácia szabályait felrúgó kormányok felemelkedéséhez vezetett.

A liberális demokrácia értékeinek megrendülését, a dezintegráció veszélyeit érzékelve tavaly az EU több vezető politikusa, köztük Jean-Claude Juncker, az Európai Bizottság elnöke és Emmanuel Macron francia államfő tett közzé az EU jövőjével kapcsolatos forgatókönyveket. Az új német kormány megalakulásával várható, hogy 2018 tavaszán ezekről az uniós intézményeken belül megindulnak a tárgyalások. A helyzet képlékeny, de az biztos, hogy a legfontosabb választóvonal azok között húzódik, akik a globális és regionális problémák megoldására az integráció szorosabbra fűzésével keresik a választ – e körön belül inkább csak az a kérdés, hogy mely területeken és mennyire legyen a mainál is intenzívebb a kül- és belpolitikai, a gazdasági és szociális folyamatok összehangolása –, és azok között, akiknek az unióból csak a pénz fontos, a közösség értékeire fütyülnek, hívószavuk a nacionalista, etnicista félelemkeltés, működési elvük a konfliktuskeresés. Az integráció új formáit vissza fogja tükrözni az ez idő alatt kialakítandó, 2021-től hatályos új hétéves uniós költségvetés is.

E tárgyalásokon Magyarországot az a kormány fogja képviselni az EU egyik legfontosabb döntéshozó testületében, a Tanácsban, amely a 2018. április 8-ai választásokon hatalomra kerül (az unió másik fontos döntési intézményének, az Európai Parlamentnek a tagjait 2019-ben választjuk). A Magyarországi Európa Társaság a mostani PERC-tanulmány kibocsátásával a polgárok megfontolt választási döntéséhez kíván hozzájárulni, megmutatva, hogy mire számíthatnak ezen a létfontosságú területen a politikai arénában érdemi szerepet betöltő pártoktól. A választáson induló (nem kamu) pártok zöme – bár nem mindegyik – választási programot készített, és ebbe az EU-val kapcsolatos nézeteit is több-kevesebb részletezettséggel belefoglalta. E programokat természetesen elemeztük, ám ez nem feltétlenül ad eligazítást arról, hogy mennyire vehetjük komolyan az ígéreteket. A pártok jövőképének az ad hitelt, ha térben és időben konzekvensek: a múltjuk is igazolja a hirdetett elveket és szándékokat, látszik, hogy értik az integráció logikáját, működését, kritikájuk, követeléseik, ígéreteik koherensek,Brüsszelben/Strasbourgban nem mondanak merőben mást, mint idehaza az Országgyűlésben, vagy éppen a széles közönségnek a televízióban. Mindezek ellenőrzésére szolgál tanulmá-

nyunkban a pártok főkorifeusaitól összegyűjtött európai parlamenti, országgyűlési, és médiamegnyilvánulások mélyelemzése és összehasonlítása. Mivel immár harmadik alkalommal készítettünk PERC-vizsgálatot azonos módszerrel, nemcsak a pártok egymás közötti összevetésére nyílt mód, hanem az „idősebb" pártok eredményeinek időbeli változását is ki lehet mutatni.

A pártok EU-attitűdjét ez alkalommal is a 10 fokozatú PERC-skála segítségével „mértük" meg, besorolva az EU-val kapcsolatos egyes kijelentéseiket, végül pedig a pártok egészét aszerint, hogy az integrációt maximálisan elvető, azt teljesen lerombolni szándékozó álláspont és a kiépült föderáció víziójával maximálisan és részletekbe menően egyetértő nézet között hol helyezkednek el. A PERC-mutató kategóriarendszerén, amelyet még az első jelentés idején határoztunk meg, az időbeli összehasonlíthatóság érdekében nem változtattunk. Az alkalmazott kategóriák tehát ezúttal is a következők voltak:

1. EU-destruktív, 2. EU-fób, 3. kemény EU-szkeptikus, 4. puha EU-szkeptikus, 5. EU-pesszimista, 6. EU-pragmatikus, 7. puha EU-pragmatikus, 8. EU-konstruktív, 9. EU-optimista, 10. föderalista.

(Az egyes kategóriák definícióit, valamint az értékelt megnyilvánulások kiválasztásának módját lásd „A PERC-módszertan" c. fejezetben.)

A pártok PERC-mutatói (PERC–3)

	Fidesz	MSZP	DK	Párbeszéd	Együtt	LMP	Jobbik	Liberálisok	Momentum
Felszólalások az EP-ben	5,6	8	9	8	–	8	3	–	–
Felszólalások az OGY-ben	3,7	7	–	–	7	7	4	–	–
Médiaszereplés	3,6	8	8	8	8	7	4	–	–
2018-as választási program és más programdokumentumok	–	7	9	8	8	9	4	–	–
Átlag	4,3	7,5	8,6	8	7,7	7,8	3,7	7,3*	8,1*
Szubjektív korrekció	-0,5	-0,5	–	–	–	–	–	–	–
Összesen	3,8	7	8,6	8	7,7	7,8	3,7	7,3	8,1
Kerekítve	**4**	**7**	**9**	**8**	**8**	**8**	**4**	**7**	**8**
Besorolás	**puha EU-szkeptikus**	**puha EU-pragmatikus**	**EU-optimista**	**EU-konstruktív**	**EU-konstruktív**	**EU-konstruktív**	**puha EU-szkeptikus**	**puha EU-pragmatikus**	**EU-konstruktív**

*Felszólalások, program és médiaszereplés együtt.

A pártok elhelyezkedése uniós attitűdjük szerint a PERC-skálán (2018)

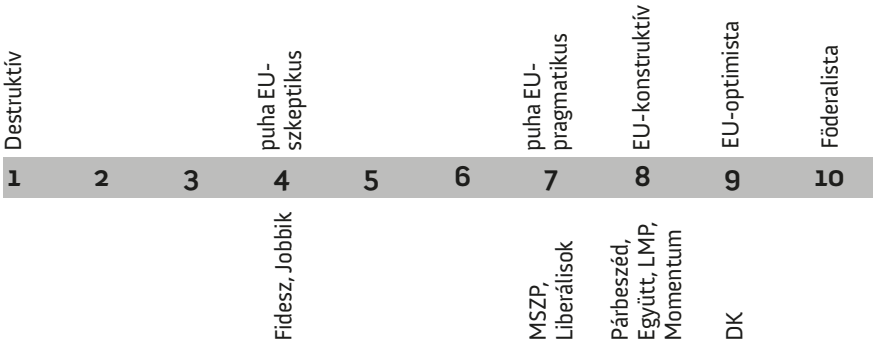

A pártok PERC-mutatóinak változása

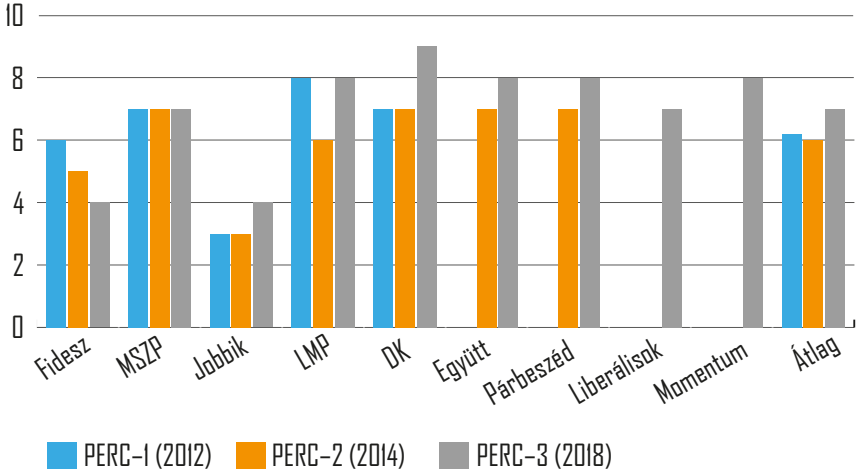

Az összesített eredménytábla azt mutatja, hogy 2018 elejére a pártpolitikai mezőny az unióhoz való viszony tekintetében látványosan polarizálódott. Ennek egyik fő magyarázatát az adja, hogy a Fidesz 2010 óta egyre lejjebb húzódott a skálán: míg az első PERC-tanulmány idején, 2012-ben még az EU-pragmatikus (6) besorolást kapta, két évvel később már EU-pesszimistává (5) vált, mára pedig már a puha EU-szkeptikus (4) kategóriába süllyedt (s ezt nem az okozta, hogy az írott és elemezhető választási program hiánya miatt a párt összesített PERC-értékéből „szubjektív korrekció" címén fél pontot levontunk). Azt, hogy ennél nem rosszabb a helyzet, egyelőre leginkább az akadályozta, hogy – mint a korábbi években is – a kormánypárt európai parlamenti képviselői az integráció és annak esetleges mélyülése iránt viszonylag elfogadóbbnak mutatkoznak, mint a Fidesznek a nemzeti szuverenitást legázoló „Brüsszelt" megállás nélkül támadó itthoni politikusai a magyar Országgyűlésben, nem beszélve az ezt a retorikát a médiában csúcsra járató miniszterelnökről. Utóbbi egyébként próbára tette a PERC-tanulmány készítőit, hiszen megnyilvánulásai olykor az integrációban értelmezhetetlen belső ellentmondásokat tartalmaztak, ennek jellemző példája a szupranacionális intézmények – az Európai Bizottság és az Európai Parlament – elsorvasztásának, megszüntetésének igénye és a „szuverén nemzetek Európája" gondolathoz való ragaszkodás egyidejűleg a közös „európai hadsereg" felállításának követelésével, és a kohéziós támogatások létjogosultsága melletti érveléssel.

Mostani tanulmányunkban a Jobbik egyazon kategóriába került a Fidesszel, de a „találkozóra" úgy került sor, hogy míg a Fidesz lesüllyedt a 4-es kategóriába, a Jobbik a korábbi kemény EU-szkeptikusból puha EU-szkeptikussá „avanzsált". A jobboldali ellenzéki párt belső mozgásai épp ellentétes utat jártak be, mint a Fideszé: itt a párt európai parlamenti képviselői vitték a kemény EU-szkeptikus vonalat, és a párt amúgy következetesen szuverenista hazai politikusai, valamint elnöke ragadtatta magát időnként integrációmélyítési attitűdökről árulkodó kilengésekre, még ha az olyan homályos elképzelésekre vonatkozott is, mint a „bérunió".

A pártok EU-attitűd szerinti polarizációjának másik oka a skála felső harmadában bekövetkezett változásoknak köszönhető. Itt elsősorban a Demokratikus Koalíciót (DK) kell megemlíteni, amely a négy évvel ezelőtti 7-es kategóriából mostanra a 9-esbe (EU-optimista) ugrott. Kijelenthető, a jelenlegi magyar politikai palettán a DK a legföderálisabb párt, amely nyíltan vállalja az „Európai Egyesült Államok" létrehozásának eszméjét, és ez ügyben egy sor konkrét javaslattal is élt az elmúlt néhány évben. Az, hogy a DK miért nem kapta a PERC-indexben a legmagasabb, 10-es fokozatot, csak annak tudható be, hogy a párt számos integrációmélyítő elképzelése még ma sem állt össze hézagmentes politikai konstrukcióvá. Itt indokoljuk meg azt is, hogy miért nem kapott egyetlen párt sem 1-es vagy 2-es minősítést. Bár mind a Fidesz, mind a Jobbik részéről bőséggel regisztrálhattunk keményen EU-szkeptikus, sőt EU-fób megnyilvánulásokat, a vizsgált időszakban egyik párt sem hirdette meg az Európai Unióból való kilépés átfogó programját. S bár – különösen a kormánypárt esetében – az integráció rendszerszin-

tű lebontására vonatkozó szándékok is kirajzolódtak, ezt, ha önellentmondásosan is, az unió adott szintjébe való beletörődés általában ellensúlyozni látszott.

A PERC–3 jelentés talán legfontosabb újdonsága az, hogy míg 2014-ben egyetlen hazai pártot sem tudtunk a 8-as kategóriába besorolni, most négy párt is ide került. Ezzel az EU-konstruktívnak nevezett „címkével" azokat a pártokat láttuk el, amelyektől – valamiféle Európai Egyesült Államokra vonatkozó átfogó elképzelés nevesítése nélkül – nagyon sok, az európai integráció mélyítésére, kiterjesztésére vonatkozó javaslatot találtunk, különös tekintettel az euró bevezetésére, az EU ún. szociális pillérének létrehozására (vagyis a társadalmi egyenlőtlenségek közösségi eszközökkel történő szűkítésére), az európai ügyészséghez való magyar csatlakozásra, a közös, szolidaritáson alapuló menekültpolitika kialakítására, illetve az uniós kül- és védelmi politika megerősítésére, valamint a jogállam és a demokrácia értékeinek uniós védelmére. Figyelemre méltó, hogy egyaránt ebbe a 8-as kategóriába került a korábban pártszövetségre lépett, de mára különvált Együtt párt és a Párbeszéd Magyarországért (PM) – utóbbi egyebek között miniszterelnök-jelöltje, Karácsony Gergely választási programjának köszönhetően –, valamint az éppen csak színre lépett Momentum (amelynek, értékelhető múlt hiányában, csak a választási programját vizsgálhattuk). Sőt „visszatért" elkötelezetten integrációbarát gyökereihez a Lehet Más a Politika is. Az LMP-nek csak az első, 2012-es PERC-jelentésben tudtunk 8-as besorolást adni, 2014-re ugyanis a zöldpárt bizonyos EU-szkeptikus vonásokat vett fel. Ez a kitérő azonban a múlté: az LMP legutóbbi megnyilvánulásaiban, különösen programdokumentumaiban szinte már csak az EU-konstruktív besoroláshoz illeszkedő, következetesen integrációbarát megnyilvánulásokat regisztráltunk. Kis híján ide került az MSZP is, de erre csak akkor kerülhetett volna sor, ha „szubjektív korrekció" címén nem vonunk le a szocialista párt átlagpontszámából fél egységet. Erre a lépésre a jelentés készítői azért kényszerültek, mert jóllehet a szocialista párt európai parlamenti megnyilvánulásai és a hazai sajtóban kialakított önképe az unió föderációs irányba való további lépéseinek támogatásáról tanúskodik, a 2018-as választási programban ezek a szándékok csak szórványosan, nyomokban tükröződnek vissza, csorbítva a párt hitelességét ebben a fontos kérdésben. Következésképp az MSZP megmaradt a puha EU-pragmatikusnak (7) nevezett PERC-kategóriában (mivel a párt az előző két jelentés esetében is ugyanitt szerepelt, a szocialisták a hazai pártok mezőnyében uniós attitűdjük szempontjából a legstabilabb formációt adják). Míg korábban egyébként a legtöbb párt ebben a mérsékelt/óvatos kategóriában gyülekezett, az MSZP-n kívül most csak a – Momentumhoz hasonlóan nagyon kevés számú értékelhető uniós megnyilvánulással rendelkező – Magyar Liberális Pártot soroltuk ide.

A PERC-jelentések minden alkalommal kimutatják a vizsgált pártok összesített uniós attitűdjét is. Fontos megjegyezni, hogy ez az adat pusztán számtani átlag, amely nem tükrözi sem az egyes pártok tényleges társadalmi politikai súlyát, sem például azt, hogy a közmédia elfogultságai és általában a médiához való hozzáférés egyenetlenségei következtében az egy-egy pártról kialakult felületes benyomás mit sugall. Ezekkel a megszorításokkal együtt is érdekes változás, hogy míg 2012-ben a pártok átlagos PERC-indexe a

10 fokozatú skálán 6,2 volt, ami 2014-re 5,8-ra süllyedt, ez most átlagosan 7 lett. A növekedés nemcsak annak köszönhető, hogy több beágyazódott párt (DK, LMP) feljebb lépett, hanem annak is, hogy a kisebbek is felzárkóztak hozzájuk, sőt a Momentum képében új integrációbarát párt is született – tükrözve egyébként a közvélemény-kutatásoknak azt a megfigyelését, amely szerint a magyar lakosság EU-pártiságát csak kevéssé tudta megingatni a kormányhű média folyamatos „brüsszelezése". Ezek a fejlemények nyilván szerepet játszanak majd nemcsak az idei választások kimenetelében, hanem legalább annyira az azt követő politikai folyamatokban is.

Budapest, 2018. március